

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล
แบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน

จิระภา กิจจงถาวรกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2562

**Legal Measures to Control Businesses for Lifelong Health Care
in Private Hospital**

Jirapa Kitjongtarwonkun

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2019

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล

แบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน

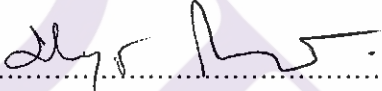
เสนอโดย นางสาวจิระภา กิจจงถาวรกุล

สาขาวิชา นิติศาสตร์

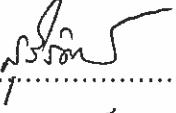
หมวดวิชา กฎหมายทางการแพทย์

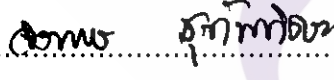
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

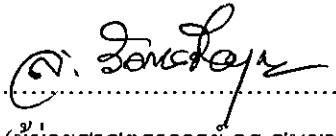

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ปิยะนุช ไปตะวงษ์)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรรัตน์ ประจวบจันทน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร สุทันกิตระ)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)
วันที่ ๒๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน
ชื่อผู้เขียน	จิระภา กิจจงถาวรกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร. สุนทร มณีสวัสดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่สนใจและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น เช่น การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร การลดน้ำหนัก หรือแม้กระทั่งการเข้าเป็นสมาชิกเพื่อเข้ารับการดูแลสุขภาพในสถานพยาบาลหรือสถาบันดูแลสุขภาพอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากได้ตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดี เพราะเห็นว่าการเจ็บป่วยในแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเข้ารับการรักษายาบาลจำนวนมาก และต้องเสียเวลาในการเข้ารับการรักษาที่ยาวนานซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเงินของครอบครัว จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนด้านสุขภาพ และด้านการเงิน ดังนั้น ด้วยกระแสรักสุขภาพและสังคมผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ธุรกิจด้านสุขภาพ (Health Care) มีการแข่งขันและเติบโตอย่างต่อเนื่อง

โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นโครงการใหม่ในธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการดูแล รักษาสุขภาพของสมาชิกไปตลอดชีวิต โดยการที่สมาชิกชำระค่าบริการล่วงหน้าในอัตราสูงเพียงครั้งเดียว สามารถเข้ารับการได้ทุกเมื่อตลอดชีวิตทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน โดยไม่ต้องเสียค่าบริการทางการแพทย์เพิ่มเติมอีก ผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่าลักษณะของการดำเนินธุรกิจดังกล่าวมีความคล้ายกับการประกันภัยในรูปแบบประกันสุขภาพ และเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นธุรกิจที่มีประโยชน์กับทั้งผู้ประกอบการสถานพยาบาลและต่อสังคมโดยรวม แต่เมื่อธุรกิจดำเนินไประยะหนึ่ง จึงพบปัญหาว่า มีการยกเลิกสัญญาก่อนกำหนดจากฝ่ายผู้ประกอบการจึงทำให้คู่สัญญาหรือสมาชิกเดือดร้อน และด้วยลักษณะของธุรกิจนั้น มีการระดมทุนจากประชาชนด้วยการทำสัญญาให้ชำระเงินล่วงหน้าในอัตราสูงภายใต้เงื่อนไขสัญญาตลอดชีพ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกหลวง น้อ โกง และการยกเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดเช่นเดิมได้ หากไม่มีการควบคุมตรวจสอบจากฝ่ายรัฐบาล

ปัญหาทางกฎหมายที่พบตามมาก็คือ ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นธุรกิจประกันภัยหรือไม่และต้องถูกควบคุมโดยกฎหมายประกันภัยหรือไม่ วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงได้

วิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎีของการประกันภัยเปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพรวมถึงการควบคุมแทรกแซงโดยรัฐ พร้อมกับหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่า ธุรกิจดังกล่าว เป็นธุรกิจที่รัฐควรส่งเสริม สนับสนุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีประโยชน์ต่อรัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการ ดังนี้ (1) ลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มที่เป็นสมาชิก (2) ลดความแออัด คับคั่งของผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐ (3) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์ให้ดีขึ้น (4) ให้หลักประกันความมั่นคงทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและการเงินของสมาชิกคู่สัญญา (5) ตอบสนองนโยบายของรัฐ ในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) (6) สร้างความสุข และความพึงพอใจในด้านการสาธารณสุขของคนไทย (7) สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ ปัจจุบันโครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีการให้บริการในโรงพยาบาลเอกชนและมีสมาชิกจำนวนมาก และเห็นว่าในอนาคตโครงการดังกล่าวอาจมีการเพิ่มขยายมากขึ้นและหากปล่อยให้เอกชนประกอบธุรกิจที่มีลักษณะดังกล่าวโดยที่รัฐไม่เข้ามาควบคุม ตรวจสอบเช่นนี้ต่อไปอาจเกิดความเสียหายต่อประชาชนได้

ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ดังนั้นเพื่อให้ธุรกิจดังกล่าวสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง และประชาชนปลอดภัยจากการใช้บริการ รัฐควรมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นการเฉพาะ แยกต่างหากจากพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย

Thesis Title	Legal Measures to Control Businesses for Lifelong Health Care in Private Hospital
Author	Jirapa Kitjongtarwonkun
Thesis Advisor	Professor Dr. Sunthorn Maneesawat
Department	Law
Academic Year	2018

ABSTRACT

Nowadays most of the people are interested, and give priority to health care, such as exercise, diet, weight loss, or even become a member to obtain health care in hospitals or other health care institution. This is because being aware of good health to illness because each time there is a cost to be used in medical treatment, many. And have to waste time on lengthy treatment which may affect the economy, family finances, thus require planning, health, and money. So with love, health, business health With the competition and grow continuously.

The project, a lifelong medical treatment services. A new project in the private hospital business objective is to care. The Member's health throughout life. By the Member to pay a fee in advance in high-rate only once. The service can be accessed at any time throughout life, in both inpatient and outpatient, and not have to pay more for medical services. The author of the analysis, and then see whether the characteristics of the business operations of such insurance in the form and see how health insurance business, lifelong medical. A business that is useful to both the practitioner and the society as a whole, but because the problem found that the contract is cancelled before the scheduled party entrepreneurs, thus making the contract partner or member, Petitions, and the nature of that business. With funding from the public by a contract, payment in advance in high-rate under the terms of the contract, the lifelong. Which are vulnerable to deception and fraud, to cancel the contract before maturity, such as the original. If the control does not have to check from the Government Department.

Problem was the Business services, healthcare and life insurance is not insurance and should be regulated by law or not. This thesis has analyzed the concept. The theory of insurance business compared to a lifetime of medical intervention, including control by the state. And for legal measures to control healthcare business model a lifetime. Furthermore, the author suggests

that Such businesses A business that the state should support the businesses that are beneficial to the state. Citizens and entrepreneurs: (1) reduce the cost of care for patients who are members, (2) reduce the congestion of patients in public hospitals (3) to promote the quality of life of patients. Medical personnel better (4) guaranteeing the stability of health. Economy and Finance of the Parties (5) in response to government policies. To push Thailand as a hub for International Health (Medical Hub) (6) make people happy. And satisfaction in the field of Public Health of Thailand (7) generating revenue for operators. The project is currently serving a life-long treatment. Are available in private hospitals and has many members. And that in the future such projects may be added to the legs move more, and if left to private business are such that the state can not control. Check this could further damage the public.

Country of Thailand does not yet have legal measures to control to maintain lifelong medical. So that the business can be conducted securely and safely from use of public services the State should have legal measures to actively control the course provides lifelong medical treatment services specifically. Separately from the Insurance Act.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ขึ้นได้ เนื่องจากผู้เขียนได้รับความเมตตาเป็นอย่างยิ่งจากศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ตลอดเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจกระตุ้น ผลักดันให้ผู้เขียนมีกำลังใจจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวของผู้เขียน ที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้เขียนมีกำลังใจในการศึกษาจนจบหลักสูตรนิสิตาตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายทางการแพทย์ และขอบคุณที่ท่านให้กำลังใจเคียงข้างผู้เขียนเสมอมาหากไม่มีท่านผู้เขียนก็จะไม่มีวันนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนให้มีความรู้นำไปใช้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ตลอดจนขอบคุณเพื่อนร่วมสาขากฎหมายทางการแพทย์ โดยเฉพาะนางสาวจันทร์จรัส จันทร์ชนะวงศ์ และนางสาวชนิกา แก้วรัตน์ รวมถึงเพื่อนสาขาอื่นๆทุกท่านที่ช่วยเหลือ ให้กำลังใจและเป็นมิตรที่ดีแก่ผู้เขียนตลอดมา

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา ที่เมตตาและเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้ลาเพื่อทำการศึกษา และค้นคว้าหาข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จสมบูรณ์

หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พอลจะมีคุณค่าหรือมีประโยชน์แก่ผู้อ่านอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บุพการี คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้สร้างรากฐานของชีวิตและได้ฝึกความมีวิริยะ อุสาหะให้แก่ผู้เขียน ส่วนข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดใดๆที่เกิดขึ้น ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

จิระภา กิจจงถาวรกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 สมมติฐานการศึกษา.....	6
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.5 ขอบเขตในการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2. แนวคิด และทฤษฎีการเข้าควบคุม แทรกแซงธุรกิจ โดยรัฐการจัดตั้ง และการดำเนินกิจการ สถานพยาบาลเอกชน	9
2.1 ทฤษฎีนิติรัฐ และหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ	9
2.2 วิวัฒนาการ และแนวคิดในการเข้าควบคุม แทรกแซงทางธุรกิจของรัฐและเสรีภาพ ในการประกอบธุรกิจ.....	11
2.3 ธุรกิจที่รัฐเข้าไปควบคุม แทรกแซง	18
2.4 แนวคิด ทฤษฎีของการประกันภัย ลักษณะของสัญญาประกันภัยและวัตถุประสงค์ ของการควบคุมธุรกิจประกันภัย	21
2.5 การจัดตั้ง การดำเนินกิจการสถานพยาบาลเอกชนและหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้ดำเนินการสถานพยาบาล	33
3. ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ	41
3.1 ลักษณะของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ	41
3.2 ลักษณะสำคัญของธุรกิจประกันภัย ในรูปแบบของการประกันสุขภาพ	52
3.3 ความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างธุรกิจให้การรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ กับธุรกิจประกันสุขภาพ	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 เหตุผลที่รัฐต้องควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เปรียบเทียบกับธุรกิจประกันภัย	56
3.5 วิเคราะห์ทฤษฎีประกันภัยในเชิงเปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ และข้อแตกต่างจากธุรกิจอื่น	58
4. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจ在不同ประเทศ.....	62
4.1 มาตรการทางกฎหมาย在不同ประเทศ	62
4.2 มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย	67
5. วิเคราะห์มาตรการและปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ	75
5.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ หากไม่มีการควบคุมโดยรัฐ.....	75
5.2 ประโยชน์ที่รัฐ ประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจได้รับจากการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ	79
5.3 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ.....	79
5.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจด้านสุขภาพ在不同ประเทศ	82
6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	86
6.1 สรุปลักษณะสำคัญของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไป ควบคุม	86
6.2 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ	87
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก	100
ก. Confidentiality of Medical Information Act Californai Civil Code.....	101
ข. Florida Statutes	106
ประวัติผู้เขียน	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประชาชนใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร การลดน้ำหนัก หรือแม้กระทั่งการเข้าเป็นสมาชิกเพื่อเข้ารับการดูแลสุขภาพในสถานพยาบาล หรือในสถานดูแลสุขภาพอื่น ๆ เนื่องจากได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดี เพราะเห็นได้ว่าการเจ็บป่วยในแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเข้ารับการรักษาพยาบาลจำนวนมาก และต้องเสียเวลาในการเข้ารับการรักษาที่ยาวนาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเงินของตนเองและครอบครัวอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนเกิดความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพดังกล่าวที่ไม่อาจควบคุมได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่ออนาคตในด้านการเงินและสุขภาพมากขึ้น

ด้วยกระแสการรักสุขภาพและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ธุรกิจด้านสุขภาพ (Health Care) มีการแข่งขันและเติบโตอย่างต่อเนื่อง¹ ผู้ประกอบการสถานพยาบาลจึงต้องพัฒนารูปแบบการให้บริการ โดยเพิ่มการให้บริการด้วยมาตรฐานที่สูงขึ้น นำเสนอรายการตรวจสุขภาพใหม่ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับบริการ เช่น โครงการให้บริการรักษาพยาบาลและดูแลสุขภาพตลอดชีพ โดยกำหนดเงื่อนไขรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ประกอบการสถานพยาบาลเอกชนเปิดโครงการให้บริการรักษาพยาบาลและบริการด้านสุขภาพอื่น ๆ ตลอดชีวิตของกลุ่มสัญญา อาทิเช่น การตรวจสุขภาพ กิจกรรมออกกำลังกายแก่สมาชิก โดยมีบุคคลากร เครื่องมือและพื้นที่เฉพาะไว้ให้บริการแก่ผู้รับบริการที่มีมาตรฐานการให้บริการที่สูงกว่าการบริการทั่วไป ขณะเดียวกันกลุ่มสัญญาต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไปและผ่านการตรวจสุขภาพตามที่โรงพยาบาลกลุ่มสัญญากำหนด และสมาชิกต้องชำระค่าสมาชิกแรกเข้าเป็นเงินจำนวนหนึ่งล่วงหน้าก่อนเข้ารับบริการ

¹ กรุงเทพธุรกิจ, “เทรนส์รักสุขภาพมาแรง!! ยอดจดทะเบียนธุรกิจพุ่งสุทธรอบ 5 ปี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2562, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/790242>

เมื่อบริษัทคู่สัญญาดำเนินโครงการมาได้ระยะหนึ่งได้ มีหนังสือแจ้งสมาชิกว่าขอปิดโครงการดังกล่าวโดยทางโรงพยาบาลให้เหตุผลว่าการทำโครงการให้บริการดูแลรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นการประกันภัยซึ่งโรงพยาบาลไม่ได้รับใบอนุญาตให้ทำประกันภัยจึงขอยกเลิกสัญญา จึงทำให้กลุ่มคู่สัญญาหรือสมาชิกเดือดร้อนจากการยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ตามปัญหาดังกล่าวจึงเกิดประเด็นข้อพิพาททางกฎหมายว่า ลักษณะของการดำเนินโครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นการประกันภัยหรือไม่

ซึ่งต่อมากณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า² โครงการให้บริการรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพเป็นการประกันวินาศภัยหรือไม่ต่อนั้นต้องพิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861³ มาตรา 862⁴ และมาตรา 869⁵ ซึ่งได้บัญญัติของการประกันวินาศภัยว่าเป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่มีความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งพึงประมาณเป็นเงินได้ โดยผู้เอาประกันภัยตกลงจะส่งเงิน ซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย การดำเนินโครงการให้บริการรักษาพยาบาลและการให้บริการด้านสุขภาพแก่สมาชิกมีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาคือ การได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากการเข้าเป็นสมาชิกโครงการ โดยสมาชิกต้องเสียค่าสมาชิกแรกเข้าเป็นเงินจำนวนหนึ่ง และได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สิทธิได้รับบริการตรวจสุขภาพประจำปี การรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่จัดให้แก่สมาชิก และการที่สมาชิกจะเข้ารับบริการโรงพยาบาลในเครือของบริษัทหรือไม่เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิกซึ่งบริษัทไม่มีข้อตกลงจะจ่ายเงินชดเชยหรือค่ารักษาพยาบาลหากสมาชิกไปใช้บริการ ณ สถานพยาบาลแห่งอื่นดังนั้นจึงเห็นว่าเป็นสัญญาระหว่างโรงพยาบาล และสมาชิกตามโครงการดังกล่าวมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่ง

² บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแก่สมาชิกตลอดชีพ เป็นการรับประกันวินาศภัยหรือไม่ , เรื่องเสร็จที่ 976/2560 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2560

³ มาตรา 861 อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย

⁴ มาตรา 862 ตามข้อความในลักษณะนี้

คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

คำว่า “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกัน

คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้

⁵ มาตรา 869 อันว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาจะพึงประมาณเป็นเงินได้

โดยผู้ให้บริการฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะให้บริการตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และผู้ซื้อบริการอีกฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะชำระเงินล่วงหน้าเป็นการตอบแทน โดยไม่มีข้อตกลงที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นการดำเนินโครงการดังกล่าว จึงไม่เข้าลักษณะเป็นสัญญาประกันวินาศภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยประกันวินาศภัย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคณะกรรมการกฤษฎีกาจะวินิจฉัยว่า โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพไม่ใช่การประกันภัย แต่เมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะการดำเนินธุรกิจแล้ว เห็นว่า การประกอบธุรกิจโดยรวมคล้ายคลึงกับการประกันภัยในรูปแบบของการประกันสุขภาพ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่รัฐต้องควบคุม ได้แก่ (1) การชำระค่าสมาชิกล่วงหน้าแบบเหมาจ่ายโดยที่สมาชิกยังไม่ได้รับบริการ (2) การระดมทุนจากประชาชนที่มียอดเงินจำนวนมากรวมไว้ที่บริษัทเอกชน (3) การรวมกลุ่มของผู้เสี่ยงภัยที่มีภัยลักษณะคล้ายกันโอนความเสี่ยงภัยไปยังสมาชิกอื่น ๆ และให้เอกชนทำหน้าที่บริหารเงินโดยไร้การตรวจสอบ เป็นต้น

ด้วยลักษณะของธุรกิจดังกล่าวหากรัฐปล่อยให้เอกชนประกอบธุรกิจโดยลำพังปราศจากการควบคุมตรวจสอบ อาจมีผลกระทบและสร้างความเสียหายเดือดร้อนให้แก่ประชาชนส่วนมากได้แก่ (1) ความไม่มั่นคงของโครงการ หากธุรกิจดังกล่าวไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ย่อมส่งผลให้สมาชิกไม่สามารถเข้ารับบริการได้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย (2) อาจมีการยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรมก่อนกำหนด (3) ประชาชนถูกหลอกลวง ให้จ่ายเงินล่วงหน้าในอัตราสูงและอาจถูกรัดเอาเปรียบจากโรงพยาบาลคู่สัญญา หรือไม่ได้รับบริการตามมาตรฐานที่กำหนด (4) ขาดหลักประกันความมั่นคงด้านสุขภาพหากมีการยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม (5) สูญเสียโอกาสในการทำประกันภัยหรือประกันสังคมเนื่องจากขาดส่งมาเป็นระยะเวลานานหรือมีอายุเกินเกณฑ์ที่กำหนด (6) ขาดการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (7) เกิดความเครียดและเกิดความผิดพลาดในแผนการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันหากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่รัฐ ผู้ประกอบการ และผู้รับบริการด้วย กล่าวคือ (1) ลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว (2) ลดความแออัด คับคั่ง ของผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐ (3) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์ (4) ให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประชาชน (5) ตอบสนองนโยบายของรัฐ ในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีทางเลือกในการเข้ารับการรักษาพยาบาลอย่างหลากหลาย (6) สร้างความสุข และความพึงพอใจในด้านการสาธารณสุขของคนไทย (7)

ผู้ประกอบการสถานพยาบาลสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคงและมีผลกำไร สร้างรายได้และชื่อเสียงให้แก่ประเทศ

ดังนั้น เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงเหตุผลความจำเป็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ รัฐจึงควรควบคุม แทรกแซงโดยออกมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ประชาชน และเพื่อประโยชน์สาธารณะต่อไป โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 40 ที่กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพการจำกัดเสรีภาพจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่ อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ เพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ซึ่งหมายความว่าบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยรัฐจะเข้ามาจำกัด ควบคุมการประกอบอาชีพไม่ได้ เว้นแต่การควบคุมเพื่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองผู้บริโภคและตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้นธุรกิจหรือการประกอบอาชีพของบุคคลใดที่ทำให้ประชาชนส่วนมากเดือดร้อนและเกิดความไม่สงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง รัฐย่อมมีอำนาจที่จะกระทำการใดเพื่อควบคุมหรือป้องกันความเสียหายนั้นแก่ประชาชนอันเป็นประโยชน์สาธารณะได้ ประกอบกับประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 กำหนดให้กิจการอย่างหนึ่งอย่างใดดังระบุต่อไปนี้⁶ หรือกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต และห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ได้แก่ (1) การประกันภัย (2) การคลังสินค้า (3) การธนาคาร (4) การออมสิน (5) เครดิตฟองซิเอร์ (6) การรับรองหรือรับซื้อตั๋วเงิน (7) การจัดหาซึ่งเงินทุนแล้วให้ผู้อื่นกู้ยืม (8) การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือทรัพย์สิน เช่น พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ ฯ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ธุรกิจที่มีสภาพคล้ายคลึงกับการประกันภัยต้องขออนุญาตประกอบกิจการ

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีวิต และไม่มีกฎหมายควบคุมการชำระเงินค่าบริการล่วงหน้า ซึ่งกฎหมายที่ใช้ควบคุมสถานพยาบาลในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งได้บัญญัติเพื่อควบคุมให้ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลไม่ให้ผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาลประกอบวิชาชีพผิดไปจากสาขาที่ได้รับอนุญาตไว้และควบคุมสถานพยาบาลให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่กฎหมายกำหนดและดูแล

⁶ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515, ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 27 มกราคม 2515

สถานพยาบาลให้สะดวกเรียบร้อย ปลอดภัย อยู่เสมอตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาลไม่ได้บัญญัติเพื่อควบคุม แทรกแซงในเงื่อนไขการดำเนินธุรกิจของเอกชน และถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคทำหน้าที่กำกับดูแลคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมผ่านทางคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกอบกับมาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมเพียงพอในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคอย่างทั่วถึง เนื่องจากพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 มาตรา 3 บัญญัติว่า คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการใด เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องเข้าลักษณะหนึ่งลักษณะใด ดังต่อไปนี้ (1) เป็นธุรกิจที่มีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค (2) เป็นธุรกิจที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างแพร่หลาย (3) เป็นธุรกิจที่มีผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ซึ่งการทำธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพยังไม่ประกาศ ให้เป็นธุรกิจที่ต้องขออนุญาตและต้องควบคุมสัญญา ตามกฎหมายดังกล่าว และด้วยประเทศไทยใช้หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา ซึ่งยังคงยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ดังนั้นการทำสัญญาจึงเป็นเรื่องระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยรัฐไม่เข้ามาควบคุม ตรวจสอบ และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น การนำพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาใช้แก้ปัญหาก็ยังไม่ใช่การป้องกันความเสียหายที่แท้จริง

ปัจจุบันพบว่าการทำธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพมีโรงพยาบาลเอกชนดำเนินโครงการอยู่และมีสมาชิกจำนวนหลายราย ซึ่งคาดว่าในอนาคตธุรกิจดังกล่าวอาจได้รับความนิยมมากขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐ ผู้ประกอบการและประชาชน สามารถตอบสนองในเรื่องการวางแผนสุขภาพและวางแผนค่าใช้จ่ายของตนเองได้ในอนาคต อีกทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลประชาชนกลุ่มดังกล่าว ดังนั้น รัฐควรเข้ามาแทรกแซงในการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชนให้สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ด้วยความมั่นคง ปลอดภัย โดยมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เพื่อคุ้มครองคู่สัญญาหรือสมาชิกไม่ให้ถูกหลอกลวง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน
2. เพื่อศึกษา แนวความคิดและทฤษฎีของการควบคุม แทรกแซงธุรกิจ โดยรัฐรวมถึงแนวคิดและทฤษฎีของการประกันภัยในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมการประกอบธุรกิจ ด้านสุขภาพ และข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไขและมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจตามสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

1.3 สมมติฐานการศึกษา

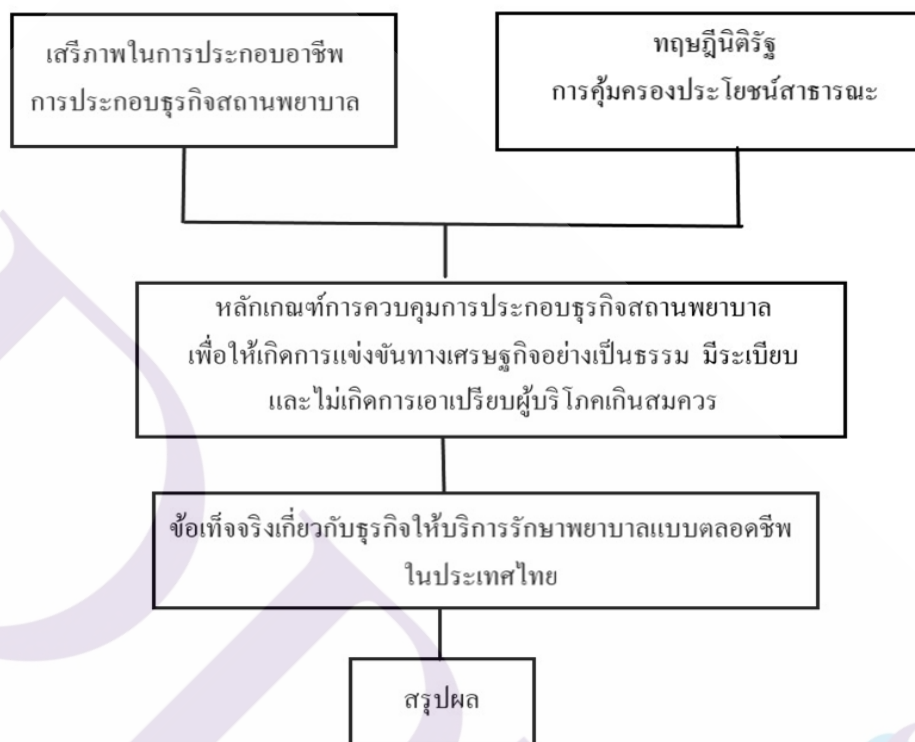
ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็น โครงการหนึ่งในธุรกิจสถานพยาบาลเอกชนที่ตอบสนองต่อกระแสการรักษาสุขภาพและสังคมผู้สูงอายุ ผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่า ลักษณะของการดำเนินธุรกิจดังกล่าวโดยรวมมีความคล้ายคลึงกับการประกันภัย ในรูปแบบการประกันสุขภาพ และเห็นว่า เป็นธุรกิจที่รัฐต้องเข้ามาควบคุม แทรกแซง เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนเนื่องจากพบปัญหาว่า ลักษณะของธุรกิจมีการระดมเงินทุนจากประชาชนรวมกันไว้ที่บริษัทเอกชน ด้วยวิธีการจ่ายเงินค่าทำสัญญาล่วงหน้าในอัตราสูงก่อนเข้ารับบริการโดยสัญญามีระยะเวลาตลอดชีพ ซึ่งด้วยลักษณะของธุรกิจมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง น้อย โกง ปิดกิจการ และการยกเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เสนอมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อรัฐ ประชาชน และผู้ประกอบการ

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมจากตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ คำพิพากษาศาลฎีกา และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์วิจัยให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปัญหา

แนวคิดของการศึกษาวิจัยนี้ มีกรอบแนวคิดหลักเรื่องเสรีภาพในการประกอบอาชีพของปัจเจกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบธุรกิจสถานพยาบาล ซึ่งรัฐมีอำนาจในการเข้าแทรกแซงหรือจำกัดเสรีภาพดังกล่าวซึ่งต้องมีเท่าที่จำเป็นภายใต้เงื่อนไขที่มีเหตุผลสมควรเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ถูกผู้ประกอบการเอาเปรียบ ดังนั้น งานศึกษาวิจัยนี้จึงอยู่ภายใต้กรอบ

แนวคิดดังกล่าว นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เกณฑ์ขึ้นมาเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงในกรณีการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในประเทศไทยเพื่อสรุปผล

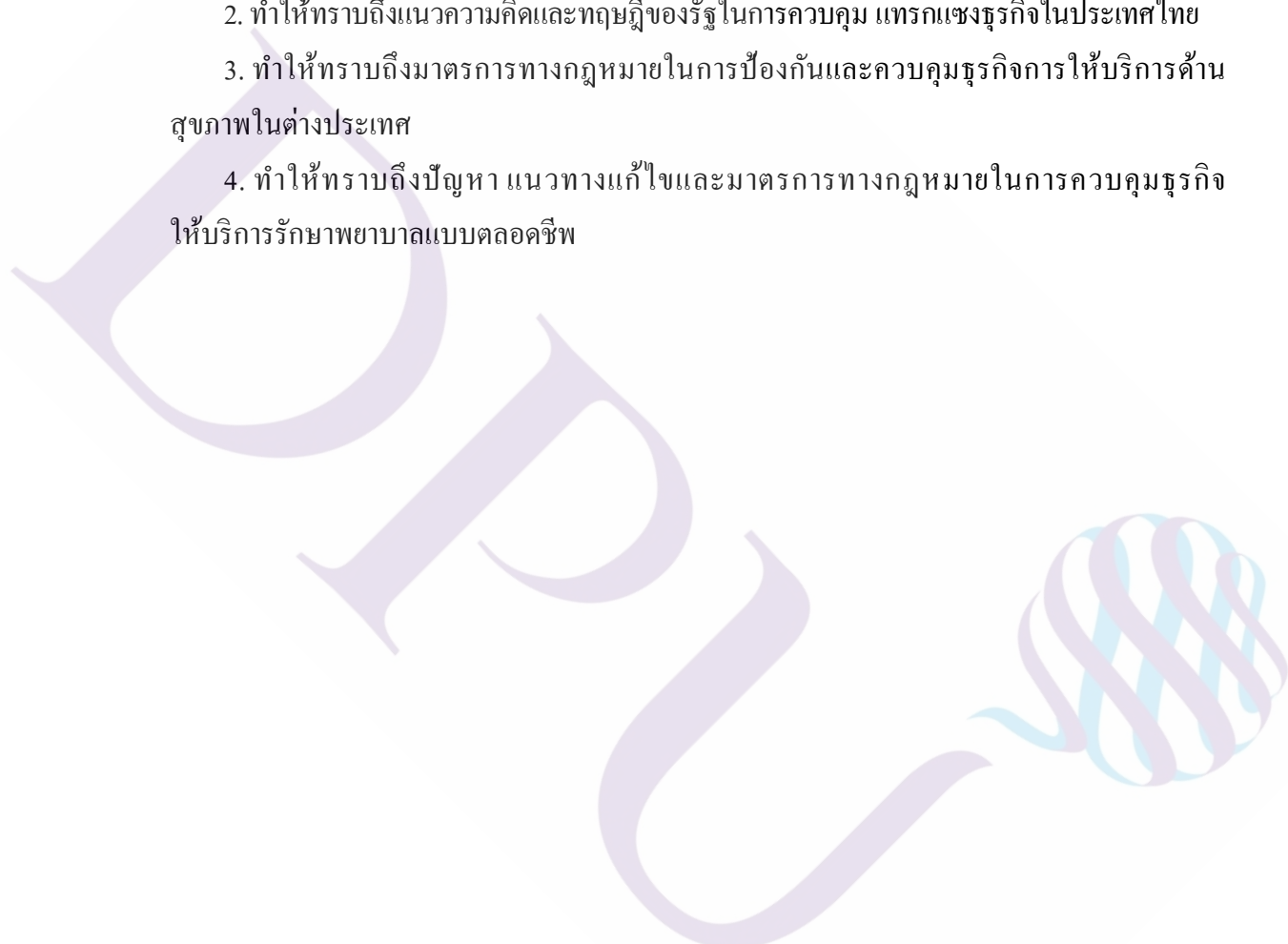
1.5 ขอบเขตในการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ มุ่งศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงลักษณะของการดำเนินธุรกิจดังกล่าว เห็นว่ามีความคล้ายคลึงกันกับการประกันภัย (ประกันสุขภาพ) จึงได้ศึกษาเปรียบเทียบจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 4 นิติกรรม ลักษณะ 2 สัญญา ลักษณะ 7 จ้างทำของ ลักษณะ 20 ประกันภัย หมวด 2 ประกันวินาศภัย รวมถึง ทฤษฎีของการประกันภัยเพื่อให้ทราบถึงลักษณะสำคัญของธุรกิจและเหตุผลที่รัฐต้องเข้าไปควบคุมแทรกแซงธุรกิจประกันภัย จากนั้น จึงนำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แต่เนื่องจาก กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผู้เขียนจึงได้เสนอ

มาตรการทางกฎหมายโดยศึกษา เทียบเคียงจากกฎหมายในต่างประเทศเพื่อใช้ในการควบคุมธุรกิจ ให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจ ให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีของรัฐในการควบคุม แทรกแซงธุรกิจในประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมธุรกิจการให้บริการด้าน สุขภาพในต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหา แนวทางแก้ไขและมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจ ให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎีการเข้าควบคุม แทรกแซงธุรกิจโดยรัฐการจัดตั้ง

และการดำเนินกิจการสถานพยาบาลเอกชน

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพในโรงพยาบาลเอกชน เป็นธุรกิจรูปแบบใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดูแลสุขภาพแก่สมาชิกไปตลอดชีพ โดยต้องมีการชำระเงินค่าทำสัญญาล่วงหน้าในราคาสูงก่อนเข้ารับบริการ ซึ่งประชาชนมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง และยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ผู้เขียนเห็นว่ารัฐควรมีมาตรการทางกฎหมายในการเข้าควบคุมธุรกิจดังกล่าว ในบทนี้จึงได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีในการเข้าควบคุม แทรกแซงธุรกิจ โดยรัฐ วิวัฒนาการในการเข้าควบคุมแทรกแซง โดยรัฐ ธุรกิจที่รัฐเข้าไปควบคุม ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีของการประกันภัย เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ตลอดจนได้ศึกษาถึงการจัดตั้งและการดำเนินกิจการสถานพยาบาล หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาลและผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาลและความยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่า ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพสามารถดำเนินการได้ใน โรงพยาบาลเอกชนตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพเวชกรรมและหลักความยินยอมของผู้ป่วย โดยมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีนิติรัฐ และหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

2.1.1 ทฤษฎีนิติรัฐ

นิติรัฐ เป็นหลักการจัดโครงสร้างการปกครอง หรือการบริหารรัฐ ที่ถือว่ากฎหมายเป็นใหญ่ทุก ๆ ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือฝ่ายปกครองใช้อำนาจรัฐ ล้วนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสิ้น รุสโซ และ มองเตสกีเออ ได้เสนอความคิดไว้โดยการ เดอ มัลแบร์¹ ได้สรุปถึงอำนาจรัฐไว้ว่า รัฐสามารถกระทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ และให้อยู่ในสถานะที่เหนือกว่าเอกชนมีอำนาจก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิหน้าที่แก่เอกชนโดยที่ปัจเจกชนไม่สมัครใจได้¹ ซึ่งหมายความว่า กฎหมายให้อำนาจรัฐดำเนินการตามกรอบที่กฎหมายให้อำนาจเอาไว้ เพื่อดำเนินการใด ๆ ให้เกิด

¹ ชาลส์ แซงส์กักต์, คำอธิบายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 24, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2559), น. 64.

ความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองโดยที่เอกชนจะไม่สมัครใจก็ยอมได้ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะอันเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ฝ่ายปกครองดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประโยชน์สาธารณะโดยการใช้อำนาจมหาชน

ดังนั้น เมื่อไรก็ตามที่รัฐเล็งเห็นแล้วว่าเอกชนกระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ ความมั่นคงรัฐย่อมมีอาจ ควบคุม แทรกแซง ด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อระงับยับยั้งหรือป้องกันไม่ให้ภัยนั้นเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแนวคิดและหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะพอสรุปได้ ดังนี้

2.1.2 แนวคิด และหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

รัฐเสรีประชาธิปไตยรับรองและให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจล่งล้ำในสิทธิเสรีภาพของเอกชนได้ เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ โดยกำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เว้นแต่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดห้ามกระทำ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ มาตรา 40 วางหลักว่า “ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดการระเบียบการประกอบอาชีพเพิกเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ...”

ประโยชน์สาธารณะ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ฝ่ายปกครองต้องคำนึงถึงเสมอในการดำเนินกิจกรรมทางปกครอง หลักการในทางปกครองที่เรียกร้องให้การกระทำทั้งหลาย ทั้งปวงของฝ่ายปกครองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นหลักการที่อธิบายได้จากการยอมรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งปรากฏเป็นอุดมการณ์พื้นฐานในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ การกระทำทั้งหลายขององค์กรของรัฐย่อมต้องเป็นไปเพื่อประชาชนทั้งปวง เพื่อสันติสุขและความดีงามร่วมกัน โดยหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะย่อมเป็นหลักสำคัญในการใช้กฎหมาย³

² เพิ่งอ้าง, น. 65.

³ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546), น. 44.

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า รัฐมีแนวความคิดที่จะคุ้มครองประชาชนส่วนรวมของประเทศให้ได้อย่างสงบเรียบร้อย สันติสุข โดยมีอำนาจที่จะล่วงล้ำเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ เพื่อรักษาความมั่นคง หรือเศรษฐกิจ การแข่งขันทางการค้า ให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค โดยการตรากฎหมายขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายจะต้องไม่ให้อำนาจเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นเพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะ ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณ โฉ ได้อธิบายเรื่อง ประโยชน์สาธารณะ⁴ ไว้ดังนี้

กฎหมายมหาชน รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมของคนจำนวนมาก ในกรณีที่ผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชนไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคม หรือ ประโยชน์สาธารณะจะต้องให้ประโยชน์สาธารณะมาก่อนอยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งถ้าปัจเจกชนไม่ยินยอมที่จะสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐก็สามารถใช้อำนาจหน้าที่บังคับปัจเจกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ประโยชน์สาธารณะหรือความต้องการของคนหมู่มากในสังคมเป็นหัวใจของกิจการของรัฐ และเป็นวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของรัฐ

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่ากิจกรรมของรัฐที่กระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะมี 2 ลักษณะ คือ การออกกฎหมายหรือคำสั่งเพื่อป้องกันความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง และการให้บริการตามความต้องการของสังคม ดังนั้น เราจึงเห็นได้ว่าธุรกิจที่มีความเสี่ยงในด้านความมั่นคงปลอดภัยของประชาชน หรือผู้บริโภค รัฐจะต้องเข้ามาควบคุม แทรกแซง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค การคมนาคม การเงินการธนาคาร สาธารณูปโภค เป็นต้น

การเข้าควบคุม แทรกแซงของรัฐมีแนวคิด วิวัฒนาการ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

2.2 วิวัฒนาการ และแนวคิดในการเข้าควบคุม แทรกแซงทางธุรกิจของรัฐและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ⁵

วิวัฒนาการในการเข้าควบคุม แทรกแซงของรัฐ

1) ช่วงก่อนที่รัฐจะเข้าแทรกแซง

ก่อน ค.ศ. 1960 จากแนวความคิดในประเทศตะวันตกที่มีว่า ผู้บริโภคต้องระมัดระวังในการเลือกซื้อสินค้า มิฉะนั้นหากมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นจากการใช้หรือรับบริการผู้ซื้อต้องเป็น

⁴ บวรศักดิ์ อูวรรณ โฉ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3: ที่มาและนิติวิธี, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2558), น. 298-301.

⁵ เอกรัฐ ชัดใจ, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจปุ๋ย: ศึกษามาตรการเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า และการจำหน่ายปุ๋ยเคมี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), น. 11.

ผู้รับผิดชอบเองจากแนวคิดนี้ ทำให้รัฐมีเพียงหน้าที่กำกับดูแลให้ผู้บริโภคได้ซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ในราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ

2) ช่วงยุคแห่งการแทรกแซงโดยภาครัฐ

ในช่วง ค.ศ. 1960 การคุ้มครองผู้บริโภคเปลี่ยนไป ความไม่เท่าเทียมกันและอำนาจในการต่อรองระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการน้อยลง ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบมากขึ้นจึงเป็นสาเหตุหลักที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซง และให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง

3) ช่วงหลังการแทรกแซงโดยภาครัฐ

หลังจากที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการควบคุม และแทรกแซงในระบบธุรกิจ ทำให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ โดยกลุ่มที่ต่อต้านคัดค้านมีความเห็นว่า มาตรการที่รัฐใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีลักษณะเป็นการแทรกแซงการดำเนินธุรกิจมากกว่าการกำกับดูแล ซึ่งเป็นต้นเหตุให้การดำเนินกิจการทางธุรกิจไม่คล่องตัว นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคที่ค้ำยันต้องให้ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีส่วนร่วมกัน โดยมองว่ามาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่กำหนดโดยรัฐนั้น อาจไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค การที่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของตนเองนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

เห็นได้ว่า รัฐมีวิวัฒนาการในการเข้าแทรกแซงควบคุม ธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ให้ได้รับความเป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เมื่อพิจารณาถึงธุรกิจในปัจจุบันอย่างเช่น ธุรกิจด้านสถานพยาบาลมีการแข่งขันสูงมาก มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์สร้างแรงจูงใจให้ผู้รับบริการต้องการเข้าใช้บริการ เกิดช่องทางการทำธุรกิจในสถานพยาบาลด้วยวิธีใหม่ ๆ ผู้บริโภคไม่มีโอกาสตรวจสอบแก้ไขสัญญาก่อนลงนาม มีการส่งเสริมการขายโดยการเชิญชวนให้ผู้บริโภคเข้าทำสัญญาบริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีมูลค่าตามสัญญาสูงมากโดยไม่มีตรวจสอบควบคุมโดยรัฐ ซึ่งผลที่ตามมาคือการยกเลิกสัญญาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งทำให้ประชาชนหรือผู้บริโภคเดือดร้อน และอาจมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นที่น่าทึ่งว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยสุจริตจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด และเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค โดยรัฐต้องหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุม แทรกแซงต่อไป

2.2.1 แนวคิดและบทบาทของรัฐในการควบคุมทางธุรกิจ

แนวคิดในเรื่องบทบาทของรัฐในการควบคุมธุรกิจมีหลักจากทฤษฎีในทางเศรษฐศาสตร์ว่า ภาครัฐไม่ควรแทรกแซงตลาด ยกเว้นกรณีที่มีความล้มเหลวทางตลาดบางประการซึ่งทำให้การ

แข่งขันในตลาดไม่เป็นผลดีต่อผู้บริโภคหรือสังคม ซึ่งความล้มเหลวทางการตลาดที่รัฐต้องเข้าไปควบคุม มี 3 ประการ คือ

1) การผูกขาดโดยตลาด

การผูกขาดในตลาดเป็นการกระทำโดยผู้ประกอบการโดยอาจมีการค้ากำไรเกินควร และเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค ดังนั้นรัฐจึงควรเข้ามาแทรกแซงเพื่อควบคุมราคา หรือกำหนดอัตรากำไรสูงสุดของผู้ขาย เพื่อให้ราคามีความเหมาะสมกับผู้ซื้อหรือผู้รับบริการ

2) ความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ในการขายสินค้าและบริการนั้น ผู้บริโภคไม่สามารถรู้ได้ว่าคุณภาพสินค้าและบริการที่ผู้ประกอบการผลิตและนำเสนอ นั้นมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด การได้รับข้อมูล ข่าวสารของสินค้าและบริการที่ไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

3) การควบคุมดูแลความปลอดภัยและสุขภาพของผู้บริโภค

สุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ สินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และยา ต้องเป็นสินค้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ดังนั้นรัฐจึงต้องกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานขั้นต่ำให้มีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด

เห็นได้ว่า การควบคุม แทรกแซงทางธุรกิจโดยภาครัฐหากมองจากทฤษฎีในทางเศรษฐศาสตร์ภาครัฐไม่ควรแทรกแซงตลาด ยกเว้นกรณีที่มีความล้มเหลวทางการตลาดบางประการ ซึ่งทำให้การแข่งขันในตลาดไม่เป็นผลดีต่อผู้บริโภคหรือสังคมส่วนรวม เช่น การผูกขาดในตลาด การขาดข้อมูลด้านการบริโภค และการควบคุมความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ของผู้บริโภค

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้บริโภคยังมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่น ทักษะความรู้ ความสามารถที่มีไม่เท่าเทียมกัน อำนาจต่อรอง เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทเข้าไปควบคุมการดำเนินการของผู้ประกอบการเพื่อควบคุม ดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคโดยอาจมีมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินธุรกิจพร้อมกับมีบทลงโทษที่เคร่งครัดต่อไป

2.2.2 วิธีการทางกฎหมายของรัฐในการควบคุมธุรกิจ

การจัดการของรัฐในการควบคุม ป้องกันความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) อาจมีการใช้กฎหมายเข้าแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในสังคมในกรณีที่เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์ อาจเป็นข้อห้ามมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว รวมทั้งอาจนำมาใช้ในการสนับสนุน ส่งเสริม หรือเข้าจัดการโดยตรงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักการเบื้องต้นแก่สาธารณะชน หากพิจารณาในแง่มุมทางเศรษฐกิจ การใช้กฎหมายมีจุดมุ่งหมาย คือการสร้างดุลแห่งผลประโยชน์ทางสังคม เนื่องจากทรัพยากรที่ใช้ตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคมที่มีจำนวนจำกัด

เมื่อการเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจขยายขอบเขตมากขึ้นซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อสาธารณชน รัฐจึงต้องมีบทบาทโดยเข้ามาแทรกแซง ควบคุมด้วยวิธีการทางกฎหมาย ดังนี้

1) การแทรกแซงโดยการห้ามกระทำ (Interdiction)

มาตรการที่รัฐใช้อยู่เสมอในการจัดระเบียบของรัฐทางเศรษฐกิจ คือ รัฐจะวางระเบียบข้อห้ามบางประการต่อเอกชน แต่ขอบเขตของการห้ามกระทำจะไม่กว้างขวางมากนัก เพราะโดยธรรมชาติของการห้ามไม่สอดคล้องกับการกำหนดแนวทางนโยบาย และการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ ซึ่งโดยทั่วไปต้องการการกระตุ้นเพื่อก่อให้เกิดการขยายตัวและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังไม่สอดคล้องกับการจัดระเบียบเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันตามสัญญาตกลงร่วมระหว่างเอกชนที่อยู่ภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา แต่อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่รัฐเป็นองค์กรกลางที่จะรักษาระเบียบทางเศรษฐกิจและความเป็นปกติของระบบเศรษฐกิจ รัฐจึงต้องจัดระเบียบในลักษณะการห้ามกระทำ

2) วิธีการแทรกแซงโดยการออกระเบียบ ข้อบังคับ

การออกระเบียบ ข้อบังคับโดยรัฐ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประการแรก รัฐได้วางระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำสัญญาข้อตกลงระหว่างเอกชนว่าต้องอยู่ภายใต้แบบพิธีหรือรูปแบบตามที่รัฐกำหนดไว้ เช่น เรื่องการแจ้งข่าวสารล่วงหน้า อาจจะเป็นการแจ้งโดยรัฐว่าจะต้องดำเนินการกันอย่างไร หรือบุคคลที่ 3 โดยการประกาศโฆษณา หรือคู่สัญญาโดยการแจ้งเงื่อนไขของสัญญาให้คู่กรณีทราบล่วงหน้า การวางระเบียบ ข้อบังคับดังกล่าวที่กำหนดให้การทำสัญญาต้องดำเนินไปภายใต้ระเบียบข้อบังคับของรัฐ ส่วนใหญ่จะใช้กับการทำสัญญาที่คู่กรณีมีความไม่เสมอภาคกัน เช่น สัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันภัย ซึ่งรัฐต้องเข้ามาคุ้มครองคู่สัญญาที่อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า ทั้งนี้ เพื่อป้องกันประชาชนที่เป็นฝ่ายผู้บริโภครวมเอาเปรียบ

ประการที่สอง รัฐจะวางระเบียบข้อบังคับที่จะใช้กับการดำเนินการทำสัญญาและโดยกำหนดเงื่อนไขบางประการที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของคู่สัญญาเพื่อให้การปฏิบัติตามสัญญาดำเนินไปโดย ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบอาชีพบางประเภท เช่น สถาปนิก นักบัญชี แพทย์ และทนายความ

แต่การแทรกแซงของรัฐวิธีนี้จะทำให้เสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สัญญาถูกจำกัดลงภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ซึ่งโดยมากจะถูกจำกัด โดยบทบัญญัติของกฎหมายและการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) วิธีการแทรกแซงโดยรัฐกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของสัญญาหรือแบบแผนการทำสัญญา

การทำสัญญาระหว่างเอกชนดำเนินไปภายใต้แนวความคิดและนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ คือ การทำสัญญาต้องอยู่ภายใต้เทคนิคที่มีแนวทาง ซึ่งหมายถึงรัฐไม่ได้วางใจคู่สัญญาที่เป็นเอกชนในการทำสัญญา หรือทำการกำหนดเนื้อหาของสัญญากันเอง ดังนั้น สัญญาบางประเภทรัฐจึงต้องกำหนดเงื่อนไขและเนื้อหาบางประการของสัญญาไว้ เช่น อัตราดอกเบี้ย การกำหนดอัตราภาษี เป็นต้น เพื่อคุ้มครองคู่สัญญาที่อาจอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ

2.2.3 เสรีภาพในการประกอบธุรกิจ⁶

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจสามารถทำได้โดยเสรี เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม (Laissez-Faire or Capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีเสรีภาพในการดำเนินกิจการในทางธุรกิจ มีเสรีภาพในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามขีดความสามารถและตามศักยภาพของตนเอง จึงเป็นการส่งผลดีที่ประชาชนผู้บริโภคมีทางเลือกในการใช้สินค้าและการรับบริการ แต่ในทางกลับกันก็เกิดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากความสามารถที่แตกต่างกันของผู้ที่มีความสามารถในทางการค้าสูง หากพิจารณาการค้าในรูปแบบเดิมคงจำกัดอยู่ในลักษณะแคบไม่มีความซับซ้อนเป็นเพียงการค้าที่อยู่ในท้องถิ่น รัฐจึงยังไม่มีแทรกแซงในการประกอบธุรกิจของเอกชนเนื่องจากตั้งอยู่บนหลักการความมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการทำสัญญา เพราะเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีความสามารถและมีความเท่าเทียมกันจึงมีความสามารถตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการและมีอำนาจตัดสินใจในการเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการเอกชนด้วยตนเองได้

ในสมัยโรมันยุคกลาง ถือเป็นยุคเริ่มต้นแห่งการคุ้มครองผู้บริโภคเพราะได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้ใช้สินค้าในเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้า ต่อมาในช่วงสมัยของศาสนจักรถือเป็นกลุ่มแรกที่ทำหน้าที่ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการใช้ศาสนาและวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วม โดยการออกข้อบังคับเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า และการห้ามโฆษณา เป็นต้น ซึ่งหากมีการละเมิดข้อบังคับจะต้องรับโทษ แต่เนื่องจากการใช้อำนาจของศาสนจักรยังไม่ครอบคลุม และไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง รัฐจึงต้องทำการแทรกแซงและออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอีกทางหนึ่ง

ต่อมาในศตวรรษที่ 18-19 เป็นยุคที่มีแนวคิดว่าการประกอบธุรกิจการค้าควรเป็นไปอย่างเสรี โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการเข้ามาบีบบังคับควบคุมในการทำสัญญาซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจไม่ก้าวหน้า ดังนั้น รัฐควรปล่อยให้เอกชนประกอบธุรกิจโดยอิสระซึ่งส่งผลให้เอกชนต้องแข่งขันกัน

⁶ เฟ็งฮ้าง, น. 5.

มากขึ้น ต่อมาแนวความคิดนี้ส่งผลให้มีการวางข้อห้ามไม่ให้รัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้า โดยให้รัฐควรทำหน้าที่เพียงในด้านต่างประเทศและการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้น และแนวคิดนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นเรียกว่า “การปฏิวัติอุตสาหกรรม” เมื่อปี ค.ศ. 1760 เป็นต้นมา มีการกำหนดหลักกฎหมายใหม่ๆ โดยถือว่าประชาชนทุกคนมีอิสระที่จะทำสัญญาอย่างใดก็ได้ (Freedom of Contract) ซึ่งเมื่อมีการตกลงทำสัญญากันแล้วก็ต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัด (Sanctity of Contract) เช่น การซื้อขายสินค้าหากมีข้อบกพร่องในสินค้าก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อจะต้องรับภาระในความเสียหายนั้นเนื่องจากตนเป็นผู้เลือกสินค้าประเภทนั้นเอง ซึ่งหลักนี้เรียกว่า “Caveat Emptor หรือ Let the buyer beware”⁷ ซึ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับและขยายความจนเป็นหลักสำคัญในกฎหมายพาณิชย์ โดยถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันที่จะตกลงในการมีนิติสัมพันธ์ได้ และหลังจากที่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางจึงทำให้เห็นว่า หลักการของเศรษฐกิจแบบเสรีไม่ได้ถูกต้องทั้งหมด การปล่อยให้มีการแข่งขันกันอย่างเต็มที่กลับทำให้มีการรวมตัวกัน โดยฝ่ายที่มีพลังทางเศรษฐกิจสูงจะล้มคู่แข่งรายย่อยทำให้เกิดแนวโน้มเกิดภาวะตลาดแบบผูกขาด (Monopoly)

ในศตวรรษที่ 20 ในปี ค.ศ. 1930 ประเทศตะวันตกเริ่มตระหนักถึงผลนี้ประกอบกับแนวความคิดทางด้านสวัสดิการสังคม (Social Welfare) เริ่มมีความนิยมมากขึ้นเพราะมีความเป็นธรรมชาติมากกว่า แม้สหรัฐอเมริกาเองก็ยอมรับว่าการแข่งขันอย่างเสรีโดยที่รัฐไม่มีการควบคุมนั้นไม่ถูกต้อง เนื่องจากต้องดูแลความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชน ซึ่งถือว่าในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีสมัยใหม่ (Modern Capitalism) รัฐมีอำนาจเข้ามาแทรกแซงการประกอบธุรกิจของเอกชนได้ตามสมควรเพื่อพิทักษ์ให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ยังเห็นว่าผู้บริโภคไม่มีความรู้ ความสามารถเท่าเทียมผู้ประกอบการ จนมีผู้ให้ข้อสังเกตว่าผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่ถูกแสวงหาประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว⁸

เนื่องจากในภาวะที่ผู้บริโภคต้องอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ทำให้มีความคิดว่าผู้บริโภคต้องมีสิทธิบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องสังคมโลกสมัยใหม่และโดยมาจะเห็นด้วยกับประธานาธิบดีเคนเนดีเมื่อปี ค.ศ. 1962 ในการให้นโยบายแก่ Consumer Advisory Council⁹ ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

⁷ Gordon Borrie and Aubrey L. Diamond, *The Consumer, Society and the law*, 1964), p. 15-49.

อ้างถึงใน พิทยา วิทยาไพโรจน์, “ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไม่เป็นธรรม : ศึกษากรณีสัญญาประกันวินาศภัย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549), น. 8.

⁸ Richard H. Buskirk and Jame T. Rothe, “Consumerism: An interpretation,”

Consumerism: The Eternal Triangle: Business, Government and Consumer 31,8, (1973), p. 29.

⁹ Consumer Advisory Council, First Report 5, Executive office of the President, (1973), p. 9.

ในขณะนั้นจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาหาแนวทางคุ้มครองผู้บริโภคไว้ว่า ถ้ารัฐบาลจะกระทำให้สมกับความรับผิดชอบที่มีต่อผู้บริโภคในการใช้สิทธิของเขาเหล่านั้นแล้วจะต้องมีกฎหมายและการดำเนินการของฝ่ายปกครองเพิ่มขึ้นและสิทธิทั้งหลายที่บรรดาผู้บริโภคที่มีอยู่จะต้องรวมถึง

- (1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย
- (2) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร
- (3) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ
- (4) สิทธิที่จะเรียกร้องในนโยบายของรัฐ
- (5) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยความเสียหาย
- (6) สิทธิที่จะอยู่ในสังคมแวดล้อมที่สะอาด
- (7) สิทธิที่จะได้รับรู้

คำกล่าวของประธานาธิบดีเคนเนดีดังกล่าวยังคงยึดถือเป็นหลักเรื่อยมาถึงปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการมักแสวงหาโอกาสหรือช่องทางเอาเปรียบผู้บริโภค จึงทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า การออกกฎหมาย หรือการมีมาตรการควบคุมผู้ประกอบการเพื่อคุ้มครองการถูกเอาเปรียบผู้บริโภค จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี พอสรุปได้ว่าธุรกิจประกันภัยหรือธุรกิจที่มีสภาพการค้าขายกัน กฎหมายกำหนดให้เป็นธุรกิจที่ต้องได้รับอนุญาตก่อนการดำเนินการหรือกล่าวได้ว่าเป็นธุรกิจที่รัฐเข้าไปควบคุม แทรกแซงการประกอบการของเอกชน ทั้งนี้รัฐอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับให้เอกชนปฏิบัติตาม เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การค้าขายอย่างเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดทางการค้าและการเอาเปรียบประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริโภค โดยเล็งเห็นถึงประโยชน์สาธารณะซึ่งเมื่อใดก็ตามที่เอกชนกระทำการใดที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย รัฐย่อมมีอำนาจเข้าไปกระทำการใด ๆ เพื่อให้เกิดความสงบสุขของประชาชน เช่น การออกกฎหมายควบคุม เป็นต้น

ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 เรื่องการควบคุมธุรกิจการค้าที่มีสภาพคล้ายคลึงกันกับธุรกิจที่ได้ประกาศไว้ ให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตดำเนินการ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า มีธุรกิจประเภทหนึ่งซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วมีลักษณะสำคัญคล้ายกับธุรกิจประกันภัย คือ ธุรกิจของโรงพยาบาลเอกชน โดยการทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ ซึ่งธุรกิจประเภทดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในโครงการของโรงพยาบาลเอกชน หากพิจารณาแล้วธุรกิจดังกล่าวสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ จึงต้องพิจารณาถึงการจัดตั้งและการดำเนินการ วัตถุประสงค์ของโรงพยาบาลเอกชน ตามรายละเอียด ดังนี้

2.3 ธุรกิจที่รัฐเข้าไปควบคุม แทรกแซง

ธุรกิจที่รัฐเข้าไปแทรกแซงส่วนใหญ่ จะแทรกแซงโดยการวางระเบียบออกกฎหมาย ควบคุมเพื่อให้ผู้ประกอบการค้าสามารถดำเนินตามแผนที่จะทำธุรกิจได้อย่างราบรื่น และเพื่อป้องกันบุคคลที่สาม หรือประโยชน์สาธารณะไม่ให้ได้รับความเสียหาย และป้องกันอันตรายที่มีผลต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงส่วนรวม

ปัจจุบันธุรกิจที่รัฐเข้าไปแทรกแซงมีหลายประเภท เช่น การไฟฟ้า ประปา คมนาคม การศึกษา การท่องเที่ยว หุ่นยนต์ บริษัท สถาบันการเงิน ฯลฯ เป็นต้น แต่ในที่นี้ผู้เขียน จะกล่าวถึงการควบคุม แทรกแซงของรัฐในธุรกิจเกี่ยวกับสถาบันการเงิน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 ธุรกิจสถาบันการเงิน กับธุรกิจประกันภัย

สถาบันการเงินเป็นสถาบันที่เป็นสื่อกลางในการระดมเงินออมจากเอกชน ธุรกิจต่าง ๆ และรัฐบาล เพื่อนำไปปล่อยสินเชื่อให้แก่เอกชนและธุรกิจที่ต้องการเงินไปลงทุน ซึ่งการระดมเงินทุนอาจทำในรูปการรับฝากเงิน ออกตั๋วเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงินหรือเช็ค ขายหุ้น ขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวม ส่วนการปล่อยสินเชื่อที่อาจทำในรูปการให้กู้ยืม รับซื้อลดตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นต้น

สถาบันการเงินในประเทศไทยมีหลายประเภทได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กองทุนรวม กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ และบริษัทประกันภัย¹⁰

การประกันภัย เป็นธุรกิจการค้าอย่างหนึ่ง โดยการรวมกลุ่มผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน หรือกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงประเภทเดียวกัน ขอมเสียดุลเงินส่วนน้อยเพื่อช่วยเหลืออีกคนหนึ่งที่ประสบภัยโดยบุคคลนั้นไม่ต้องแบกรับความเสียหายอย่างหนักเพียงลำพัง ธุรกิจการประกันภัยจึงเป็นการโอนความเสี่ยงของผู้เอาประกันภัยไปยังบริษัทผู้รับประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยสัญญาว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น บริษัทจะจ่ายค่าเสียหายให้ตามจำนวนที่รับประกัน โดยผู้เอาประกันมีหน้าที่ส่งเบี้ยประกันให้แก่บริษัทประกันภัย

ซึ่งก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย และพระราชบัญญัติประกันชีวิตนั้น ธุรกิจการประกันภัยถือเป็น ธุรกิจที่กระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยของประชาชน โดย

¹⁰ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, หลักกฎหมายเกี่ยวกับการวางระเบียบและควบคุมธุรกิจ (พบ.293), (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2531), น. 137.

พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือความผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 และกำหนดให้รัฐเป็นผู้ผูกขาดการประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคแต่เพียงผู้เดียว เอกชนจะดำเนินการต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตหรือสัมปทานก่อน ซึ่งกิจการที่ถือว่าเป็นกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค ได้แก่ การรถไฟ ราง ขุดคลองเดินอากาศ ประปา ชลประทาน โรงไฟฟ้า เป็นต้น และได้กำหนดกิจการอื่นที่จะดำเนินการได้ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตหรือสัมปทานก่อน เช่น กิจการประกันภัย ธนาคาร เครดิตฟองซิเอร์ และต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจในการอนุญาตจากพระมหากษัตริย์มาเป็นรัฐบาล

ต่อมาในปีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 โดยคณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า การควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชนซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว สมควรปรับปรุงเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ ประกอบกับมีผู้ประกอบกิจการค้าขายซึ่งกระทบกระเทือนความปลอดภัยหรือความผาสุกของสาธารณชน สมควรกำหนดควบคุมกิจการ ดังต่อไปนี้ ข้อ 5 เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดดังระบุไว้ต่อไปนี้หรือมีกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการนั้น

- (1) การประกันภัย
- (2) การคลังสินค้า
- (3) การธนาคาร
- (4) การออมสิน
- (5) เครดิตฟองซิเอร์
- (6) การรับรองหรือรับซื้อตัวเงิน
- (7) การจัดหาซึ่งเงินทุนแล้วให้ผู้อื่นกู้ยืมเงินนั้น หรือเอาเงินนั้นซื้อหรือลด ซึ่งตัวเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น หรือตราสารการเครดิต
- (8) การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือทรัพย์สิน เช่น พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หรือตราสารพาณิชย์ หรือการทำหน้าที่เป็นตัวแทน นายหน้า ผู้จัดการ หรือผู้ให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการลงทุนในตราสารดังกล่าว หรือการจัดให้มีตลาดหรือสถานที่อันเป็นศูนย์กลางการซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนตราสาร ดังกล่าว

ธุรกิจประกันภัยเป็นการดำเนินธุรกิจอย่างหนึ่งที่มีลักษณะของการระดมเงินทุน หรือเฉลี่ยทรัพย์สินบางส่วนจากสมาชิกผู้เอาประกันภัยรวมไว้เป็นกองกลาง ซึ่งเมื่อมีผู้เอาประกันภัยได้รับ

ความเสียหาย ผู้รับประกันภัยก็จะเอาเงินกองกลางดังกล่าวมาใช้ให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจทางการเงินที่สร้างหลักประกันหรือให้ความอุ่นใจแก่ผู้เอาประกัน กล่าวคือเมื่อเกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ก็จะมีผู้มารับผิดชอบชดเชยความเสียหายให้และกลับคืนสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุด ขอมก่อนให้เกิดความมั่นคงแก่ชีวิตและการดำเนินธุรกิจมากขึ้น และเป็นธุรกิจที่รัฐควบคุม แทรกแซง เมื่อพิจารณาแล้วมีสาเหตุ ดังต่อไปนี้

2.3.2 สาเหตุที่รัฐต้องควบคุม แทรกแซง ธุรกิจประกันภัย

ด้วยธุรกิจประกันภัยเป็นการโอนความรับผิดชอบจากผู้เอาประกันภัยไปยังบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจโดยการระดมเงินทุน โดยเฉลี่ยทรัพย์สินบางส่วนจากผู้เอาประกันภัยมาสะสมไว้ในกองเดียวกันซึ่งมีจำนวนมาก เมื่อเกิดภัยจึงนำเงินเหล่านี้มาช่วยผู้ประสบภัยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นเมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะและเงื่อนไขการประกอบธุรกิจประกอบกับพิจารณาภาพรวมกิจการที่รัฐต้องเข้าไปควบคุมตามประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวแล้ว ธุรกิจประกันภัย เป็นกิจการที่รัฐต้องควบคุมมีเหตุผล ดังนี้

1) เป็นสถาบันการเงิน

ธุรกิจประกันภัย ถือเป็นกิจการที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน อันเป็นกิจการที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงิน เศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นการระดมทุนจากสมาชิกรวมกันไว้กับบริษัทเอกชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้าดำเนินการควบคุมและกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ และเชื่อมั่นได้ว่าเงินที่ประชาชนออมไว้ไม่สูญหายและควบคุมให้ธุรกิจดำเนินการได้อย่างถูกต้องอันเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหากปล่อยให้เอกชนดำเนินการอาจเกิดการผูกขาดในกิจการใดกิจการหนึ่ง และมีการเรียกค่าตอบแทน ดอกเบี้ย ตามอำเภอใจข่มขู่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนผู้บริโภคโดยรวม

2) แหล่งระดมเงินทุนที่สำคัญ

ธุรกิจประกันภัย เป็นแหล่งระดมเงินทุนจำนวนมากจากประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจธุรกิจ และรัฐบาลที่สำคัญ โดยการเฉลี่ยเงินจากสมาชิกรวมไว้เป็นกองกลางเพื่อป้องกันความเสียหายของผู้เอาประกันภัยในอนาคต โดยหากผู้เอาประกันภัยประสบภัยร้ายแรงก็จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากผู้รับประกันภัยเพื่อให้ธุรกิจหรือฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เอาประกันภัยกลับคืนสู่ดังเดิมในระยะเวลาที่เร็วที่สุด และไม่ต้องแบกรับภาระความเสียหายอันหนักเพียงลำพัง

นอกจากการนำเงินไปชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ธุรกิจประกันภัยยังนำไปปล่อยสินเชื่อให้แก่เอกชนหรือธุรกิจที่ต้องการเงินลงทุนอีกด้วย ดังนั้น รัฐจำเป็นต้องควบคุมตรวจสอบเพื่อรักษาเสถียรภาพด้านการเงินการคลังของประเทศเช่นเดียวกับธุรกิจ ธนาคาร การออม

ดิน คลังสินค้า ประกันภัย เป็นต้น ซึ่งหากไม่มีการควบคุม ตรวจสอบประชาชนอาจถูกขู่ โกง หรือ ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการได้

3) เป็นหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ

ธุรกิจการประกันภัยเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับ ความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของประชาชน โดยเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนจำนวนมาก ทั้งยังเป็นแหล่งระดมเงินทุน เพื่อกระจายความเสี่ยงภัยไปยังบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการให้หลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของประชาชน เช่น การประกันอัคคีภัย การประกันสุขภาพ เมื่อเกิดภัยขึ้นผู้เสียหายย่อมได้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาให้ผู้ประสบภัยกลับสู่สถานะเดิมเร็วที่สุด ผู้ป่วยก็มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวแทนเพื่อช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล ซึ่งเป็นการประกันความมั่นคงทางการเงินให้แก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นกลไกหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต

โดยสรุปแล้วธุรกิจที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กองทุนรวม กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ และ บริษัทประกันภัย ซึ่งเป็นธุรกิจที่รัฐต้องเข้าไปควบคุม แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอทำการศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและเงื่อนไขรายละเอียดของการประกันภัยเพื่อนำไปพิจารณาเปรียบเทียบกับ การดำเนินธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ

2.4 แนวคิด ทฤษฎีของการประกันภัย ลักษณะของสัญญาประกันภัยและวัตถุประสงค์ของการควบคุมธุรกิจประกันภัย

2.4.1 แนวคิด ทฤษฎีของการประกันภัย

มนุษย์และบรรดาสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอาจจะต้องประสบกับภัยที่เกิดขึ้น โดยสิ่งมีชีวิตด้วยกันและภัยจากธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องระมัดระวังและป้องกันภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นพร้อมกับการไม่นิ่งดูดายที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อผ่อนคลายความเสียหายจากภัยที่เกิดขึ้นนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การช่วยเหลือกันและกัน และการเฉลี่ยความเสี่ยง เป็นต้นกำเนิดของการประกันภัยนั่นเอง ดังนั้นการประกันภัยจึงเป็นการกระทำร่วมกันของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีภัยลักษณะคล้ายกัน และโอนความเสี่ยงภัยของสมาชิกแต่ละคน กระจายไปยังสมาชิกผู้ที่ได้รับความเสียหาย ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับความช่วยเหลือเยียวยาและกลับคืนสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุด ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีของการประกันภัยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ทฤษฎีของการประกันภัย

การประกันภัยเป็นวิธีการที่อารยชนใช้เพื่อป้องกันประโยชน์ของตนให้พ้นจากความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต เป็นความจริงที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกล้วนเป็นอนิจจังไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน แต่มนุษย์ก็ได้สังเกตเห็นความจริงอันหนึ่งซึ่งเรียกว่า กฎแห่งการเฉลี่ย¹¹ (law of average, law of average number, stability of mass phenomena หรือ theory of possibilities) หรืออาจจะเรียกว่าเป็นการเฉลี่ยภาวะความเสี่ยงภัยในประเภทเดียวกัน หรือในลักษณะความเสี่ยงเดียวกันเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมโดย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเพื่อนมนุษย์ กฎแห่งการเฉลี่ยจะพิจารณาอย่างไรนั้น อาจมองได้ว่า ถ้ามีภัยกรณียกอย่างเดียวกันมากพอสมควรก็จะสังเกตเห็นได้ว่า โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์อย่างหนึ่งขึ้นนั้นมีอยู่มากน้อยเท่าไร เช่น เอาจำนวนไฟไหม้ในระยะเวลาหนึ่งมาพิจารณา ก็จะทราบได้ว่าจำนวนบ้านเท่านั้นหลังจะเกิดไฟไหม้กี่วันต่อหนึ่งหลัง หรืออัตราการเจ็บป่วยของประชากรชาวไทยในแต่ละปี มีโรคที่เจ็บป่วยอะไรบ้าง เป็นจำนวนเท่าไร เป็นต้น นอกจากนี้ การประกันภัยยังประกอบด้วยทฤษฎีความน่าจะเป็น กฎของการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย กฎที่ถือจำนวนมาก และหลักสุริตอย่างยิ่ง นำมาใช้ในการคำนวณเบี้ยประกันภัยด้วย ซึ่งอาจสรุปเป็นภาพรวมได้ ดังนี้

(1) ทฤษฎีความน่าจะเป็น¹²

ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability) หรือหลักแห่งการคาดคะเน¹³ หมายถึงโอกาสของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งหมายความว่า ในจำนวนของความไม่แน่นอนทั้งหลายนั้นย่อมมีความแน่นอนที่จะมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด โดยโอกาสนี้ คือความน่าจะเป็นไปได้ “Probability” ซึ่งเป็นหลักสำคัญอันหนึ่งของ การประกันภัย¹⁴

ความน่าจะเป็นต้องอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตมาใช้เป็นหลักในการพิจารณา เช่น การนำสถิติของการเกิดอุบัติเหตุที่ได้มีการบันทึกไว้ของแต่ละปีว่าเกิดอุบัติเหตุจำนวนกี่ครั้ง หรือแม้กระทั่งความเจ็บป่วย เราอาจนำสถิติของโรคที่ประชากรเจ็บป่วยมากที่สุด หรือ มีสถิติของการเจ็บป่วยน้อยที่สุดมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาจำนวนครั้งของการเกิดโรค โดยสิ่งที่สำคัญของหลักความน่าจะเป็นไปได้ คือ โอกาสที่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้นั้นมีเพียงใดจะปรากฏให้เห็นเป็น

¹¹ จิตติ ดิงศกัทธิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 14, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), น. 16.

¹² ประเสริฐ ประภาสะโบล, หลักการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2539), น. 65-69.

¹³ ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2553), น. 28-29.

¹⁴ Curtis M. Elliott and Emmett J. Vaughan, p. 26.

เศษส่วน เช่น การโยนเหรียญที่จะออกด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น ผลลัพธ์ของความน่าจะเป็นไปได้นี้ ถือเป็นเพียงประมาณการ (Approximate) ของโอกาสที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นได้ และเป็นหลักพื้นฐานที่บริษัทประกันภัยนำไปใช้ในการคำนวณอัตรา เบี้ยประกันภัย ซึ่งการนำหลักความน่าจะเป็นไปได้มาใช้ในการคำนวณทางคณิตศาสตร์ประกันภัยนั้น ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

(ก) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต จะต้องมีความถี่ที่มากพอที่จะนำมาเฉลี่ยได้ เนื่องจาก หากมีเหตุการณ์ที่ไม่มากพอ จะทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

(ข) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตจะต้องเหมือนกับที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งในทางปฏิบัติจะมีนักคณิตศาสตร์ทำหน้าที่คำนวณให้ถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงอยู่เสมอ เนื่องจากองค์ประกอบและสถานการณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

(2) กฎของการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย

การประกันภัย ถือเป็น การเฉลี่ยความเสี่ยงภัยร่วมกัน (Co-operative Risk Sharing Plan) ของบุคคลหรือองค์กรจำนวนมากที่มีลักษณะภัยเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า ถ้าหากมีภัยเกิดขึ้น ก็จะเฉลี่ยกันไปในระหว่างผู้เสี่ยงภัยในกลุ่มนั้น และค่าความสูญเสียที่เฉลี่ยร่วมกันจะอยู่ในรูปของค่าเบี้ยประกันภัย ถ้าเบี้ยประกันภัยมีอัตราสูงมากอันเนื่องมาจากกลุ่มผู้เสี่ยงภัยมีน้อย การประกันภัยก็จะดำเนินไปได้ยาก เพราะจะมีผู้ทำประกันภัยน้อย แต่ถ้าเบี้ยประกันภัยมีอัตราค่อนข้างต่ำ อันเนื่องมาจากผู้ร่วมกลุ่มความเสี่ยงภัยมีมาก การเฉลี่ยค่าความสูญเสียก็จะมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการคำนวณค่าเบี้ยประกันภัยอาจมีความสลับซับซ้อน เนื่องจากมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบ เช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เป็นต้น ดังนั้น การรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยให้ได้จำนวนมากเพื่อเฉลี่ยค่าความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะยิ่งการรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยมีมากเท่าใด ความมั่นคงในการดำเนินทางธุรกิจก็มีมากเท่านั้น และจะทำให้อัตราเบี้ยประกันภัยมีอัตราที่ต่ำลงทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพื่อช่วยลดภาระในค่าเฉลี่ยของการสูญเสียให้มีอัตราต่ำลงด้วย

อย่างไรก็ดี มนุษย์ได้นำความรู้ในเรื่องกฎของการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยมาใช้ป้องกันผลร้ายของความไม่แน่นอน โดยให้มีการประกันภัยขึ้น โดยเห็นว่า กิจกรรมใดที่มีความเสี่ยงภัยอยู่ วิธีเสี่ยงภัยที่บุคคลหรือองค์กรจะใช้ต่อสู้กับผลแห่งความไม่แน่นอนหรือภัยที่อาจเกิดขึ้นได้นั้น คือ การรวบรวมหรือการรวมตัวกันเข้าโดยแต่ละคนยอมเสียสละเพียงส่วนน้อย เพื่อใครคนหนึ่งในทุกคนนั้นจะได้ไม่ต้องแบกความเสียหายอันหนักแต่ผู้เดียวผู้เสียสละแต่ละคนที่ภัยไม่ได้เกิดขึ้นแก่เขายอมไม่ได้รับเงินคืน แต่เขาก็ได้รับหลักประกันอันพึงพอใจจนเป็นที่แน่นอนวางใจได้หากความเสียหายเกิดขึ้นแก่เขาผู้นั้น ส่วนผู้ที่ได้รับความเสียหายเพราะภัยที่เกิดขึ้นแก่เขาจะได้รับการชดเชยจากผู้เสียสละทั้งหลายได้เสียสละรวมกันไว้และด้วยเหตุนี้ก็สามารถรับผลแห่งภัยพิบัตินั้นได้

โดยไม่เดือดร้อน มิฉะนั้นหากทุกคนเพิกเฉย ไม่ช่วยเหลือกันแล้วบุคคลหรือองค์กรก็จะเดือดร้อน หรือล้มละลายกันไปเพราะภัยพิบัตินั้น

การประกันภัยย่อมจะต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนของเบี้ยประกัน ซึ่งการประกันภัยนั้นก็มิใช่กิจการที่ก่อให้เกิดทรัพย์สินใดเพิ่มขึ้นใหม่ แต่ก็อาจอ้างประโยชน์ของการประกันภัยได้ว่า หากไม่มีการประกันภัยผู้ประกอบการทั้งหลายคงจะต้องต่างคนต่างใช้จ่ายเงินจำนวนหนึ่ง เพื่อจัดการโดยวิธีใดวิธีหนึ่งสำหรับป้องกันมิให้ความเสียหายเกิดขึ้นแก่เขาได้ แต่ถ้าเขาได้เอาประกันภัยไว้แล้ว ก็สามารถได้รับเงินทดแทนความเสียหายนั้นได้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในทางเศรษฐกิจของเขาเองด้วย

(3) กฎที่ถือจำนวนมาก

กฎที่ถือจำนวนมากมีความสัมพันธ์กับเรื่องหลักความน่าจะเป็นไปได้ ซึ่งหมายถึงโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น สิ่งที่ต้องการทราบผลและนำไปใช้ในการคำนวณคือ จำนวนครั้งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะหนึ่ง หรือเรียกว่า ระดับ (Degree) หรือความถี่ (Frequency) ของความเป็นไปได้¹⁵ เช่น ในระยะเวลา 1 เดือน มีผู้ป่วยที่เป็นโรคมะเร็งมารับการรักษาจำนวนกี่ราย โดยปกติแล้วระดับความถี่ของความน่าจะเป็นไปได้ในแต่ละช่วงเวลาไม่เท่ากัน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน (Uncertainty) ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความไม่แน่นอนให้มากที่สุด และสามารถนำมาใช้ในการคำนวณเบี้ยประกันภัย จึงต้องอาศัยกฎแห่งจำนวนมาก

กฎที่ถือจำนวนมากจะช่วยให้สามารถพยากรณ์โอกาสของการเกิดความสูญเสียให้มีความถูกต้องแม่นยำขึ้นซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการประกันภัย เพราะนำมาใช้ในการคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัย หากไม่ทราบระดับของความไม่แน่นอนที่แท้จริงแล้ว ก็ไม่อาจคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยได้ ดังนั้น เหตุการณ์ที่ไม่มีสถิติ หรือไม่มีข้อมูลเพื่อนำมาพิจารณาความเป็นไปได้ หรือโอกาสของความไม่แน่นอน ก็อาจทำให้ผู้ประกอบการไม่มีการรับประกันภัย

(4) หลักสุจริต

หลักสุจริต คือ หลักความซื่อสัตย์และไว้วางใจกฎหมายประกันภัยอาศัยหลักการพื้นฐานในเรื่องนิติกรรมสัญญาที่ต้องพิจารณาถึงความสุจริตของคู่สัญญา และโดยลักษณะของการประกันภัยที่ต้องการความสุจริตของคู่สัญญาเช่นกัน¹⁶

สัญญาประกันภัยนั้น ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสุจริต หรือ คู่สัญญาต่อการความสุจริต หรือความไว้วางใจระหว่างกันเป็นอย่างยิ่ง Contract of the Most Good Faith และได้บัญญัติ

¹⁵ ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13*, น. 30.

¹⁶ ปรีดี เกษมทรัพย์, *กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป*, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), น. 101.

ไว้ในมาตรา 865 โดยได้กล่าวถึงในเรื่องการเปิดเผยข้อความจริงในการทำสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ถ้าได้มีการปกปิดหรือแถลงข้อความเท็จดังกล่าวแล้ว สัญญาประกันภัยก็เป็นโมฆียะ เช่น โรคมะเร็งเป็นโรคที่ผู้รับประกันภัยต้องการจะทราบ หากผู้เอาประกันภัยไม่แจ้งข้อความจริง หรือปกปิดข้อมูลของโรคโดยผู้รับประกันภัยหลงเชื่อ อีกทั้งแพทย์ที่ตรวจก็ไม่พบความผิดปกติ สัญญาประกันภัยฉบับนี้ย่อมตกเป็นโมฆียะ เป็นต้น

ทฤษฎีและหลักการดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นหลักการสำคัญในการประกอบธุรกิจประกันภัยซึ่งเป็นธุรกิจทางการค้าอย่างหนึ่ง โดยอาศัยการคิดค่าเฉลี่ยของโอกาสที่ภัยอาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนจำนวนมากที่มีภัยคล้ายกัน และที่สำคัญธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของประชาชนที่ได้มอบความไว้วางใจให้แก่บริษัทประกันภัย เพื่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของตนเองในอนาคต รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมธุรกิจประกันภัย โดยไม่ปล่อยให้ดำเนินธุรกิจอย่างเสรี ปราศจากการควบคุม

2.4.2 ลักษณะของสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาประเภทหนึ่งที่ควบคุมโดยรัฐมีรายละเอียดดังนี้

1) บุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862¹⁷ ได้บัญญัติถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำสัญญาประกันภัยไว้ด้วยกัน 3 ประเภท ได้แก่ ผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัย โดยสามารถวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

(1) ผู้รับประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาที่ตกลงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้น หรือมีเหตุอย่างอื่นที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ให้แก่ผู้เอาประกันภัย ส่วนคุณสมบัติของผู้รับประกันภัยจะมีลักษณะอย่างไรนั้นกฎหมายมิได้กำหนดเอาไว้ เพียงแต่กำหนดไว้ว่า การประกอบธุรกิจประกันภัย จะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด และได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ฯลฯ ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องจดทะเบียนและทำในรูปของบริษัท จำกัด หรือบริษัท มหาชน จำกัด ประกอบกับปฏิบัติตาม

¹⁷ มาตรา 862 คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

คำว่า “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกัน

คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้
อนึ่งผู้เอาประกันและผู้รับประกันภัย จะเป็นบุคคลคนหนึ่ง คนเดียวกันก็ได้

รายละเอียดของพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย เช่น ต้องมีหลักทรัพย์วางไว้กับนายทะเบียนประกันวินาศภัย เป็นต้น

(2) ผู้เอาประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย เพื่อเป็นการตอบแทนที่รับเสี่ยงภัยให้ โดยผู้เอาประกันภัยจะต้องบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย เนื่องจากการทำสัญญาประกันภัย เป็นการทำนิติกรรม ดังนั้น ผู้ทำสัญญาจึงต้องมีความสามารถตามกฎหมาย แต่หากเป็นเด็ก หรือผู้เยาว์ ที่ยังไม่สามารถทำนิติกรรมด้วยตนเองได้ ก็ต้องมีผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมเสียก่อน และประเด็นสำคัญของการเป็นผู้เอาประกันภัย คือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเหตุที่จะเอาประกันภัยนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863¹⁸ เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นการเฉลี่ยความเสียหาย บรรเทาความเดือดร้อนจากผู้ประสบภัยโดยตรง หากผู้เอาประกันภัยไม่ใช่ผู้เสียหาย เท่ากับว่าไม่ใช่สัญญาที่เฉลี่ยความเดือดร้อนเสียหาย แต่จะกลายเป็นสัญญาเสี่ยงโชค หรือเป็นการพนันในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น หากผู้รับประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ได้ประกันภัยไว้ สัญญาประกันภัยย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญา

(3) ผู้รับผลประโยชน์ หมายถึงบุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนโดยผู้รับประกันภัยได้กำหนดให้เป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยที่ได้ทำขึ้น

ในความเป็นจริงแล้วผู้รับประโยชน์ไม่ใช่คู่สัญญา แต่เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะผู้มีสิทธิจะได้รับค่าสินไหมทดแทนนั่นเอง และกฎหมายก็ไม่ได้บังคับว่าผู้รับประโยชน์จะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้เอาประกันภัยอย่างไร หรือกล่าวได้ว่าสัญญาประกันภัยถึงแม้จะไม่มีผู้รับประโยชน์สัญญาประกันภัยก็ยังคงสมบูรณ์บังคับได้ตามกฎหมาย

2) สัญญาที่ต้องเปิดเผยข้อความจริง

เป็นที่รู้กันว่าค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นนั้น มาจากเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันจ่ายไป ซึ่งเบี้ยประกันจะสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับภัยที่ผู้รับประกันรับเสี่ยงนั้น หากภัยที่รับเสี่ยงมีอัตราการเสี่ยงภัยสูงราคาเบี้ยประกันก็สูงไปด้วย ดังนั้นการทำสัญญาประกันภัยมีหลักที่ขอมรับกันอยู่ทั่วไปว่า สัญญาประกันภัยจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสุจริต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริตหรือความไว้วางใจกันอย่างยิ่ง (Contract of the most good faith) ซึ่งหมายความว่า คู่กรณี ในสัญญาประกันภัยต้องปฏิบัติต่อกันโดยสุจริต โดยเฉพาะผู้เอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สมควรต้องเปิดเผยให้ผู้รับประกันภัยทราบ เพื่อใช้ในการคำนวณเบี้ยประกัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการรับทำประกันความเสี่ยงภัย ซึ่งหากผู้

¹⁸ มาตรา 863 อันสัญญาประกันภัยนั้นถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ในวันไซ้รืทานว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด

เอาประกันภัยไม่แจ้งข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบอาจมีผลกระทบกระเทือนกับสัญญาประกันภัยได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865¹⁹ ซึ่งหากพิจารณาในเรื่อง เบี้ยประกันภัยแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การส่งเบี้ยประกันในอัตราที่มีการคำนวณอัตราความเสี่ยงภัยแล้วนั้น คล้ายกับเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยส่งเงินของตัวเองไปฝากไว้กับ บริษัทประกันภัย เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น ผู้รับประกันภัยก็จะเอาเงินที่ผู้เอาประกันภัยส่งไปนั้นมาชดใช้เป็นค่าสินไหมทดแทน แต่หากว่าไม่มีวินาศภัยเกิดขึ้นผู้รับประกันภัยก็จะได้เงินเบี้ยประกันไปเป็นกำไร ส่วนผู้เอาประกันก็เสียเงินไปโดยไม่คุ้มคืน ได้เพียงความสบายใจที่ได้ประกันความเสี่ยงไว้ เมื่อวินาศภัยเกิดขึ้นเท่านั้น

ในส่วนข้อความจริงที่ต้องเปิดเผยมีอะไรบ้างนั้น กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนพอสมควร คือ ข้อความจริงที่ผู้รับประกันภัยได้ทราบจะเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยได้สูงขึ้น หรืออาจไม่ยอมรับทำสัญญาประกันภัยนั่นเอง และหากมีการปกปิด หรือไม่เปิดเผยข้อความจริง หรือมีการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ กฎหมายบัญญัติให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ กล่าวคือ ต้องเป็นการปกปิดข้อเท็จจริง หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จ อันเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยเชื่อถือและยอมรับประกันภัยด้วยเบี้ยประกันภัยที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น หากผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริง แต่ผู้รับประกันภัยไม่หลงเชื่อ ซึ่งอาจเป็นเพราะ มีข้อมูลมาก่อนแล้ว หรืออาศัยข้อมูลจากการสืบสวน หรือรู้ข้อเท็จจริงอยู่แล้ว เป็นต้น ก็ไม่ทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ

3) การจ่ายค่าสินไหมทดแทน

สัญญาประกันวินาศภัย เป็นสัญญาที่ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ เมื่อมีวินาศภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้น และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากภัยที่ระบุไว้ในสัญญา และความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ให้ นั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1431/2498 จำเลยต้องรับผิดชอบในการที่รถของโจทก์ไปกระแทกกับเสาไฟฟ้าด้วย เพราะเป็นผลโดยตรงจากการที่รถซึ่งโจทก์รับประกันถูกรถจำเลยชน

ส่วนวิธีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจะจ่ายในรูปแบบใดนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยวิธีใด แต่เมื่อพิเคราะห์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วก็เป็นที่น่าเข้าใจได้ว่า วิธีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยปกติเป็นเงิน เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 (4) กำหนดว่า ในกรมธรรม์ประกันภัยต้อง

¹⁹ มาตรา 865 ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอื่น การจ่ายเงินยอมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้ จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือรู้แล้วแถลงข้อความอันเป็นเท็จไว้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็น โมฆียะ

ระบุจำนวนเงินซึ่งเอาประกันไว้ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ไม่มีกฎหมายห้าม คู่สัญญาที่จะตกลงกันเป็น
 อย่างอื่น ในการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

การจ่ายค่าสินไหมทดแทน โดยวิธีอื่นนั้น ศาลฎีกามีการยอมรับตามแนวคำพิพากษาศาล
 ฎีกาที่ 1006/2503 ซึ่งวินิจฉัยว่า ผู้รับประกันภัยได้จัดการซ่อมแซมรถที่รับประกันภัยให้แก่ผู้เอา
 ประกันภัยแล้ว แม้ผู้รับประกันภัยจะยังไม่ได้ชำระราคาค่าซ่อมให้แก่ผู้รับจ้าง ก็เรียกได้ว่า ได้ชดใช้
 ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว

เห็นได้ว่า วิธีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนไม่จำเป็นต้องจ่ายด้วยเงินเสมอไป โดยปกติแล้ว
 การจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยมีให้เลือก 4 วิธี ซึ่งผู้รับประกันภัยอาจ
 เลือกปฏิบัติได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่

(1) ทำให้ หมายถึง การจัดการซ่อมแซมทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย ซ่อมแซมเพื่อให้
 กลับมาใช้งานได้ดังเดิม ซึ่งในกรณีดังกล่าวมักนิยมซ่อมแซมทรัพย์สินที่เสียหายเพียงบางส่วน และ
 อยู่ในวิสัยที่จะซ่อมแซมได้ เช่น ซ่อมรถยนต์ที่เสียหายบางส่วนให้กลับมาใช้งานได้ ดังนั้น เมื่อผู้รับ
 ประกันภัยได้ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เอาประกันภัยแล้ว ก็ถือว่าได้จ่ายค่าสินไหมเรียบร้อยแล้ว

(2) จัดหาสิ่งทดแทน หมายถึง การจัดหาทรัพย์สินใหม่มาทดแทนทรัพย์สินเดิมที่ได้มี
 การเอาประกันภัยไว้ เมื่อเกิดการเสียหาย หรือสูญหาย ผู้รับประกันภัยก็จะหาทรัพย์สินที่เป็นชนิด
 ประเภทและปริมาณที่เท่าเทียมกับทรัพย์สินที่เอาประกันมาทดแทน

(3) การจ่ายค่าสินไหมทดแทน เป็นเงิน

(4) การกลับคืนสภาพเดิม หมายถึง ทำให้กลับคืนสู่สภาพดังเดิม เหมือนก่อนเกิด
 วินาศภัย เช่น การระเบิดของโรงงานเสียหายไปทั้งหมด ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน
 ด้วยการก่อสร้างโรงงานชนิดเดียวกันขึ้นใหม่ให้ผู้เอาประกัน เป็นต้น

4) ขอบเขตของการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

เมื่อเราทราบว่าจ่ายค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดวินาศภัย และจะจ่ายกับผู้ใดและมี
 วิธีการจ่ายอย่างไรแล้วข้อสำคัญประการต่อมาคือเรื่องขอบเขตของการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจะมี
 อย่างไร เพียงใด ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877²⁰ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจ่าย

²⁰ มาตรา 877 ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง

(2) เพื่อความไม่เสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกัน
 ความวินาศภัย

(3) เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควรซึ่งได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยไว้ นั้นมิให้วินาศ

ค่าสินไหมทดแทน โดยมีหลักสำคัญที่พอจะสรุปได้ว่า การจ่ายค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด ผู้รับประกันภัยจะไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันไว้ในสัญญา โดยจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยมี 3 ประเภท ด้วยกัน ได้แก่ (1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง ซึ่งหมายความว่า ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามจำนวนที่แท้จริง หรือจ่ายให้ไม่เกินความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยการตีราคาความเสียหายของผู้เอาประกันภัยว่าเป็นจำนวนเท่าใด (2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินนั้น หมายถึง เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยสำหรับความวินาศภัยที่แท้จริงแล้ว ผู้รับประกันภัยยังต้องชดเชยความเสียหาย หรือความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันอันเนื่องมาจากการจัดการเพื่อป้องกันวินาศภัยที่เกิดขึ้นด้วย (3) ค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายในการรักษาทรัพย์สินไว้มิให้วินาศ หมายถึง นอกจากที่ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายอันสมควรซึ่งผู้เอาประกันได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยให้รอดพ้นจากวินาศภัยด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้นั่นเอง

2.4.3 วัตถุประสงค์ของการควบคุมธุรกิจประกันภัย

การดำเนินธุรกิจการรับประกันภัยมีกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของประชาชนจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของประชาชนที่ได้มอบความไว้วางใจให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของตนเองจึงเป็นกิจการที่ต้องควบคุมโดยรัฐธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่กว้างขวางต้องระดมทุนจำนวนมากและโดยที่กิจการประกันภัยต้องเกี่ยวข้องอยู่กับประชาชน หากผู้รับประกันภัยดำเนินงานไม่ได้ อาจเป็นเหตุให้ประชาชนผู้เอาประกันภัยไว้ต้องเสียหายเดือดร้อน และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย²¹ เนื่องจากเห็นได้ว่า ธุรกิจประกันภัยมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจให้มั่นคงมากขึ้น เพราะเป็นหลักประกันในการชดเชยความเสียหายจากการประกอบธุรกิจได้

ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากคราวที่บริษัท นครหลวงประกันชีวิต จำกัด ถูกกระทรวงเศรษฐกิจสั่งถอนใบอนุญาตเมื่อปี พ.ศ. 2507 และต่อมาก็ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ปรากฏว่ามีเจ้าหนี้ไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ถึง 8,590 ราย เป็นจำนวนหนี้ถึง 75 ล้านบาทเศษ ส่วนบริษัท บุรพาประกันภัย จำกัด ซึ่งถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เมื่อปี พ.ศ. 2512 ก็มีเจ้าหนี้ไปยื่นขอรับชำระหนี้ถึง 5,458 ราย เป็น

²¹ ไชยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2551), น. 13.

จำนวนหนี้ 65 ล้านบาทเศษ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเจ้าหนี้ตามกรมธรรม์ประกันชีวิต ด้วยเหตุนี้ประเทศต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงานประกันภัยจึงได้เข้าควบคุมสอดส่องผู้รับประกันภัยอย่างใกล้ชิด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้รับประกันภัยได้ดำเนินกิจการไปด้วยดี มีหลักฐานทางการเงินมั่นคง สามารถให้ความช่วยเหลือ หรือจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ได้ตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ และให้ผู้รับประกันภัยได้ปฏิบัติต่อผู้เอาประกันภัยด้วยความเป็นธรรม²²

ดังนั้น การควบคุมกิจการประกันภัยของรัฐก็เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกิจการประกันภัยที่เป็นธุรกิจที่กระทบถึงความปลอดภัยของประชาชนรัฐจึงต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชนให้เกิดความเรียบร้อย และมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน กล่าวคือ

1) ด้านความปลอดภัยของประชาชน

ด้วยการประกันภัยเป็นการค้าอย่างหนึ่ง ถึงแม้ในประมวลกฎหมายจะไม่ได้ระบุไว้ว่าการประกันภัยเป็นธุรกิจการค้า แต่โดยสภาพของธุรกิจย่อมเป็นการค้าขายอย่างชัดเจน ที่สำคัญยังเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของประชาชนด้วย ฉะนั้น เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2471 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยกิจการค้าอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัยของประชาชน พ.ศ. 2471 ขึ้น โดยปรากฏเหตุผลที่ออกกฎหมายฉบับนี้ว่า “โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พาณิชยและอุตสาหกรรมของประเทศได้วิวัฒนาการถึงซึ่งความจำเป็นที่จะต้องกำหนดควบคุมกิจการค้าทั้งหลายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือผาสุกแห่งสาธารณชน เพื่อคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของพสกนิกรให้เป็นที่เรียบร้อยสืบไป” และในจำนวนกิจการค้าขายหลายอย่างที่กระทบถึงความปลอดภัยของประชาชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มีธุรกิจการประกันภัยรวมอยู่ด้วย ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า

“ มาตรา 7 ห้ามมิให้บุคคลผู้ใดประกอบกิจการประกัน หรือกิจการอื่นอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ในกรุงสยาม เว้นแต่จะได้อปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะการนั้น

ในเวลาที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะการห้ามมิให้ประกอบกิจการค้าขายดังกล่าวนี้ ในกรุงสยาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐบาลทางเสนาบดีเจ้าหน้าที่ ”

หลังจากมีพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัย หรือผาสุกแห่งสาธารณชนออกประกาศใช้แล้ว บริษัทประกันภัยที่จะประกอบกิจการต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงคมนาคมก่อน แต่ก็ยังไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจสำหรับเงื่อนไขดังกล่าวแล้วซึ่งกำหนดไว้ในชั้นแรกนี้มีข้อความกำหนดไว้เพียงว่า บริษัทประกันภัยต้องมีทุนชำระแล้วอย่างน้อย 200,000 บาท ต้องฝาก

²² เพิ่งอ้าง, น. 15.

ทรัพย์สินไว้กับรัฐบาลไทย หรือสถานทูตไทยในต่างประเทศ ต้องพิมพ์โฆษณาฐานะการเงินของบริษัท ในหนังสือพิมพ์เป็นประจำปี และกำหนดให้ส่งรายงานแสดงกิจการประจำปีและรายงานแสดงทรัพย์สินซึ่งนับว่าเป็นก้าวแรกของการเริ่มควบคุมบริษัทประกันภัยที่ประกอบกิจการในประเทศไทย

ต่อมาได้มีประกาศลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2472 ระบุให้กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงคมนาคมเป็นผู้รักษาการอันเกี่ยวกับการประกันภัย ผู้ใดจะเริ่มประกอบกิจการประกันภัย จำเป็นต้องขออนุญาตก่อน และบุคคลที่ประกอบกิจการประกันภัยอยู่แล้วในวันที่ใช้พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 ต้องขอรับอนุญาตภายในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2472²³

เป็นอันว่าผู้ประกอบกิจการประกันภัยจะต้องจดทะเบียนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและได้อยู่ภายใต้การควบคุมของกองประกันภัย ซึ่งตั้งขึ้นในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2472 สังกัดกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงคมนาคม

การกำหนดเงื่อนไขควบคุมกิจการประกันภัยขึ้นนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนผู้เอาประกันและทราบถึงฐานะการเงินของบริษัทว่ามีความมั่นคงเพียงใด โดยกำหนดให้บริษัทประกันอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักทรัพย์ประกันฝากไว้ต่อทางการเป็นจำนวน 100,000 บาท และบริษัทรับประกันชีวิตต้องฝากหลักทรัพย์ไว้ต่อทางการเมื่อเริ่มประกอบการประกันชีวิต จำนวน 500,000 บาท บริษัทที่ประกอบกิจการนอกเหนือจากกิจการประกันภัยดังกล่าวทั้งสองประเภทนี้ ไม่ต้องฝากหลักประกัน²⁴

การควบคุมกิจการประกันภัยโดยรัฐในขณะนั้นยังขาดหลักการสำคัญที่ควรจะมีอีกหลายอย่าง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2507 รัฐบาลจึงได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย และร่างพระราชบัญญัติประกันชีวิต เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีกฎหมายควบคุมการประกอบการประกันภัยทั้ง 2 ประเภทนี้ขึ้นไว้โดยเฉพาะ ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2510.²⁵

ปัจจุบันพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 ถูกยกเลิกและใช้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 แทน โดยกำหนดเงื่อนไขหลาย

²³ ฝ่ายวิชาการสำนักงานประกันภัย, “วิวัฒนาการประกันภัยในประเทศไทย,” วารสารสำนักประกันภัย, 1 (มกราคม-มีนาคม, 2519), น. 13.

²⁴ ไชยศ เหมะรัชตะ, อ้างแล้ว เจริญรอกที่ 21, น. 13-15.

²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84 ตอนที่ 32 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 14 เมษายน 2510

ประการเพื่อควบคุมธุรกิจประกันภัย เช่น ต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ ต้องวางหลักทรัพย์ เป็นประกันต่อรัฐบาลและมีเงินกองทุนด้วย ต้องจดทะเบียน เป็นต้น

2) หลักความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน

ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษาในการประกาศใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการประกันภัย พอที่จะสรุปแนวคิดและวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวได้ ดังนี้ “ขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายควบคุม การประกันวินาศภัย และการประกันชีวิต โดยเฉพาะ การควบคุมกิจการดังกล่าวได้อาศัยเงื่อนไข ควบคุมกิจการประกันภัยซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึง ความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471 ซึ่งยังไม่รัดกุมพอ เป็นเหตุให้บริษัท ประกันวินาศภัยและบริษัทประกันชีวิตมีฐานะทางการเงินไม่มั่นคง ทำให้ผู้เอาประกันวินาศภัยและ ผู้เอาประกันชีวิตเสียเปรียบและไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายขึ้น เพื่อควบคุมบริษัทประกันวินาศภัยและบริษัทประกันชีวิตให้ดำเนินการ โดยเล็งถึงผลประโยชน์ของ ผู้เอาประกันวินาศภัยและประกันชีวิต มิให้ดำเนินการไปในทางที่เสี่ยงภัย และเพื่อส่งเสริมกิจการ ประกันภัยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นให้ทันกับความต้องการของประชาชน เพราะการประกันวินาศภัย เป็นการช่วยให้ผู้ที่ถูกละเมิดทางร่างกายและทรัพย์สิน ได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย และช่วยบรรเทา ความเดือดร้อนแก่เจ้าของทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยและความ เชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมในการลงทุนในประเทศได้อย่างดีอีกด้วย นอกจากนี้ การประกันชีวิตนอกจากจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินแก่ผู้เอาประกันชีวิตแล้ว ยังเป็น สถาบันการเงินที่สำคัญในการพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย”

อนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2515 ได้มี ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58²⁶ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ ควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471 ที่ได้กล่าวถึงข้างต้น พร้อมทั้งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมและพระราชบัญญัติกำหนดกระทรวง เจ้าหน้าที่ยกการตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายฯ แล้วได้วางข้อกำหนดเกี่ยวกับ เรื่องราวการควบคุมกิจการต่าง ๆ ขึ้นใหม่ โดยมีความในข้อ 5 ของประกาศของคณะปฏิวัติฉบับ ดังกล่าว “เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังระบุไว้ต่อไปนี้ หรือ กิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการนั้น เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากรัฐมนตรี และ ข้อ 21 กำหนดว่า “ให้ถือว่ากิจการประกันภัย เป็นกิจการ ที่รัฐมนตรีได้ประกาศแล้ว” ซึ่งมีผลว่า ผู้ใดจะประกอบกิจการประกันภัยไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับการ อนุญาตจากรัฐมนตรี ดังนั้น ธุรกิจการประกันภัยที่สร้างขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

²⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 89 ตอนที่ 15 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 มกราคม 2515

จึงเป็นธุรกิจที่ต้องห้ามโดยชัดแจ้งตามกฎหมายจึงตกเป็นโมฆะ และหากผู้ประกอบการฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษตามกฎหมาย

ธุรกิจประกันภัยเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก และยังเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน รัฐจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบเพื่อให้พลเมืองเกิดสวัสดิภาพ กล่าวคือ รัฐต้องรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย และความยุติธรรมภายในประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน²⁷ ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 ควบคุมการประกอบธุรกิจประกันภัย ดังนั้น การประกอบกิจการประกันภัย และกิจการอื่นที่มีสภาพคล้ายกันต้องขออนุญาต และต้องดำเนินการตามกฎหมาย

ปัจจุบันมีธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน จัดทำโครงการดูแลสุขภาพตลอดชีวิตให้กับคู่สัญญา โดยมีเงื่อนไข เป็นการดูแลสุขภาพตลอดชีพ และต้องผ่านการตรวจสอบสุขภาพและจ่ายเงินค่าสมาชิกซึ่งคู่สัญญาไม่ต้องชำระเงินเพิ่มใด ๆ หากเข้ารับบริการ ผู้เขียนเห็นว่า โครงการดังกล่าวคล้ายการประกันสุขภาพ จึงได้พิจารณาว่าโรงพยาบาลเอกชนสามารถดำเนิน โครงการที่มีลักษณะคล้ายการประกันภัยดังกล่าวได้หรือไม่ โดยพิจารณาตามรายละเอียด ดังนี้

2.5 การจัดตั้ง การดำเนินกิจการสถานพยาบาลเอกชนและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาล

2.5.1 การจัดตั้ง และการดำเนินกิจการสถานพยาบาลเอกชน

การจัดตั้งและการดำเนินธุรกิจการสถานพยาบาลเอกชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล คลินิกเวชกรรม คลินิกทันตกรรม หรือคลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ฯลฯ ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 โดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541²⁸ ได้นิยาม “สถานพยาบาล” หมายความว่า สถานที่ รวมตลอดถึงยานพาหนะซึ่งจัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม การประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ การประกอบวิชาชีพทันตกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพทันตกรรม การประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพกายภาพบำบัด การประกอบวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเทคนิค

²⁷ ประยูร กาญจนกุล, คำบรรยายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น. 10.

²⁸ มาตรา 4 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559

การแพทย์ การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ประยุกต์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ทั้งนี้ โดยกระทำเป็นปกติธุระไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ นอกจากนี้ สถานพยาบาลต้องเป็นการให้บริการทางด้านบริการแพทย์และสาธารณสุขที่กระทำเป็นประจำต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มิใช่การให้บริการเพียงครั้งคราว ตามวาระหรือตามโอกาสที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งลักษณะของการให้บริการมีหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการรักษาพยาบาลโรคทั่วไป ด้านเวชกรรม ด้านการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ด้านทันตกรรม ด้านเทคนิคการแพทย์ เป็นต้น

1) ประเภทของสถานพยาบาล

สถานพยาบาลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท²⁹ ได้แก่ สถานพยาบาลประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน และสถานพยาบาลประเภทที่ไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

(1) สถานพยาบาลประเภทที่ไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

เป็นสถานพยาบาลประเภทคลินิก ซึ่งลักษณะการให้บริการของคลินิกนั้นกฎหมายกำหนดให้การบริการต้องมีความปลอดภัย มีความสะดวก และเหมาะสมต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการในการประกอบวิชาชีพตามมาตรฐาน หรือตามที่สภาวิชาชีพกำหนด พื้นที่การให้บริการต้องสามารถเคลื่อนย้ายผู้ป่วยฉุกเฉินได้สะดวก นอกจากนี้ การให้บริการของลักษณะสหคลินิกต้องมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ให้ชัดเจน

(2) สถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

เป็นสถานพยาบาลประเภทโรงพยาบาลซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลทันตกรรม โรงพยาบาลการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โรงพยาบาลเฉพาะทาง เป็นต้น สำหรับการให้บริการของโรงพยาบาลตามกฎหมายนั้นต้องมีความปลอดภัย สะดวก และเหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพตามประเภทและสาขานั้น และได้มาตรฐานการประกอบวิชาชีพตามที่สภาวิชาชีพกำหนด พร้อมกับต้องได้รับอนุญาตเป็นอาคารสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารที่ถูกสุขลักษณะตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข อีกทั้งต้องจัดให้มีหน่วยบริการและระบบสนับสนุนการให้บริการตามลักษณะและประเภทของโรงพยาบาลด้วย เช่น โรงพยาบาลทั่วไปต้องจัดให้มีแผนกเวชระเบียน แผนกผู้ป่วยนอก แผนกผู้ป่วยใน แผนกผู้ป่วยฉุกเฉิน แผนก

²⁹ มาตรา 14 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

เภสัชกรรม เป็นต้น และหน่วยบริการหรือระบบสนับสนุนการให้บริการอื่นตามที่แจ้งไว้ในการขออนุญาต.³⁰

2) การประกอบกิจการสถานพยาบาล

การประกอบกิจการสถานพยาบาลเอกชนนั้น ต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสถานพยาบาลเสียก่อน และต้องดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นบุคคลใดที่ประกอบกิจการสถานพยาบาล โดยไม่ได้รับอนุญาตย่อมมีความผิด ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9283/2551 ในคดีนี้ศาลพิจารณาแล้วได้ความว่า จำเลยประกอบกิจการสถานพยาบาลโดยใช้บ้านพักของจำเลยเป็นสถานให้บริการทำแท้งโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 มาตรา 57

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8299/2544 จำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะได้นำใบประกอบโรคศิลปะของบุคคลอื่นและหนังสือรับรองของโรงพยาบาลว่าจำเลยได้ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลเพื่อแสดงให้เห็นบุคคลอื่นเข้าใจว่า ตนเป็นผู้มีสิทธิประกอบโรคศิลปะ โดยจำเลยได้ตรวจโรค วินิจฉัยโรค และบำบัดโรคให้แก่ประชาชนในสถานที่ทำการของจำเลยเอง จำเลยจึงมีความผิดฐานประกอบสถานพยาบาล โดยไม่ได้รับอนุญาต ฐานดำเนินการสถานพยาบาล โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 16 มาตรา 24 และมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

3) การดำเนินการสถานพยาบาล

ใบอนุญาตในการดำเนินการสถานพยาบาลจะเป็นใบอนุญาตอีกฉบับหนึ่งที่แยกต่างหากกับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาล ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลต้องจัดให้มีผู้ดำเนินการคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม ดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการสถานพยาบาล³¹ โดยผู้ดำเนินการสถานพยาบาลจะต้องยื่นคำขออนุญาตอีกฉบับหนึ่งเพื่อขอดำเนินการสถานพยาบาลจากอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ หรือจากผู้ที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตาม ผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลอาจเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้ดำเนินการสถานพยาบาลก็ได้ หรืออาจเป็นแพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลนั้นก็ได้

2.5.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาลและหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกับผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาล

³⁰ ข้อ 8 กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. 2558

³¹ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

สำหรับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาลและผู้ประกอบการสถานพยาบาลนั้น แบ่งหน้าที่ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ได้แก่

(1) ควบคุมและดูแลมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล ประกอบวิชาชีพผิดไปจากมาตรฐานที่ได้รับอนุญาตในการขอใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ

(2) ควบคุมและดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของตน

(3) ควบคุมและดูแลมิให้มีการรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนเกินจำนวนเตียงที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่กรณีฉุกเฉินที่หากไม่รับไว้อาจเป็นอันตรายแก่ผู้ป่วย

(4) ควบคุมและดูแลสถานพยาบาลให้สะอาดเรียบร้อย ปลอดภัย และมีลักษณะอันเหมาะสมแก่การใช้เป็นสถานพยาบาล

2) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาลร่วมกับผู้ประกอบการกิจการสถานพยาบาล³² มีดังนี้

(1) จัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด

(2) จัดให้มีเครื่องมือ เครื่องใช้ ยา และเวชภัณฑ์ที่จำเป็นประจำสถานพยาบาลตามที่กฎหมายกำหนด

(3) จัดให้มีและรายงานหลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลและผู้ป่วย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล โดยต้องเก็บรักษาให้อยู่ในสภาพที่ตรวจสอบได้ไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่จัดทำ

การควบคุมและดูแลการประกอบกิจการสถานพยาบาลให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการของสถานพยาบาลตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

(4) ควบคุมดูแลมิให้มีการใช้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้สถานพยาบาลประกอบกิจการสถานพยาบาลผิดประเภท หรือผิดลักษณะการให้บริการตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

หากผู้ประกอบการกิจการสถานพยาบาลหรือผู้ดำเนินการสถานพยาบาลละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนดย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาลและอาจต้องร่วมรับผิดชอบลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ที่กระทำความผิดในสถานพยาบาลอีกด้วย

ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาเมื่อได้พิจารณาถึงการจัดตั้งโรงพยาบาล วัตถุประสงค์ และหน้าที่ของผู้ประกอบการและผู้ดำเนินการแล้ว จะเห็นว่า สถานพยาบาลนั้น เป็นสถานที่รวมตลอดถึงยานพาหนะซึ่งจัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ ทำ

³² มาตรา 35 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

หน้าที่ให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วย รวมถึงการฟื้นฟู และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนผู้รับบริการ ส่วนผู้ประกอบการและผู้ดำเนินการสถานพยาบาลมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้สถานพยาบาล และผู้ประกอบวิชาชีพทั้งหลายปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ สามารถทำได้โดยไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิด หรือเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของโรงพยาบาลและเป็นไปตามความยินยอมของผู้ป่วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.5.3 สัญญาและความยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาล

สัญญาเป็นการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย หากเกิดสัญญาในโรงพยาบาลฝ่ายหนึ่งก็เป็นทางแพทย์หรือโรงพยาบาล ส่วนอีกฝ่ายต้องเป็นผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ โดยในโรงพยาบาลอาจมีการทำสัญญาโดยมีการลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานก็ได้ ทั้งนี้ แต่ละฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น หากฝ่ายใดผิดสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ หรือจะเรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญาได้ กฎหมายสัญญา (Contract Law) ถือเป็นข้อตกลง และเป็นภาระผูกพันที่จะใช้บังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ได้ทำนิติกรรมเพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ ด้วยใจสมัครโดยชอบด้วยกฎหมาย

หากพิจารณาในด้านนิติสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยในโรงพยาบาลเอกชน เห็นว่าการที่ผู้ป่วยไปติดต่อให้แพทย์รักษาตนเองด้วยความสมัครใจนั้น และแพทย์ตกลงที่จะรักษาให้ ถือว่าเป็นการทำสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นสัญญาไม่มีชื่อ (Innominated Contract) ซึ่งหากมุ่งถึงผลสำเร็จของงานจะเป็นสัญญาจ้างทำของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ โดยทั่วไป สัญญาที่ชอบด้วยกฎหมายและสามารถบังคับกับคู่กรณีได้ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) เป็นการตกลงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำคำเสนอ และอีกฝ่ายหนึ่งสนองตอบ สอดคล้องต้องกัน โดยปราศจากการข่มขู่ และต้องมีข้อมูลชัดเจนเพียงพอให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจได้ ซึ่งหากมองในภาพรวมของโรงพยาบาลแล้ว

2) เป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน กล่าวคือสิ่งที่ผู้ป่วยได้รับคือการรักษาพยาบาล ส่วนสิ่งที่แพทย์ได้รับ เป็นค่าจ้าง

3) วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย สัญญาที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามตามกฎหมายเป็นโมฆะ ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ เช่น สัญญาให้ทำแท้ง

4) คู่สัญญาต้องมีความสามารถ หมายถึง ต้องเข้าใจสาระสำคัญของสัญญา ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลไร้ความสามารถสัญญาดังกล่าวนั้นจะเป็นโมฆะ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งบอกล้างได้ เช่น ผู้ป่วยอยู่ในภาวะไม่ได้สติจากการได้รับยาไม่มีสติสัมปชัญญะ

สมบุรณ์ หรือ ผู้เยาว์ที่เป็นเด็กทำนิติกรรมด้วยตนเอง โดยที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ได้ให้ความยินยอม

2.5.3.1 ลักษณะของสัญญาในทางการแพทย์

สัญญาการให้บริการทางการแพทย์ จัดเป็นสัญญาจ้างทำของซึ่งตามกฎหมายไม่ต้องทำตามแบบ หรือไม่ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือระหว่างกันหากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำผิดหน้าที่หรือผิดสัญญา ถึงแม้สัญญานั้นมิได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็ฟ้องร้องยืนยันสิทธิของบุคคลภายใต้สัญญาดังกล่าวได้ สัญญาในทางการแพทย์นั้น จำแนกได้เป็น 2 ประเภท³³ คือ

1) สัญญาโดยชัดแจ้ง (Expressed contract) หมายถึง ข้อตกลงที่คู่สัญญาตกลงกันโดยชัดแจ้ง ส่วนใหญ่เป็นข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร

2) สัญญาโดยปริยาย (Implied contract) หมายถึง ข้อตกลงที่คู่สัญญาเป็นที่เข้าใจกันเอง ซึ่งโดยนัยเป็นที่รู้จักกันว่า สัญญาด้วยวาจา (Oral contract) ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องเข้าใจเงื่อนไขข้อสัญญานั้นถูกต้องตรงกัน ซึ่งสัญญาประเภทนี้มีลักษณะเป็นบุคคลสิทธิใช้เฉพาะบุคคล

2.5.3.2 ความยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาล

ความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว (Informed consent) ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ความยินยอมของผู้ป่วยที่ยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพกระทำต่อร่างกายและจิตใจของตนตามกรรมวิธีในวิชาชีพนั้น โดยผู้ป่วยต้องได้รับอารบอกล่าวอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ รายละเอียด ผลที่อาจเกิดขึ้นทั้งผลดี และผลเสียจากการกระทำนั้น ซึ่งความยินยอมในทางการแพทย์นั้นเป็นสิทธิของผู้ป่วยที่จะยินยอมหรือไม่ยินยอมให้กระทำก็ได้ ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550]

ลักษณะสำคัญของการให้ความยินยอมของผู้ป่วยต่อการดำเนินการต่าง ๆ ทางทางการแพทย์ และสาธารณสุข ประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ 5 ประการ³⁴ ดังนี้

1) ความยินยอมต้องบริสุทธิ์ กล่าวคือ ผู้ป่วยต้องยินยอมด้วยความสมัครใจปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด

2) ความยินยอมต้องมีอยู่จนถึงขณะที่ทำกิจกรรมนั้น กล่าวคือ ความยินยอมนั้นต้องมีอยู่ในขณะที่แพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์ได้ทำการรักษา

³³ ฉัตรสุมน พดพิภพวิญญู, กฎหมายสุขภาพและการรักษาพยาบาล:กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุขและวิธีพิจารณาความ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น. 80.

³⁴ นิรมัย พิเศษเข มั่นจิตร, กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), น. 70-71.

3) ความยินยอมนั้นต้องไม่ขัดต่อสำนึกในศีลธรรมอันดี หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมของประชาชน

4) ความยินยอมของผู้ป่วยต้องผ่านการรับรู้ หรือการได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนและเพียงพอจากแพทย์ หรือนุคคลากรทางการแพทย์

5) ความยินยอมของผู้ป่วยต้องแสดงออกถึงการมีส่วนร่วม (Active Consent) ในการตัดสินใจร่วมกันกับแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่ให้การรักษา

2.5.3.3 บุคคลที่มีสิทธิให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาล

บุคคลที่มีสิทธิให้ความยินยอมในทางการแพทย์ คือ ผู้ป่วย หรือผู้รับบริการทางการแพทย์ ดังนั้น บุคคลอื่น ไม่มีสิทธิกระทำการแทนหรือให้ความยินยอมแทนผู้ป่วย แม้ว่าจะเป็นผู้ใกล้ชิดก็ตาม เพราะการให้ความยินยอมในทางการแพทย์ถือเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลส่วนในกรณีที่มีการทำสัญญาผูกพันว่าจะรักษาพยาบาลให้คู่สัญญานั้นก็เป็นเรื่องเฉพาะตัว หรือเป็นเรื่องระหว่างคู่สัญญา บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญาย่อมไม่มีสิทธิให้ความยินยอมแทน แต่ในบางกรณีผู้ป่วยไม่สามารถให้ความยินยอมเองได้เนื่องจากอยู่ในสภาพไม่รู้สึกรู้ตัว ผู้ป่วยเด็ก ผู้ป่วยไร้ความสามารถเป็นต้น ในกรณีดังกล่าวนี้บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร มีสิทธิให้ความยินยอมแทนผู้ป่วยได้ตามมาตรา 8 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

กล่าวได้ว่า ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนเป็นสถานพยาบาลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ ทั้งนี้ ผู้ประกอบกิจการและผู้ดำเนินการสถานพยาบาลมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้สถานพยาบาล และผู้ประกอบวิชาชีพทั้งหลายปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น กิจกรรมของโรงพยาบาลที่ไม่ขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์และกฎหมายย่อมดำเนินการได้ ทั้งนี้ ภายใต้ความยินยอมของผู้ป่วย และมาตรฐานการรักษาที่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

ตามที่มีผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้นจึงสรุปได้ว่าหลักเกณฑ์ที่รัฐต้องเข้ามาควบคุม แทรกแซงธุรกิจของเอกชนโดยมีอำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ ได้แก่ เพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาดทางการค้า การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ทั้งนี้รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมของคนจำนวนมาก ในกรณีที่ผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชนไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคม หรือ ประโยชน์สาธารณะจะต้องให้ประโยชน์สาธารณะมาก่อนอยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัวเสมอ ซึ่งถ้าปัจเจกชนไม่ยินยอมที่จะสละ

ประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะรัฐก็สามารถใช้อำนาจหน้าที่บังคับปัจเจกชน เพื่อประโยชน์สาธารณะได้

หากนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพซึ่งเป็นที่มีความเสี่ยงในการที่ประชาชนในฐานะผู้บริโภคจะถูกหลอกลวง หรือยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรมย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนจำนวนมาก อีกทั้งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ก็มิได้บัญญัติควบคุมการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ หรืออาจกล่าวได้ว่ามิได้เข้าไปแทรกแซงการดำเนินธุรกิจซึ่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 เพียงควบคุมการการจัดตั้งสถานพยาบาล การควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม และควบคุมมาตรฐานของโรงพยาบาลให้ตรงตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ดังนั้นการประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพสามารถดำเนินการได้ให้เป็นไปตามมาตรฐานของวิชาชีพและมาตรฐานการประกอบสถานพยาบาลแต่ยังไม่มีกฎหมายควบคุมในด้านธุรกิจรักษาพยาบาลตลอดชีพ

บทที่ 3

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีลักษณะโดยรวมคล้ายคลึงกับธุรกิจประกันภัย ซึ่งในบทนี้ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะทางธุรกิจ เงื่อนไขและรายละเอียดของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับธุรกิจประกันภัย เพื่อให้ทราบถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันระหว่างธุรกิจประกันภัยและธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ พร้อมทั้งแสดงเหตุผลที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมแทรกแซงธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็น โครงการดูแลสุขภาพตลอดชีพ ในบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล โดยการทำสัญญากับสมาชิก และต้องจ่ายเงินล่วงหน้า จำนวนหนึ่งให้แก่บริษัท เพื่อจะได้รับสิทธิพิเศษ และมีสิทธิได้ใช้บริการรักษาพยาบาล โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งตลอดชีวิต เมื่อเจ็บป่วยคู่สัญญาสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลได้ โดยไม่ต้องชำระค่าแพทย์ ค่าห้อง ค่ายา ค่าเวชภัณฑ์ ค่าหัตถการ ค่าผ่าตัด และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการรักษาตลอดชีวิตของคู่สัญญา แต่ทั้งนี้ คู่สัญญาต้องผ่านการตรวจสอบสุขภาพจากทางบริษัท ปัจจุบันมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจำนวนหลายราย จึงมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่าการดำเนินโครงการในลักษณะดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการประกันภัยที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยประกันวินาศภัยหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาแล้วมีความเห็นว่า โครงการดูแลสุขภาพตลอดชีพดังกล่าวไม่เข้าลักษณะเป็นการประกันภัย เนื่องจากเป็นการให้บริการโดยผู้ประกอบการโรงพยาบาลโดยตรง และการเรียกเก็บเงินสมาชิกเป็นการเรียกเก็บเท่ากันทุกคน ซึ่งมีได้มีลักษณะเช่นเดียวกับการคำนวณเบี้ยประกันภัยที่ต้องคำนวณ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นด้วย ส่วนเงื่อนไขและรายละเอียดของโครงการ ให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 เงื่อนไขและรายละเอียดของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

การดำเนิน โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นการให้บริการรักษาพยาบาล และให้บริการด้านสุขภาพแก่สมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาคือการได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากการเข้าเป็นสมาชิก ได้แก่

- สิทธิได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ตลอดชีพ
- สิทธิการรักษาพยาบาล แบบผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยใน
- ให้บริการส่งเสริมสุขภาพทั้งการป้องกันและรักษาโรคตลอดชีพ
- การเข้ารับการรักษาไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมในการเข้ารับการรักษาแต่ละครั้ง
- ไม่ต้องชำระค่าแพทย์ ค่ายา ค่าตรวจด้วยเครื่องมือพิเศษ ค่าห้อง ค่าผ่าตัด ค่าวิสัญญี และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทั้งหมด

ทั้งนี้ คู่สัญญาหรือสมาชิกมีหน้าที่ต้องเสียค่าสมาชิกในจำนวนเท่ากันทุกคน และ การที่สมาชิกจะมาใช้บริการของโรงพยาบาลหรือไม่เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิก และบริษัทไม่มีข้อตกลงจ่ายเงินชดเชย หรือจ่ายค่ารักษาพยาบาลหากสมาชิกไปใช้บริการในสถานที่อื่นซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า สัญญาระหว่างบริษัทกับสมาชิกตามโครงการดังกล่าว เป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ให้บริการฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะให้บริการตามเงื่อนไขที่กำหนด และผู้รับบริการตกลงที่จะจ่ายค่าตอบแทนเป็นการล่วงหน้าโดยไม่มีข้อตกลงที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากมีความเสียหายเกิดขึ้น

เมื่อได้พิจารณาเงื่อนไขและลักษณะของการให้บริการแล้ว ผู้เขียนเห็นด้วย กับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า โครงการดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขของการประกันภัย แต่มีเงื่อนไขของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ บางประการที่มีแนวคิดคล้ายกับการประกันภัย และเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่งซึ่งเป็นการว่าจ้างให้แพทย์ทำการรักษาพยาบาลเป็น สัญญาจ้างทำของ¹ ไม่ใช่ สัญญาประกันภัย ซึ่งสัญญาทั้ง 2 ประเภท ดังกล่าวนี้นี้ที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹ คำพิพากษากฎีกาที่ 6906/2554 เหตุละเมิดเกิดจากการรักษาพยาบาลที่ผิดพลาดของฝ่ายจำเลย ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตายจากการรักษาพยาบาลไม่ครบถ้วนตามหลักวิชาชีพเวชกรรม อันถือได้ว่าเป็นการตายในทันทีจากการทำละเมิดไม่เข้ากรณีที่มีผู้ตายในทันที จึงไม่มีค่ารักษาพยาบาลผู้ตายภายหลังจากผู้ตายถูกทำละเมิดจนถึงเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสอง ส่วนเงินค่ารักษาพยาบาลที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยที่ 1 นั้น เป็นค่าสินจ้างจาก สัญญาจ้างทำของ ที่จ้างให้จำเลยที่ 1 รักษาพยาบาล

3.1.2 สัญญาให้การรักษาพยาบาลเป็นสัญญาจ้างทำของ

1) ลักษณะสำคัญของสัญญาจ้างทำของ

ผู้เขียนได้วิเคราะห์และนำลักษณะของสัญญาจ้างทำของที่สำคัญมาเปรียบเทียบกับสัญญาให้การรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) เป็นสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาจ้างทำของเป็นเหตุให้มีการผลิตหรือทำวัตถุสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาซึ่งสาระสำคัญของจ้างทำของอยู่ที่ผลสำเร็จของงานที่จ้างโดยไม่คำนึงถึงการโอนกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 587² โดยผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาเครื่องมือ³ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาจ้างทำของ คือฝ่ายผู้ว่าจ้างฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นฝ่ายที่ตกลงให้ผู้รับจ้างทำงานสิ่งใดจนสำเร็จให้แก่ตน และจะจ่ายเงินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ส่วนคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้รับจ้างตกลงรับจะทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ผู้ว่าจ้าง โดยได้รับเงินจ้างเป็นการตอบแทน ฉะนั้นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญาก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้สัญญาฝ่ายใดต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามสัญญาได้

(2) เป็นสัญญาที่มุ่งผลสำเร็จของงาน

สัญญาจ้างทำของมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การที่ผู้รับจ้างตกลงที่จะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่ผู้ว่าจ้างจนเป็นผลสำเร็จ โดยผู้ว่าจ้างมิได้ต้องการเฉพาะการจ้างแรงงานแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ส่วนงานที่ผู้ว่าจ้างให้ทำนั้นอาจเป็นงานที่ก่อให้เกิดวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา เช่น การรับจ้างก่อสร้างบ้าน การซ่อมแซมต่อเติมวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการทำงานที่ไม่ก่อให้เกิดวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น การจ้างว่าความ จ้างแพทย์รักษาโรค⁴ จ้างร้องเพลง เป็นต้น

(3) เป็นสัญญาที่ต้องจ่ายเงินจ้างเพื่อผลสำเร็จของการทำงานนั้น

ในสัญญาจ้างทำของนั้นผู้รับจ้างมิได้ทำงานให้แก่ผู้ว่าจ้างโดยเปล่าประโยชน์ หรือโดยปราศจากค่าตอบแทน เมื่อผู้รับจ้างทำงานให้แก่ผู้ว่าจ้างแล้ว ก็จะได้รับเงินจ้างเป็นการตอบแทน สัญญาจ้างทำของจึงเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทน และเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่คู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่ายต่างมีหน้าที่ตอบแทนซึ่งกันและกัน เงินจ้างที่ต้องจ่ายโดยมากเป็นเงินตรา แต่ทั้งนี้ก็จะตกลงเป็นอย่าง

² มาตรา 587 อันว่าจ้างทำของนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับจ้าง ตกลงรับจะทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้เงินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งงานที่ทำนั้น

³ มาตรา 588 เครื่องมือต่าง ๆ สำหรับใช้ทำการงานให้สำเร็จนั้นผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหา

⁴ โศภิต เอกจริยากร, คำอธิบาย จ้างแรงงาน จ้างทำของ รัชชน, พิมพ์ครั้งที่ 12,

(กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2558), น. 136-137.

อื่นก็ได้ หรือหน้าที่ต้องกระทำการอันเกิดจากสัญญาจ้างทำของ หากผู้รับจ้างไม่ทำตามที่ได้ตกลงกันไว้ กับผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะเป็นฝ่ายผิดสัญญา และต้องรับผิดชอบผู้ว่าจ้าง ส่วนการทำงานที่ผู้รับจ้างต้องทำ นั้น มิได้หมายความว่า ผู้รับจ้างจะต้องลงมือทำด้วยตนเอง ผู้รับจ้างอาจเป็นเพียงผู้ควบคุมให้ลูกจ้าง ของตนหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานแทนตนทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ เว้นแต่สาระสำคัญของสัญญา นั้นอยู่ที่ความรู้ความชำนาญหรือความสามารถของผู้รับจ้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 607 ว่า “ผู้รับจ้างจะเอาการที่รับจ้างทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไปให้ผู้รับจ้างช่วงทำอีกทอด หนึ่งก็ได้ เว้นแต่สาระสำคัญของสัญญานั้นจะอยู่ที่ความรู้ความสามารถของตัวผู้รับจ้าง แต่ผู้รับ จ้างคงต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยหรือความผิดอย่างใดๆของผู้รับจ้างช่วง”

ในการทำงานให้แก่ผู้ว่าจ้างนั้น ผู้รับจ้างจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการทำงาน หน้าที่ใน การจัดหาเครื่องมือต่างๆในการทำงานนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้กำหนดไว้ชัดเจน ในมาตรา 588 ว่า “เครื่องมือต่างๆสำหรับใช้ทำงานให้สำเร็จนั้น ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหา” เครื่องมือสำหรับใช้ทำงานนั้น เป็นสิ่งที่ผู้รับจ้างจะนำมาใช้เพื่อนำสัมภาระ แรงงาน และความรู้ ความสามารถของผู้รับจ้างมาประกอบเป็นการทำงานขึ้น

(4) เป็นสัญญาที่ผู้รับจ้างลงมือทำโดยไม่ชักช้า

ผู้รับจ้างต้องลงมือทำงาน หากผู้รับจ้างไม่เริ่มทำงานในเวลาอันควร หรือทำการ ชักช้า ฝ่ายผู้ว่าจ้างฟ้องคดี หรือทำการชดเชยโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้าง จนอาจ คาดหมายล่วงหน้าได้ว่างานนั้นจะไม่เสร็จ ภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ ผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิก สัญญาเสียตามมาตรา 593⁵ ได้

ข้อเท็จจริงอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ ผู้รับจ้างไม่เริ่มลงมือทำงานในเวลา อันสมควร เช่น นาย ก. จ้าง นาย ข. เพื่อตัดหญ้าใช้ในงานแต่งงาน ปรากฏว่าหลังจากที่นาย ก. นำผ้า ตัดหญ้าไปให้แก่ นาย ข. และได้มีการวัดตัวนาย ก. แล้ว เมื่อเวลาผ่านไปเดือนหนึ่งนาย ข. ก็ยังไม่เริ่ม ลงมือตัดหญ้าให้นาย ก. ได้ลองชุด หรือกรณีผู้รับจ้างทำงานล่าช้า ฝ่ายผู้ว่าจ้างของสัญญา ทำงาน ล่าช้ากว่ากำหนด เช่น กำหนดส่งมอบงานในอีก 2 เดือน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่สามารถส่งมอบ งานให้ได้เนื่องจากงานที่ผู้ว่าจ้างไว้ไม่เสร็จ และกรณี ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าโดยปราศจากความผิดของ ผู้ว่าจ้าง ซึ่งในข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้กฎหมายให้สิทธิผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้ ไม่ต้องรอให้ ถึงกำหนดเวลาส่งมอบ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือไม่ก็ได้ และในที่สุดงานที่จ้างไม่

⁵ มาตรา 593 ถ้าผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการในเวลาอันควร หรือทำการชักช้าฝ่ายผู้ว่าจ้างฟ้องคดี หรือทำการชดเชยโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ว่างานนั้นจะไม่สำเร็จภายใน กำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก็ถือว่าผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้ มีพักต้องรอคอยให้ถึงเวลากำหนดส่งมอบของ นั้นเลย

เสร็จทันเวลา ผู้ว่าจ้างก็สามารถใช้สิทธิลดสินจ้าง หรือบอกปิดไม่รับงานได้โดยอ้างเหตุว่า ผู้รับจ้างส่งมอบงานชักช้าตามมาตรา 596⁶

(5) เป็นสัญญาที่ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนา และสมบูรณ์โดยการแสดงเจตนาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ไม่ต้องทำตามแบบและไม่ต้องมีพยานหลักฐานอย่างใดที่ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1633/2525 สัญญาจ้างทำของ กฎหมายมิได้บังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ ดังนั้น แม้โจทก์จะมีได้แนบสัญญาจ้างทำของ หรือบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับเช็คมาในฟ้อง หรือบรรยายรายละเอียดว่าจำเลยสั่งให้โจทก์ทำตั้งแต่วันที่ใด ก็คร่าวบ้าง ก็เป็นเรื่องรายละเอียดที่จะนำสืบในชั้นพิจารณาฟ้อง โจทก์จึงหาเคลือบคลุมไม่

ตามที่ได้พิจารณาถึงลักษณะสำคัญของสัญญาจ้างทำของแล้วเห็นว่า สัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นสัญญาจ้างทำของ ที่มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ โดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง (คู่สัญญาหรือสมาชิก) เป็นฝ่ายที่ตกลงให้ผู้รับจ้าง (โรงพยาบาลหรือแพทย์) ทำงานให้จนสำเร็จ และ จะจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ส่วนผู้รับจ้าง ตกลงรับจะทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ผู้ว่าจ้าง โดยจะได้รับสินจ้างเป็นการตอบแทน

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ทำการศึกษาลักษณะสำคัญของสัญญาประกันภัยเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยแสดงให้เห็นว่าสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ไม่ใช่ สัญญาประกันภัย มีรายละเอียด ดังนี้

3) ลักษณะสำคัญของสัญญาประกันภัย

(1) เป็นสัญญาที่ถูกรควบคุมโดยรัฐ

สัญญาประกันภัยเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งบัญญัติไว้ในลักษณะ 20 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ถึง มาตรา 897 การประกันภัยเป็นธุรกิจการค้าอย่างหนึ่งถึงแม้ในประมวลกฎหมายของไทยจะไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนก็ตาม แต่โดยสภาพของกิจการผู้ประกอบการประกันภัยย่อมต้องทำการค้า เพราะเป็นธุรกิจที่มีผู้ขายและผู้ซื้อประกอบกับการดำเนินงานมีลักษณะหวังผลกำไร โดยการคำนวณเบี้ยประกันภัยให้คุ้มกับภัยที่รับเสี่ยงจะคำนวณได้ก็แต่โดยอาศัยการคิดถัวเฉลี่ยโอกาสที่ภัยอาจเกิดขึ้นให้แก่บุคคลเป็นจำนวนมาก ยิ่งมากเท่าไรส่วนเฉลี่ยยิ่งทวีความแน่นอนมากขึ้น

⁶ มาตรา 596 ถ้าผู้รับจ้างส่งมอบการที่ทำไม่ทันเวลาที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาก็ดี หรือถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญาเมื่อล่วงพ้นเวลาอันควรแก่เหตุก็ดี ผู้ว่าจ้างชอบที่จะลดสินจ้าง หรือถ้าสาระสำคัญของสัญญาอยู่ที่เวลาที่ชอบที่จะเลิกสัญญาได้

นอกจากนั้นการประกันภัยยังเกี่ยวกับความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่ได้มอบความไว้วางใจแก่บริษัทรับประกันภัยทั้งหลายเพื่อความมั่นคงในกิจการของตน ฉะนั้น จึงมีพระราชบัญญัติว่าด้วยกิจการค้าอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัยของประชาชน พ.ศ. 2471 กำหนดว่า การประกอบกิจการประกันภัยเป็นการค้าที่ต้องรับอนุญาตจากรัฐบาลเสียก่อน จึงจะทำได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1090/2507 พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 มาตรา 7 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499 มาตรา 3 นั้น มุ่งประสงค์จะลงโทษผู้ประกอบกิจการประกันภัยโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการเฉพาะตัวผู้กระทำผิดจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการประกันภัยเอง ผู้กระทำการเพียงเป็นตัวแทนหรือนายหน้าไม่มีความผิด เมื่อจำเลยเป็นเพียงตัวแทน หรือนายหน้าหาลูกค้าเท่านั้น โจทก์จะฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามบทกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1031/2507 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1711/2507 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

ต่อมาได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 ใช้แทน และมี พ.ร.บ. ประกันวินาศภัย กับ พ.ร.บ. ประกันชีวิต พ.ศ. 2510 กำหนดเงื่อนไขบางอย่าง เช่น ต้องวางหลักทรัพย์เป็นประกันต่อรัฐบาลและมีเงินกองทุนด้วย เป็นต้น อีกทั้งกำหนดวิธีการควบคุมอื่นๆ เพื่อความปลอดภัย เช่นว่านั้น

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บังคับว่า สัญญาประกันภัยจะต้องทำตามแบบอย่างไร แต่ในมาตรา 867 วรรคสองได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งมีเนื้อความถูกต้องตามสัญญาให้แก่ผู้เอาประกันด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ นั้นผู้เอาประกันมักไม่มีโอกาสต่อรองแก้ไขข้อสัญญาให้ผิดไปจากเนื้อหาในกรมธรรม์ที่ฝ่ายผู้รับประกันภัยเป็นผู้ร่าง และเตรียมไว้เป็นสัญญาสำเร็จรูปก่อนที่จะทำสัญญาประกันภัย เมื่อเป็นเช่นนี้ โอกาสที่ผู้รับประกันภัยจะเขียนสัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองย่อมมีโอกาสมาก ด้วยเหตุนี้ทางรัฐจึงได้มีการควบคุมการออกกรมธรรม์ประกันภัย โดยให้กรมธรรม์ประกันภัยและเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนเสียก่อน ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

(2) เป็นสัญญาประกันความเสี่ยงภัยในอนาคต

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 บัญญัติว่า อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณี

วินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่ง เรียกว่า เบี้ยประกันภัย

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว คำว่า “ภัย” (Peril) หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน เช่น อัคคีภัย อุทกภัย อุบัติภัย เป็นต้น

คำว่า “วินาศภัย” ตาม มาตรา 869 ได้วิเคราะห์ศัพท์ไว้ หมายความว่า ความเสียหายอย่างใดที่จะพึงประมาณเป็นราคาเงินได้ หมายความว่า ต้องเป็นความเสียหายที่ตีราคาเป็นเงินได้ ความรู้สึกเจ็บปวด ตกใจ ความ โศกเศร้าเสียใจนั้นไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ จึงไม่ใช่ วินาศภัย จะมีการประกันไม่ได้ ส่วนชีวิตของคนนั้นหากเป็นเรื่อง ความตาย ไม่ใช่วินาศภัย เพราะชีวิตไม่อาจประมาณราคาเป็นเงินได้ แต่ตามกฎหมายมีการให้ทำประกันได้โดยแยกออกไปอีกลักษณะหนึ่ง ที่เรียกว่า การประกันชีวิต

คำว่า “เบี้ย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง เงิน “เบี้ยประกัน” จึงหมายถึง เงินประกันภัย

ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงความหมายตามที่กล่าวไว้แล้วจึงสามารถอธิบายลักษณะสำคัญของการประกันภัย ตามมาตรา 861 ได้ดังนี้ สัญญาประกันภัยเป็นการรับประกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหลังจากที่ได้ตกลงทำสัญญาประกันภัย เช่น ประกันวินาศภัย ประกันอัคคีภัย ประกันอุบัติเหตุ ประกันน้ำท่วม ฯลฯ ดังนั้น หากมีภัยที่เกิดขึ้นแล้วหรือวินาศภัยที่เกิดขึ้นแล้วจะเอาประกันภัยไม่ได้ ทั้งนี้สัญญาประกันภัยเกิดต่อเมื่อผู้รับประกันภัยออกกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย อันถือเป็นการสนองรับโดยถือว่าสัญญาประกันภัยเกิดในวันที่ที่ลงในกรมธรรม์ประกันภัยแล้ว อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยจะระบุอายุการประกันภัยย้อนหลัง ไปถึงก่อนวันเกิดวินาศภัยก็ไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกรมธรรม์ได้

(3) เป็นสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทน ซึ่งหมายความว่า คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องชำระให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งและในขณะเดียวกันก็มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย เช่น หากผู้เอาประกันภัยไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามสัญญา ถ้าเป็นประกันวินาศภัยและวินาศภัยเกิดขึ้นในระหว่างนั้นผู้รับประกันภัยก็ชอบที่จะปฏิเสธไม่ยอมชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยให้ในทางกลับกันเมื่อสัญญาประกันภัยเกิดแล้ว และผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกัน เมื่อวินาศภัยเกิดขึ้น ผู้เอาประกันก็มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 บัญญัติว่า “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด” ดังจะเห็นได้ว่า

การรับประกันภัยเมื่อคู่กรณี ได้แสดงเจตนาจะเอาประกันและรับประกัน มีคำเสนอสนองถูกต้อง ตรงกันสัญญาประกันภัยย่อมเกิดขึ้นแล้ว

เมื่อวิเคราะห์แล้วเห็นว่า สัญญาประกันภัยคู่สัญญาต่างมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันเป็นการตอบแทน หรืออีกนัยหนึ่งต่างก็เป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้กัน เช่น ในสัญญาประกันภัย หนี้ของฝ่ายผู้เอาประกันภัย คือ การส่งเบี้ยประกัน ส่วนหนี้ของผู้รับประกันภัย คือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นนั่นเอง

(4) เป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน

สัญญาประกันภัยนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายบางท่านอาจเรียกว่า สัญญาเสี่ยงโชคหรือเสี่ยงภัย เนื่องจากว่าเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้วก็ไม่แน่ว่าเงินที่ได้ชำระไปนั้นจะคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้สูญเสียไปหรือไม่ เพราะหากไม่มีภัย หรือวินาศภัย ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา โอกาสที่จะได้รับเงินชดเชยความเสียหายที่ได้ประกันนั้นก็หมดไป ส่วนในด้านผู้รับประกันภัยก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือในส่วนเบี้ยประกันที่ได้รับมาจากผู้เอาประกันภัยนั้น อาจไม่คุ้มค่ากับค่าสินไหมทดแทนหากมีวินาศภัยขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผลบังคับของสัญญาจึงไม่แน่นอน เพราะ ขึ้นอยู่กับภัยในอนาคตหรือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นตามสัญญา

(5) เป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์

โดยปกติการใช้สิทธิของบุคคลนั้น แม้กฎหมายจะบัญญัติว่าจะต้องกระทำด้วยความสุจริตคู่สัญญาแต่ละฝ่ายก็ไม่มีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงที่จะเป็นข้อได้เปรียบเสียเปรียบให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เพราะถือว่าเป็นสิทธิของแต่ละฝ่ายที่จะต้องทำการต่อรองในข้อตกลงเพื่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองให้มากที่สุด⁷ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่คู่กรณีหนึ่งเสีย ไม่แจ้งข้อความจริง หรือคุณสมบัติอันใดอันหนึ่งซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้ก็ถือ เป็นกลฉ้อฉลได้ ซึ่งเป็นเหตุให้สัญญาเป็น โมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 162⁸

สัญญาประกันภัยจะต้องอาศัยความซื่อสัตย์สูงมาก เพราะหากผู้เอาประกันภัยหนึ่งเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงให้แก่ผู้รับประกันภัย เพื่อผู้รับประกันภัยจะวิเคราะห์ความเสี่ยงในการคำนวณเบี้ยประกันภัยที่สูงขึ้นแล้ว หรือผู้รับประกันภัยอาจไม่ทำสัญญารับความเสี่ยง การแถลงข้อมูลเท็จ

⁷ จิตติ ดิงสภักดิ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 14, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), น. 16 และ น. 43.

⁸ มาตรา 162 บัญญัติว่า ในนิติกรรมสองฝ่าย การที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจงใจหนึ่งเสียไม่แจ้งข้อความจริงหรือคุณสมบัติอันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้ การนั้นจะเป็นกลฉ้อฉล หากพิสูจน์ได้ว่า ถ้ามิได้แจ้งเช่นนั้น นิติกรรมนั้นก็จะมีได้กระทำขึ้น

หรือการปกปิดข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบนั้น ย่อมทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865⁹ ได้

(6) เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ลักษณะพิเศษของสัญญาประกันภัยมีบัญญัติไว้ในมาตรา 867 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่”

หลักกฎหมายไทยที่บังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือนี้ ไม่ได้หมายความว่า เป็นการบังคับเด็ดขาด กฎหมายต้องการเพียงว่า ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือและลายมือชื่อของผู้ที่ต้องรับผิดชอบ (รวมถึงตัวแทนด้วย) จะนำคดีมาฟ้องร้องไม่ได้เท่านั้น ผลคือแม้จะได้มีการตกลงด้วยวาจา¹⁰ ในระหว่างคู่กรณีในข้อสำคัญ เช่น วัตถุประสงค์เอาประกัน ภัยที่รับเสี่ยง จำนวนเงินที่เอาประกัน และอัตราเบี้ยประกันที่ต้องส่งแล้วก็ต้องถือว่าสัญญาประกันภัยนั้น ได้เกิดขึ้นสมบูรณ์แล้วตามกฎหมาย สำหรับหลักฐานเป็นหนังสือเพื่อการฟ้องร้องบังคับคดีนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยจะฟ้องผู้รับประกันภัยเพียงแต่หลักฐานนั้นมีข้อความแสดงว่ามีการเอาประกันภัยและมีลายมือชื่อผู้รับประกันภัย ย่อมถือว่าหลักฐานเพียงพอแล้ว เช่น ใบเสร็จรับเงินที่แสดงว่าเป็นการรับเบี้ยประกันภัย และมีลายมือชื่อผู้รับประกันภัย

ในทางปฏิบัตินั้นทางบริษัทประกันภัยจะส่งตัวแทนไปติดต่อกับผู้ที่ประสงค์จะเอาประกันภัยและให้ผู้เอาประกันภัยกรอกข้อความลงในแบบคำขอประกันภัย ตอบคำถามแสดงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยนั้น และนำกลับไปยังบริษัท ซึ่งทางฝ่ายบริษัทรับประกันภัยจะเป็นผู้พิจารณา คำขอนั้นว่าจะรับประกันหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรก็จะออกกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เสนอซึ่งเป็นการสนองรับไปในตัวและถือว่าสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นแล้ว

(7) เป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ

⁹ มาตรา 865 ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิตบุคคลอันการใช้จ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้สนใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยให้สูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิด ไม่ยอมทำสัญญา หรือรู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นอันเป็นเท็จไซ้ ท่านว่า สัญญานั้นเป็นโมฆียะ

ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกล้างภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้างได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป

¹⁰ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), น. 10.

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ไม่มีแบบเพียงแต่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ¹¹ เพื่อใช้ในการบังคับคดี ดังนั้น การตกลงด้วยวาจาก็เกิดสัญญาประกันภัยที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ส่วนหลักฐานเป็นหนังสือนั้น คือ มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร และลงชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเป็นรูปของสัญญา หากแม้ไม่มีกรรมธรรม์ประกันภัย แต่ถ้าคู่สัญญามีหลักฐานอย่างอื่น เช่น ใบเสร็จรับเงินชั่วคราว ก็ใช้ในการฟ้องร้องกันได้

สัญญาประกันภัยแตกต่างจากสัญญาต่างตอบแทนประเภทอื่นตรงที่ กฎหมายกำหนดให้ต้องมีกำหนดรายการต่างๆ ตามมาตรา 867 วรรค 3 ดังนี้

(7.1) วัตถุที่เอาประกัน คือฐานที่ตั้งของส่วนได้เสียของการประกัน วัตถุที่เอาประกันภัยซึ่งหมายถึง สิ่งที่สามารถคำนวณเป็นค่าเสียหายได้ เช่น บ้าน รถยนต์ เป็นต้น

(7.2) ภัยซึ่งผู้รับประกันรับเสี่ยง คือ เงื่อนไขแห่งความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย ได้แก่ ภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัยที่ได้ทำสัญญาประกันภัยไว้ ซึ่งประเด็นนี้ถือว่าเป็นข้อสำคัญของสัญญาประกันภัย ซึ่งหากไม่มีความเสี่ยงสัญญาประกันภัยก็ไม่เกิด และกลับกันหากไม่เกิดภัยขึ้น ผู้รับประกันก็ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

(7.3) ราคาแห่งมูลประกันภัย คือ ราคาของส่วนได้เสีย หรือมูลค่าของวัตถุที่เอาประกันภัย ถ้าหากคู่กรณีตกลงกันกำหนดขึ้นไว้ ก็ต้องระบุราคาลงในกรรมธรรม์ ซึ่งราคาแห่งมูลประกันภัยเป็นข้อที่จะกำหนดจำนวนอย่างสูงของค่าทดแทนที่จะได้รับในการประกันวินาศภัย

(7.4) จำนวนเงินที่จะเอาประกันภัย คือจำนวนที่กำหนดไว้เพื่อผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ถ้าได้เกิดภัยขึ้นตามที่รับเสี่ยง เช่น บ้านราคา 2,000,000 บาท อาจเอาประกันเพียง 1,000,000 บาท ก็ได้ตามความพอใจของผู้เอาประกันภัย ซึ่งถ้าได้กำหนดราคามูลประกันภัยไว้ ย่อมจะไม่เกินราคาแห่งส่วนได้เสีย หรือราคาวัตถุที่เอาประกันภัย

(7.5) จำนวนเบี้ยประกันภัยและวิธีส่งเบี้ยประกันภัย คือ เงินที่ผู้เอาประกันภัยตกลงจะใช้ในการตอบแทนการรับเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัย ซึ่งวิธีการจ่ายเบี้ยประกันจะจ่ายเป็นเพียงครั้งเดียว หรือหลายงวดก็ได้ ซึ่งโดยปกติถ้ายังไม่ส่งเบี้ยประกันภัยก็มักจะมีข้อตกลงว่า ไม่ถือว่าสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้น แต่ข้อนี้ก็ไม่ใช่เป็นเสมอไปซึ่งถ้าหากไม่มีข้อความดังกล่าวไว้ชัดเจนก็เป็นเพียงสัญญาต่างตอบแทนอันหนึ่งซึ่งหมายความว่า การชำระหนี้ของฝ่ายหนึ่ง ย่อมเป็นเงื่อนไขแห่งการชำระหนี้ของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่เงื่อนไขแห่งสัญญา หมายความว่า สัญญาดังกล่าวเกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการชำระหนี้ล่วงหน้า

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1564/2525 กฎหมายมิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมสัญญาประกันภัยไว้ เพียงแต่บังคับให้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือตัวแทนเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีมิได้

(7.6) ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลาต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ การทำสัญญาประกันภัยอาจมีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้นก็ได้ และอาจมีกำหนดอายุของสัญญาด้วยก็ได้ เช่น สัญญาประกันภัยเริ่มต้นเมื่อวันที่และสิ้นสุดวันที่เท่าไร อาจมีกำหนดเวลา 10 ปี 20 ปี หรือตลอดชีวิต เป็นต้น แต่หากสัญญาประกันภัยไม่ได้กำหนดวันสิ้นสุดของสัญญาไว้ ก็ต้องถือว่า นับแต่วันทำสัญญาคู่สัญญาจะบอกเลิกสัญญาเสียเมื่อไรก็ได้ ซึ่งไม่มีกฎหมายจำกัดไว้แต่ประการใด

(7.7) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัย

(7.8) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้เอาประกันภัย หรือของผู้รับประกันภัย

(7.9) วันทำสัญญาประกันภัย คือวันที่สัญญาประกันภัยเกิดขึ้น ซึ่งวันที่ทำสัญญาประกันภัยมีความสำคัญกับการพิจารณาความเสี่ยงภัย และการเปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย

ทั้งนี้ อาจมีข้อความอื่นๆ นอกจากรายการที่ได้กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้รับประกันภัย เช่น ข้อความจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย เป็นต้น

เห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดรายละเอียดของสัญญาประกันภัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประชาชนที่จะไปเอาประกันภัยกับบริษัทเอกชน จึงต้องกำหนดหลักฐานให้ถูกต้องชัดเจน พร้อมกับกำหนดเงื่อนไขให้ชัด และเพื่อให้มีการเก็บเบี้ยประกันในอัตราที่เหมาะสมกับความคุ้มครองที่ให้แก่ผู้เอาประกันภัยด้วย

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในการดำเนินโครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ กับลักษณะสำคัญของสัญญาจ้างทำของและการประกันภัยแล้ว จึงเห็นว่า การดำเนินโครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นการให้บริการรักษาพยาบาล และการให้บริการด้านสุขภาพให้แก่สมาชิกคู่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญา คือการที่สมาชิกได้รับสิทธิประโยชน์ต่างจากการเข้าเป็นสมาชิกโครงการ โดยสมาชิกต้องเสียค่าสมาชิกแรกเข้าเป็นเงินจำนวนหนึ่ง และได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สิทธิได้รับบริการตรวจสุขภาพประจำปี การรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่จัดให้แก่สมาชิก และการที่สมาชิกจะเข้ารับบริการโรงพยาบาลในเครือของบริษัทหรือไม่เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิก และบริษัทไม่มีข้อตกลงจะจ่ายเงินชดเชยหรือค่ารักษาพยาบาล หากสมาชิกไปใช้บริการ ณ สถานพยาบาลแห่งอื่น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าลักษณะของการประกอบกิจการมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ กล่าวคือ ผู้รับจ้างรับทำกรงานให้แก่ผู้ว่าจ้างจนเป็นผลสำเร็จ โดยผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายค่าตอบแทน ซึ่งไม่ใช่สัญญาประกันวินาศภัย และไม่เป็นการประกันสุขภาพซึ่งลักษณะของการประกันสุขภาพมีรายละเอียดดังนี้

3.2 ลักษณะสำคัญของธุรกิจประกันภัย ในรูปแบบของการประกันสุขภาพ

3.2.1 ลักษณะของการประกันสุขภาพ

การประกันสุขภาพ เป็นธุรกิจประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภัยเมื่อได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย อุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยจากโรคร้ายและหากการเจ็บป่วยดังกล่าวนั้นส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล บริษัทประกันภัยก็จะทำหน้าที่เข้ารับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของผู้เอาประกันภัย¹² หรือกล่าวได้ว่า บริษัทผู้รับประกันภัยตกลงจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นให้แก่ผู้เอาประกันภัย การประกันสุขภาพ ซึ่งบริษัทผู้รับประกันภัยจะกำหนดความคุ้มครองให้แก่ผู้เอาประกันภัย ดังนี้

(1) คุ้มครองผู้เอาประกันภัยเมื่อต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเนื่องจากการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ หรือจากการเจ็บป่วย โดยบริษัทประกันภัยจะชดเชยค่าใช้จ่ายจากค่าห้อง ค่าอาหาร ค่าบริการทั่วไป ค่าใช้จ่ายในกรณีที่มีการรักษาพยาบาลฉุกเฉิน หลังเกิดอุบัติเหตุ

(2) คุ้มครองค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการผ่าตัด ค่าปรึกษาแพทย์ที่เกี่ยวกับการผ่าตัด

(3) ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการให้แพทย์มาดูแล

(4) ค่าใช้จ่ายสำหรับการรักษาที่คลินิก หรือแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาล

(5) ค่าใช้จ่ายในการคลอดบุตร

(6) ค่าใช้จ่ายในการรักษาฟัน

(7) ค่าชดเชยค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการบริการโดยพยาบาลพิเศษขณะอยู่ในโรงพยาบาล หรือบ้านภายหลังจากการรักษาในโรงพยาบาล ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามคำสั่งของแพทย์

3.2.2 วิธีการคำนวณเบี้ยประกันสุขภาพการคำนวณเบี้ยประกันสุขภาพของบริษัทประกันภัยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(1) อายุของผู้เอาประกันภัยที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงถึงโอกาสที่ร่างกายจะเจ็บป่วย รวมถึงการได้รับผลกระทบแทรกซ้อนแตกต่างกันไปด้วย เพราะเมื่อมีอายุมากขึ้นก็มีโอกาสเกิดปัญหาสุขภาพได้มากขึ้น และถ้าได้รับบาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยแล้วประสิทธิภาพของร่างกายที่จะซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอก็ลดลง มีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบที่รุนแรงและต้องใช้ระยะเวลาในการรักษาตัวนานกว่าบุคคลที่มีอายุน้อย

(2) เพศ เป็นปัจจัยความเสี่ยงภัยซึ่งเพศหญิงจะไม่แตกต่างจากเพศชายมากนัก แต่อย่างไรก็ตามความแข็งแรงของสุขภาพยังมีความแตกต่างกัน

¹² สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.),

“การประกันสุขภาพ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561, จาก http://www.oic.or.th/consumer/Health_ins

(3) สุขภาพ ได้แก่ ประวัติเกี่ยวกับสุขภาพและการรักษาพยาบาล รวมทั้งสภาพร่างกายของผู้เอาประกัน บุคคลที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ไม่เคยมีประวัติการเจ็บป่วยรุนแรง โอกาสในการได้รับผลกระทบจันทุพพลภาพก็ย่อมเป็นไปได้น้อยกว่าบุคคลที่มีสภาพร่างกายอ่อนแอผิดปกติ อีกทั้งความผิดปกติของร่างกาย จิตใจบางอย่าง เช่น โรคลมบ้าหมู ประสาทหลอน เป็นต้น

(4) อาชีพ แสดงถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงภัย หรือแนวโน้มที่จะได้รับการบาดเจ็บ

(5) การดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพ เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ เป็นต้น

เห็นได้ว่าลักษณะของการประกันสุขภาพเป็นการที่บริษัทประกันภัยตกลงรับความเสี่ยงภัยในด้านสุขภาพของผู้เอาประกันภัย โดยมีเงื่อนไขว่าหากผู้เอาประกันภัยเจ็บป่วย ผู้เอาประกันภัยสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลกับโรงพยาบาลที่กำหนดในเดือน ไซ ได้ โดยไม่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาล แต่ทั้งนี้การจ่ายค่าชดเชยต้องเป็นไปตามอัตราความเสียหายที่แท้จริง และภายในวงเงินที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3) หน้าที่ของผู้เอาประกันสุขภาพ

(1) หน้าที่ส่งเบี้ยประกัน

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่คู่สัญญามีหน้าที่ตอบแทนซึ่งกันและกัน ดังนั้น เมื่อผู้เอาประกันชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ต้องมีหน้าที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

(2) หน้าที่ระวังรักษาทรัพย์สินที่เอาประกันภัย

ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยปริยายที่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติ มิฉะนั้นอาจถือเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง หากเป็นเรื่องการประกันสุขภาพ การฆ่าตัวตาย หรือการทำร้ายตัวเอง ประกันย่อมไม่รับผิดชอบ

(3) หน้าที่แจ้งเหตุต่อผู้รับประกันภัย

ถ้าความวินาศเกิดขึ้นเพราะภัยที่ผู้รับประกันตกลงรับประกันภัยไว้ กฎหมายกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยบอกกล่าวแก่ผู้รับประกันภัยโดยไม่ชักช้า โดยมีข้อสังเกตว่า หากผู้เอาประกันภัยละเลยไม่แจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ กฎหมายก็มีได้ให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหมายความว่า ผู้รับประกันต้องรับผิดชอบหากภัยเกิดขึ้นและได้รับความเสียหายตามสัญญา

เมื่อได้ทำการศึกษาถึงลักษณะสำคัญของการประกันภัยในรูปแบบของการประกันสุขภาพแล้ว ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพและธุรกิจประกันภัย (ประกันสุขภาพ) ดังนี้

3.3 ความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างธุรกิจให้การรักษายาบาลแบบตลอดชีพกับธุรกิจประกันสุขภาพ

3.3.1 ข้อแตกต่างระหว่างธุรกิจให้การรักษายาบาลแบบตลอดชีพกับธุรกิจประกันสุขภาพ

ลักษณะของธุรกิจให้บริการรักษายาบาล แบบตลอดชีพมีลักษณะสำคัญตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น กล่าวคือ เป็นการให้บริการทางการแพทย์แก่สมาชิกเมื่อได้รับการเจ็บป่วยไม่ว่าจะเจ็บป่วยด้วยอุบัติเหตุ หรือโรคร้ายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่งผู้เขียน เห็นว่ามีลักษณะที่แตกต่างจากการประกันสุขภาพ ดังนี้

(1) ธุรกิจให้บริการรักษายาบาล เป็นธุรกิจที่ให้บริการโดยผู้ประกอบการโรงพยาบาล โดยตรง ไม่ใช่เป็นธุรกิจที่เกิดจากบริษัทประกันภัย

(2) การเรียกเก็บเงินค่าสมาชิกของธุรกิจให้บริการรักษายาบาลมีอัตราราคาที่เท่ากันทุกราย ซึ่งมีได้มีลักษณะเช่นเดียวกับการคำนวณเบี้ยประกันภัยที่ต้องคำนวณ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงภัยต่างๆ เช่น อายุ เพศ การใช้ชีวิต การศึกษา อาชีพ เป็นต้น

(3) การจ่ายค่าสมาชิกเป็นการจ่ายค่าแรกเข้าเพียงครั้งเดียว แต่ได้รับสิทธิพิเศษตลอดชีพ โดยไม่มีการเรียกเก็บเป็นรายปี ซึ่งแตกต่างจากการประกันภัย

ผู้เขียนจึงเห็นว่า ธุรกิจให้บริการรักษายาบาล แบบตลอดชีพนั้น ไม่เข้าลักษณะการประกันสุขภาพ เนื่องจากเหตุผลตามที่กล่าวข้างต้น แต่ด้วยลักษณะของการดำเนินธุรกิจบริการดังกล่าว แม้จะไม่ใช่การประกันสุขภาพ แต่ผู้เขียนเห็นว่าเงื่อนไข และการดำเนินธุรกิจหลายประการที่มีความคล้ายการประกันภัย และเห็นว่าเป็นความคล้ายในส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุม ดูแล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.2 ความคล้ายกันของธุรกิจให้บริการรักษายาบาล แบบตลอดชีพกับธุรกิจประกันสุขภาพ

(1) การรวมกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงภัยประเภทเดียวกัน

สัญญาให้บริการรักษายาบาลแบบตลอดชีพเป็นการทำสัญญาขึ้นระหว่างบริษัทเอกชน ผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลฝ่ายหนึ่ง กับสมาชิกคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสมาชิกคู่สัญญานั้นก็จะเป็นผู้มารับบริการรักษายาบาลในยามที่เจ็บป่วยเป็นการเฉพาะ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสัญญาที่มีความมุ่งหมายให้สมาชิกรับการรักษายาบาลทั้งในผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยในและมีกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ที่โรงพยาบาลกำหนดในสัญญา ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่สมาชิกรับบริการรักษายาบาลแบบตลอดชีพกับโรงพยาบาลนั้น เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเสี่ยงภัยเหมือนกันนั่นคือ ภัยแห่งโรคร้ายไข้เจ็บหรือภัยแห่งความเจ็บป่วย ซึ่งเป็นภัยที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการรวมกลุ่มนี้กระทำขึ้นเองระหว่างเอกชนกับเอกชน ในขณะที่โรงพยาบาลเอกชนดังกล่าวเป็นผู้รับประกันความเสี่ยงภัยนั้น ซึ่งหมายความว่า

โรงพยาบาลทำหน้าที่บริหารความเสี่ยง และในกรณีที่สมาชิกคู่สัญญาเจ็บป่วย ทางโรงพยาบาลจะมีหน้าที่รักษาพยาบาลให้จนหายจากความเจ็บป่วย ผู้เขียนจึงมองว่า ลักษณะการให้การรักษาพยาบาลจนกว่าจะหายเจ็บป่วย คล้ายกับเป็นการรับประกันความเสี่ยง

(2) การระดมเงินทุน

เมื่อมีการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเสี่ยงประเภทเดียวกันแล้ว โรงพยาบาลจะกำหนดให้สมาชิกจ่ายค่าตอบแทนในจำนวนหนึ่งที่มีมูลค่าสูง คล้ายการส่งเบี้ยประกันภัยแบบคราวเดียวไม่ใช่การชำระแบบรายเดือน หรือเป็นงวด ๆ ซึ่ง ทางโรงพยาบาลคู่สัญญาได้คำนวณค่าใช้จ่ายหรือความเสี่ยงของการเกิดโรค และค่าใช้จ่ายโดยประมาณของการรักษาพยาบาลแต่ละรายไว้แล้ว ว่าโดยปกติค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลแต่ละคนจะมีราคาเท่าไร เมื่อได้คำนวณแล้วจึงมีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายกับสมาชิกเมื่อได้ตกลงทำสัญญา โดยเงินดังกล่าวเป็นเงินของประชาชนที่สมัครเป็นสมาชิก ซึ่งการคำนวณดังกล่าวใช้ทฤษฎีเดียวกับการรับประกันภัย คือ ทฤษฎีความน่าจะเป็น และกฎที่ถือจำนวนมากในการคำนวณเบี้ยประกันภัย และคู่สัญญามีหน้าที่ส่งเงินเข้าไว้ที่บริษัทที่ก่อตั้งโรงพยาบาลเอกชน โดยให้โรงพยาบาล ทำหน้าที่บริหารความเสี่ยง โดยการให้บริการรักษาพยาบาลแก่สมาชิกคู่สัญญา ซึ่งคล้ายกับบริษัทรับประกันภัยที่ทำหน้าที่เฉลี่ยความเสี่ยง และจ่ายค่าสินไหมทดแทน

(3) การจ่ายค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีอื่น

เมื่อสัญญาเกิดขึ้นและสมาชิกคู่สัญญาได้จ่ายเงินค่าตอบแทนในการทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว หากสมาชิกคู่สัญญาเกิดการเจ็บป่วย ก็สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลได้จนกว่าจะหายจากโรคร้าย ตลอดอายุของสัญญา หรือตลอดชีวิต ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้หากมองในแง่มุมของการรับประกันภัยก็อาจมองว่า เป็นการรับประกันภัยและจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยเมื่อวินาศภัยเกิดขึ้น ซึ่งภัยที่ว่ามานี้คือการเจ็บป่วย และผู้รับประกันภัยหรือโรงพยาบาลจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เป็นการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นการจ่ายค่าทดแทนด้วยวิธีอื่นนอกจากเป็นการจ่ายด้วยตัวเงิน

(4) ไม่มีการคืนเงิน

เงื่อนไขในสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลตลอดชีวิตนั้น คือการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างจากการเข้าเป็นสมาชิกโครงการ เช่น สิทธิได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี การรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่างๆที่จัดให้แก่สมาชิก และการที่สมาชิกจะเข้ารับบริการโรงพยาบาลในเครือของบริษัทหรือไม่เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิก และบริษัทไม่มีข้อตกลงจะจ่ายเงินชดเชย หรือ ค่ารักษาพยาบาลหากสมาชิกไปใช้บริการ ณ สถานพยาบาลแห่งอื่น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักการดังกล่าวคล้ายกับหลักการของการประกันวินาศภัย กล่าวคือ ไม่มีการคืนเงินให้แก่สมาชิกหากไม่ได้มีความเสี่ยงเกิดขึ้นในระหว่างสัญญา และหากมีวินาศภัยเกิดขึ้นแต่ผู้

เอาประกันภัยไม่ได้ใช้บริการ หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้รับประกันภัยตามเงื่อนไข ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องขอเงินคืนไม่ได้ เพราะเป็นการกระทำผิดเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันได้

(5) การให้หลักประกันความมั่นคงด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ

เป็นที่ทราบว่าการดำเนินโครงการให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการรักษาพยาบาลและให้บริการด้านสาธารณสุขแก่สมาชิกหรือคู่สัญญาเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งหมายความว่า หากคู่สัญญาหรือสมาชิกได้เจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุจะต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล คู่สัญญาไม่ต้องชำระเงินค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติม นอกจากเงินที่ได้จ่ายในขณะที่ทำสัญญาไปแล้ว และนั่นก็หมายความว่า บริษัทหรือโรงพยาบาลคู่สัญญาให้หลักประกันแก่สมาชิกโดยรับรองว่า หากเกิดการเจ็บป่วยทางโรงพยาบาลจะรับรักษาพยาบาลไปตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดวงเงิน ซึ่งเท่ากับเป็นการประกันความมั่นคงทางการเงิน และเศรษฐกิจของคู่สัญญา

3.4 เหตุผลที่รัฐต้องควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เปรียบเทียบกับธุรกิจประกันภัย

การแทรกแซงทางเศรษฐกิจของรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ และเพื่อคุ้มครองการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชนด้วยวิธีการออกกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับมาใช้ควบคุมการประกอบอาชีพบางประเภท ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ธุรกิจประกันภัย ซึ่งตามที่ได้เขียนได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงเหตุผลในการที่รัฐจำเป็นต้องเข้าควบคุมธุรกิจประกันภัยนั้นเพราะเหตุว่า ธุรกิจประกันภัย เป็นธุรกิจที่จัดเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งเนื่องจากเป็นสถาบันสื่อกลางในการระดมเงินออมจากเอกชน ประชาชน ภาคธุรกิจ และรัฐบาลเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยการให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินว่า เมื่อเกิดภัยขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันภัยจะทำหน้าที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัยเพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายและให้ผู้เอาประกันภัยกลับคืนสู่ฐานะทางเศรษฐกิจเดิมให้เร็วที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐจึงให้ความสำคัญและจำเป็นต้องเข้าควบคุมธุรกิจประกันภัย เพราะหากรัฐไม่เข้ามาควบคุม ตรวจสอบ โดยปล่อยให้เอกชนดำเนินการโดยลำพังอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการฉ้อโกง หรือการบริหารงานที่ผิดพลาดได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เมื่อได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แล้วเห็นว่า เป็นธุรกิจที่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจคล้ายการประกันภัย จึงเห็นสมควรที่รัฐจะต้องเข้าควบคุม แทรกแซง กล่าวคือ

3.4.1 แหล่งระดมเงินทุนจากประชาชน

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เป็นโครงการของบริษัทเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการให้บริการด้านสุขภาพแก่สมาชิก ตลอดชีพ โดยสมาชิกมีสิทธิเข้ารับการรักษาพยาบาลได้ทุกเมื่อหากเกิดการเจ็บป่วยโดยไม่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติม ซึ่งโครงการดังกล่าวทำให้ผู้ที่ต้องการวางแผนด้านสุขภาพของตนและครอบครัวในอนาคต สนใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าวโดยจ่ายเงินค่าสมาชิกเพียงครั้งเดียวในอัตราเท่ากับเงินจำนวนหนึ่งที่มีมูลค่าสูงให้กับบริษัทเอกชนคู่สัญญา ซึ่งการระดมทุนดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความเสี่ยงภัยเดียวกันนั่นคือภัยจากโรค โดยทางบริษัทให้สัญญาว่าจะทำการรักษาพยาบาลเมื่อสมาชิกคู่สัญญาเจ็บป่วย

ผู้เขียนเห็นว่า โครงการดังกล่าวเป็นประโยชน์กับประชาชนเนื่องจากปัจจุบันพบว่าโรงพยาบาลของรัฐมีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาจำนวนมาก แพทย์ พยาบาลไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ป่วย ทำให้คุณภาพชีวิตและความพึงพอใจของผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้โรงพยาบาลเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้น กับทำการตลาดเพิ่มจำนวนผู้เข้ารับบริการ และพบว่าเมื่อโครงการให้บริการด้านสุขภาพแบบตลอดชีพ ดำเนินโครงการได้ระยะหนึ่งก็มีสมาชิกจำนวนหลายร้อยคนสมัครเข้าเป็นสมาชิก และมีการทำโครงการดังกล่าวในโรงพยาบาลเอกชนเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจดังกล่าวพบว่าเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความเสี่ยงภัยเดียวกัน โดยแต่ละคนยอมสละเงินของตนเองเข้ากองกลางที่บริษัทเอกชนและเมื่อสมาชิกรายใดที่ประสบภัยด้านสุขภาพ บริษัทจะดำเนินการบริหารเงินกองดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายภายในโรงพยาบาลให้แก่สมาชิกคู่สัญญา โดยที่คู่สัญญาไม่ต้องชำระเงินค่ารักษาพยาบาล ซึ่งหลักการดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการประกันภัยจะเข้าใจง่ายขึ้นที่เรียกว่า กฏแห่งการเฉลี่ย

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองและให้หลักประกันว่าเงินของประชาชนที่ออมไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ในอนาคตไม่สูญหาย หรือถูกยึดออก และในอนาคตผู้เขียนเห็นว่าโครงการดังกล่าวอาจมีผู้ประกอบการสนใจ ดำเนินธุรกิจภายใต้เงื่อนไขแบบเดียวกัน และอาจมีประชาชนสนใจเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก เป็นเหตุให้รัฐควรต้องเข้ามาดูแล

3.4.2 หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงิน

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับการดำเนินกิจการประกันภัย ในด้านการให้หลักประกัน ความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ แก่สมาชิกคู่สัญญา ทั้งยังเป็นแหล่งระดมเงินทุน เพื่อกระจายความเสี่ยงภัยไปยังบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการให้หลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของประชาชน และเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงด้านสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างดี

การให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เป็นการให้หลักประกันความมั่นคงแก่สมาชิกคู่สัญญา กล่าวคือ เมื่อสมาชิกคู่สัญญาเจ็บป่วยไม่ว่าจะเจ็บป่วยจากโรคภัย หรืออุบัติเหตุ สมาชิกคู่สัญญาสามารถเข้ารับบริการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของบริษัทตามสัญญาได้โดยสมาชิกไม่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมซึ่งเป็นหลักประกันทางการเงินอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายการประกันสุขภาพ เมื่อเกิดภัยขึ้นผู้เสียหายย่อมได้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาให้ผู้ประสบภัยกลับสู่สถานะเดิมเร็วที่สุด ผู้ป่วยก็มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวแทนเพื่อช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล ซึ่งเป็นการประกันความมั่นคงทางการเงินให้แก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นกลไกหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสถานพยาบาลเอกชนที่ได้คุณภาพปลอดภัย ได้มาตรฐานในระดับสากล รัฐควรส่งเสริมให้ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลดังกล่าวเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่องด้วยความมั่นคง ปลอดภัยทางธุรกิจโดยมีมาตรการทางกฎหมายควบคุม เพื่อให้ประชาชนที่เข้าถึงบริการได้อย่างมั่นใจว่าไม่ถูกหลอกลวง นอกจากนี้ยังมีสิทธิการรักษาในโรงพยาบาลเอกชนที่ไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในอนาคตอีกต่อไปตลอดชีวิต ผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจลักษณะดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ให้หลักประกันความมั่นคงด้านสุขภาพ และทางเศรษฐกิจการเงินของประชาชน รัฐจึงควรเข้ามามีบทบาทในการให้การสนับสนุน ควบคุมดูแลให้ธุรกิจดังกล่าวดำเนินต่อไป

3.5 วิเคราะห์ทฤษฎีประกันภัยในเชิงเปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ และข้อแตกต่างจากธุรกิจอื่น

เมื่อได้พิจารณาเงื่อนไขและหลักการสำคัญของการประกันสุขภาพแล้ว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกับเงื่อนไขและหลักเกณฑ์สำคัญของสัญญาให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ กล่าวคือ เป็นสัญญาที่คู่สัญญาส่งเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บริษัทในจำนวนที่บริษัทได้คำนวณแล้วโดยมีเงื่อนไขว่า หากคู่สัญญาเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของบริษัทได้ทุกโรค โดยมีระยะเวลาตลอดชีวิตของคู่สัญญา หากคู่สัญญาไม่รับการรักษาที่โรงพยาบาลของบริษัท หรือ ไม่เจ็บป่วย ทางบริษัทคู่สัญญาก็ไม่ได้คืนเงินที่ได้จ่ายไปแล้วล่วงหน้า ผู้เขียนจึงเห็นว่าการดำเนินธุรกิจแบบนี้เป็นการ ประกันภัย เพื่อความเจ็บป่วยของบุคคล ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินธุรกิจสัญญาให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีวิต อาศัยหลักการทางทฤษฎีของการประกันภัย มาประกอบธุรกิจ กล่าวคือ

3.5.1 วิเคราะห์ทฤษฎีของการประกันภัยในเชิงเปรียบเทียบ

จากที่ได้ทำการศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ของการประกันภัย จึงทำการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบ ตลอดชีพ ดังนี้

1) ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่พิจารณาถึงโอกาสที่ภัยที่จะเกิดขึ้นว่ามีโอกาสเกิดขึ้นจำนวนเท่าใด โดยพิจารณาจากสถิติ เช่น โอกาสของการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ โอกาสของการเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น ถ้าโอกาสที่ผู้รับประกันภัยจะรับประกันความเสี่ยงมีความเสี่ยงมาก ก็จะเรียกเบี้ยประกันภัยในราคาที่สูง ดังนั้น ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ จึงเรียกค่าตอบแทนในการทำสัญญาสูง โดยอาศัยหลักดังกล่าว เพราะเห็นว่า โอกาสการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงในการเข้ารับการรักษาพยาบาล

2) ทฤษฎีที่ถือจำนวนมาก กล่าวคือ เป็นหลักการประกันภัย โดยหากมีผู้เอาประกันภัยมาก ราย โอกาสที่ธุรกิจจะขาดทุนก็มีน้อย และทฤษฎีดังกล่าวเป็นตัวกำหนดอัตราค่าเบี้ยประกันด้วย หากมีผู้เอาประกันมาก ราย ค่าเบี้ยประกันก็จะลดลง

3) กฎแห่งการเฉลี่ย กล่าวคือ เป็นหลักของการกระจายความเสี่ยงภัยในกลุ่มที่มีภัยเหมือนหรือคล้ายกัน โดยวิธีการส่งเบี้ยประกันภัยในอัตราที่บริษัทประกันภัยกำหนด เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นตามที่ได้ตกลงไว้ ผู้เอาประกันภัยก็จะได้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อบรรเทาผลร้ายให้กับผู้ได้รับภัย จึงเห็นได้ว่าสัญญาให้รักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เป็นการรวมกลุ่มความเสี่ยงภัยที่มีลักษณะเดียวกัน คือกลุ่มด้านสุขภาพ ซึ่งเมื่อเกิดภัยขึ้นก็จะได้รับการรักษา ซึ่งเสมือนเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

ดังนั้นจากการวิเคราะห์จึงเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีแนวคิดทฤษฎีที่คล้ายกับการทำประกันภัยตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจดังกล่าวเป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์ต่อประชาชนเนื่องจากการสร้างโอกาสในการขยายตัวทางธุรกิจพร้อมกับการสร้างทางเลือกให้กับประชาชนในการเข้ารับบริการด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพและลดความแออัดของการเข้ารับบริการในโรงพยาบาลของรัฐด้วย แต่หากธุรกิจดังกล่าวประกอบโดยเอกชนเพียงลำพังย่อมอาจทำความเสียหายได้ในอนาคต เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีการรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนมากเพื่อเฉลี่ยความเสี่ยงภัย และที่สำคัญคือการรวบรวมเงินทุนไว้ที่บริษัทเอกชนโดยไม่มีการควบคุมและตรวจสอบสัญญาและระบบการเงินจากภาครัฐ

ปัจจุบันกฎหมายของไทยยังไม่สามารถป้องกันปัญหาหรือผลกระทบจากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล ที่มีลักษณะของการทำสัญญาแบบตลอดชีวิตและมีการจ่ายเงินล่วงหน้าในคราวเดียวได้ ซึ่งหากมีปัญหาจากการผิดสัญญาเกิดขึ้นคงทำได้เพียงการฟ้องร้องดำเนินคดีกับบริษัทคู่สัญญา ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นการเสียเวลาและแก้ปัญหาก็ปลายเหตุ ดังนั้นจึงควรมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการควบคุม และแก้ไขปัญหาค่าไปในอนาคต

3.5.2 ข้อแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบว่ามีหลายธุรกิจที่มีการทำสัญญาให้บริการ โดยจ่ายเงินค่าสมาชิกล่วงหน้าในอัตราสูง และมีระยะเวลาการทำสัญญาที่ยาวนานแบบตลอดชีพ เช่น สัญญาให้บริการฟิตเนส การเป็นสมาชิกคลับเฮาส์ (สนามกอล์ฟ) ซึ่งมีการขยายตัวมากขึ้นเนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ และหากมีการผิดสัญญาก็ย่อมสร้างความเสียหายให้แก่สมาชิกคู่สัญญาเช่นกัน แต่เมื่อได้พิจารณาลักษณะของ โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ กับธุรกิจประกันภัยแล้ว เห็นว่าเงื่อนไขและองค์ประกอบดังกล่าวมีความคล้ายกับประกันภัย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่มีความแตกต่างจากธุรกิจอื่นทั่วไปที่กฎหมายต้องให้ความสำคัญและควบคุม ดังนี้

1) เป็นธุรกิจที่คล้ายประกันภัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) โครงการรักษาพยาบาลให้แก่คู่สัญญาแบบตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การรักษาพยาบาลแก่คู่สัญญาทั้งผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยใน เมื่อคู่สัญญาเจ็บป่วย ตลอดชีวิต ผู้เขียนมองว่าโครงการดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มของผู้เสี่ยงภัยที่มีลักษณะเดียวกัน มาเฉลี่ยความเสี่ยงร่วมกันซึ่งเป็นหลักการของการประกันภัย ทั้งนี้ เมื่อคู่สัญญาได้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่โรงพยาบาลแล้ว ซึ่งคล้ายกับการตั้งเบี้ยประกันภัย

(2) เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว คู่กรณีเจ็บป่วยก็สามารถเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเพิ่มเติม ตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ หากเปรียบเทียบกับประกันวินาศภัย การรักษาดังกล่าว คือการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ด้วยการกระทำอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงิน

(3) ธุรกิจดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประชาชน และมีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เนื่องจากมีการระดมเงินทุนจำนวนมาก และประชาชนมอบความไว้วางใจ ความเชื่อถือให้แก่บริษัทเอกชน หากบริษัทเอกชนดังกล่าวเกิดความไม่มั่นคง ล้มละลาย หรือมีการนำเงินไปลงทุนผิดประเภท ทุกจริต ฯลฯ ย่อมทำให้ประชาชนเดือดร้อนและมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล และอาจรวมถึงต่อประเทศด้วย

(4) หากมองในด้านสังคมธุรกิจประกันภัย เป็นธุรกิจที่สร้างความมั่นคงในสังคม เนื่องจากประชาชนมีหลักประกันความปลอดภัย และมั่นใจว่าหากเกิดวินาศภัยขึ้น จะได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ทำให้กลับสู่ฐานะเดิมได้เร็วที่สุด ซึ่งผู้เขียนมองว่ามีความคล้ายกับธุรกิจโรงพยาบาลในโครงการรักษาพยาบาลตลอดชีวิต เนื่องจากผู้ทำสัญญาต้องการหลักประกันในด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งหากเจ็บป่วยประชาชนสามารถเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลที่ตนเองไว้วางใจ และเชื่อถือ จึงถือเป็นธุรกิจที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของสังคม คล้ายการประกันภัย

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพมีความแตกต่างกับธุรกิจทั่วไป ที่มีการระดมทุนจากประชาชนจำนวนมากโดยรวมไว้ที่บริษัทเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาสุขภาพของคู่สัญญา หรือเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคู่สัญญาหรือสมาชิกไปตลอดชีพ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการประกันความเสี่ยงภัยในอนาคต โดยเห็นว่า ธุรกิจสนามกอล์ฟและธุรกิจสถานออกกำลังกาย (ฟิตเนส) มีลักษณะคล้ายกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพประเด็นที่มีการจ่ายค่าสมาชิกเงินล่วงหน้า ในอัตราสูงก่อนเข้าใช้บริการและอาจมีระยะเวลาในสัญญาแบบตลอดชีพ แต่ก็มีมีความแตกต่างในประเด็นสำคัญคือ ธุรกิจสนามกอล์ฟและธุรกิจสถานออกกำลังกาย (ฟิตเนส) ไม่เป็นการระดมทุนเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้หลักประกันความมั่นคงในชีวิต ร่างกาย สุขภาพและทรัพย์สินของคู่สัญญาหรือประกันความเสี่ยงภัยในอนาคต แต่เป็นธุรกิจการกีฬาเพื่อสุขภาพและเน้นการพักผ่อนเป็นหลัก โดยที่ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับประชาชนในการเลือกใช้บริการในการดูแลสุขภาพในโรงพยาบาลเอกชนที่ได้มาตรฐาน ลดความแออัด คับคั่งในโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนและบุคคลกรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจ在不同ประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีระยะเวลาการทำสัญญาที่ยาวนาน หากไม่มีการควบคุมอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและการเงินแก่ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคได้ ในบทนี้ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศ กฎหมายควบคุมสถานบริการดูแลด้านสุขภาพซึ่งควบคุมการธุรกิจและการจัดทำสัญญาที่มีระยะเวลายาวนาน โดยพอสรุปได้ดังนี้

4.1 มาตรการทางกฎหมาย在不同ประเทศ

4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

มลรัฐ California

1) กฎหมายควบคุมสถานบริการดูแลสุขภาพ

มลรัฐ California ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้รับบริการสำหรับสถานบริการดูแลสุขภาพไว้ใน The Civil Code of The State of California¹ โดยได้บัญญัติในส่วนของการทำงานสัญญา โดยมีเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายคือ สภานิติบัญญัติพบว่า สถานบริการดูแลสุขภาพในปัจจุบันนี้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของรัฐและบทบัญญัติส่วนนี้เกี่ยวข้องกับ

¹ The Civil Code of The State of California Section 1812.80 (a) The Legislature finds that the health studio industry has a significant impact upon the economy and well-being of this state and its local communities; and that the provisions of this title relating to contracts for health studio services are necessary for the public welfare.

(b) The Legislature declares that the purpose of this title is to safeguard the public against fraud, deceit, imposition and financial hardship, and to foster and encourage competition, fair dealing, and prosperity in the field of health studio services by prohibiting or restricting false or misleading advertising, onerous contract terms, harmful financial practices, and other unfair, dishonest, deceptive, destructive, unscrupulous, fraudulent, and discriminatory practices by which the public has been injured in connection with contracts for health studio services.

สัญญาให้บริการสุขภาพ ที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้น เพื่อป้องกันสาธารณชนต่อกลฉ้อฉล หลอกลวง จึงกำหนดและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางด้านบริการศูนย์สุขภาพ โดยห้ามทำสัญญาที่ก่อให้เกิดภาระผูกพันเกินสมควร ห้ามดำเนินการปฏิบัติทางการเงินที่มีความเสี่ยง และการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ซึ่งประชาชนอาจได้รับความเสียหาย กฎหมายดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความและวัตถุประสงค์ของสัญญาสถานบริการดูแลสุขภาพ โดยให้สัญญานี้ครอบคลุมไปถึงบุคคลหรือหน่วยงานทางการแพทย์ และผู้ให้บริการดูแลด้านสุขภาพด้วย²

4.1.2 ประเทศอเมริกา

มลรัฐ Florida

1) การควบคุมธุรกิจให้บริการด้านสุขภาพ

ใน มลรัฐ Florida ยังได้บัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้รับบริการในสถานบริการด้านสุขภาพ โดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายพบว่า สัญญาดูแลสุขภาพมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการเงินอย่างมาก ซึ่งประชาชนได้รับภาระเกินสมควรในการเข้าทำสัญญาดังกล่าว และปัจจุบันกฎหมายที่ใช้บังคับยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ จึงได้บัญญัติกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้น³

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางในการป้องกันความเสียหายทางการเงิน และในทางสัญญาแล้ว จึงได้ยกมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในกฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้น ดังนี้

(1) การควบคุมระยะเวลาของสัญญา

²The Civil Code of The State of California section 56.-56.05 For purposes of this part:

(d) "Contractor" means any person or entity that is a medical group, independent practice association, pharmaceutical benefits manager, or a medical service organization and is not a health care service plan or provider of health care. "Contractor" does not include insurance institutions as defined in subdivision (k) of Section 791.02 of the Insurance Code or pharmaceutical benefits managers licensed pursuant to the Knox-Keene Health Care Service Plan 2 of the Health and Safety Code).

³ The Florida Statutes Section 501.012 Health studios; legislative findings.-The Legislature finds and declares that there exist in connection with a substantial number of contracts for health studio services certain practices and business and financing methods which have worked undue financial hardship upon some of the citizens of our state and that existing legal remedies are inadequate to correct existing problems in the industry. The Legislature finds and declares that the health studio industry has a significant impact upon the economy and well-being of the people of the state and that the provisions of ss. 501.012-501.019 regulating health studio contracts are necessary for the public welfare.

The Civil Code of The State of California ได้กำหนดเงื่อนไขของการชำระเงินโดยห้ามไม่ให้ชำระเงินที่เกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้ควบคุมระยะเวลาของสัญญาไว้ โดยห้ามไม่ให้สัญญาของสถานบริการดูแลสุขภาพมีระยะเวลามากกว่า 3 ปี⁴

ในเรื่องนี้เอง มลรัฐ Florida ก็มีกฎหมาย Florida Statutes⁵ ที่กำหนดรูปแบบของสัญญา และควบคุมระยะเวลาของสัญญาศูนย์บริการดูแลสุขภาพไว้ค่อนข้างชัดเจนว่า สถานบริการสุขภาพไม่สามารถทำสัญญาให้บริการที่มีระยะเวลาแบบตลอดชีวิต หรือแบบถาวรไม่จำกัดเวลา หรือทำให้ผู้ซื้อบริการเข้าใจได้ว่าสัญญาดังกล่าวสามารถใช้บริการได้ไม่จำกัดเวลา และได้กำหนดระยะเวลาของสัญญาในเบื้องต้น (initial contract) ต้องไม่เกิน 36 เดือน และหากสัญญาสิ้นสุดลงหลังจากหมดอายุของสัญญาต้องต่อสัญญาใหม่ โดยไม่ให้มีการต่อสัญญาโดยอัตโนมัติ

(2) การกำหนดและการควบคุมค่าบริการ

The Civil Code of The State of California ได้กำหนดห้ามไม่ให้มีการจ่ายค่าบริการล่วงหน้าเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

(2.1) สัญญาของสถานบริการดูแลสุขภาพต้องไม่เรียกเก็บค่าบริการล่วงหน้าเกินกว่าระยะเวลา 3 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดในเรื่องระยะเวลาของสัญญา

(2.2) ห้ามมิให้สถานบริการดูแลสุขภาพทำสัญญาเรียกเก็บค่าบริการและ สิ่งอำนวยความสะดวก เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ดังนี้⁶

⁴ The Civil Code of The State of California section 1812.84. (a) A contract for health studio services may not require payments or financing by the buyer to exceed the term of the contract, nor may the term of the contract exceed three years.

⁵ Florida Statutes section 501.017 Health studios; contracts.- (1) Each contract for the sale of future health studio services which is paid for in advance or which the buyer agrees to pay for in future installment payments shall be in writing and shall contain, contractual provisions to the contrary notwithstanding, in immediate proximity to the space reserved in the contract for the signature of the buyer, and in at least 10-point boldfaced type, language substantially equivalent to the following:

⁶ The Civil Code of The State of California section 1812.86 (a) No contract for health studio services shall require payment by the person receiving the services or the use of the facilities of a total amount in excess of the amount specified in subdivision (b) or (c).

(b) The limit specified in subdivision (a) shall, on and after January 1, 2006, be three thousand dollars (\$3,000), inclusive of initiation or initial membership fees and exclusive of interest or finance charges.

(c) The limit in subdivision (a) shall, on and after January 1, 2010, be four thousand four hundred dollars (\$4,400), inclusive of initiation or initial membership fees and exclusive of interest or finance charges.

- นับแต่วันที่ 1 มกราคม 2006 จำนวน 3,000 ดอลลาร์รวมค่าธรรมเนียม แต่ไม่รวมดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมทางการเงิน (finance charge)

- นับแต่วันที่ 1 มกราคม 2010 จำนวนเงิน 4,400 ดอลลาร์ รวมค่าธรรมเนียม แต่ไม่รวมดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมทางการเงิน (finance charge)

(3) การยกเลิกสัญญา

The Civil Code of The State of California กำหนดเงื่อนไขการยกเลิกสัญญาศูนย์บริการดูแลด้านสุขภาพไว้ ดังนี้⁷

(3.1) ผู้ใช้บริการอาจยกเลิกสัญญาและได้รับเงินคืน หากสถานประกอบการไม่สามารถให้บริการตามที่โฆษณา หรือตามที่ได้ตกลงในสัญญาตามระยะเวลาที่ระบุ แต่หากสัญญาไม่ได้ระบุเงื่อนไขการยกเลิกสัญญาให้ผู้ใช้บริการสามารถยกเลิกสัญญาได้ ภายใน 6 เดือนนับแต่สัญญามีผลใช้บังคับ และให้มีสิทธิรับเงินคืนได้

(3.2) ในกรณีที่สถานประกอบการสามารถให้บริการตามที่โฆษณา หรือตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาได้ ผู้รับบริการมีสิทธิยกเลิกสัญญาได้ภายใน 10 วันนับแต่วันที่มีการให้บริการตามที่ตกลง

(3.3) ผู้ใช้บริการที่ชำระค่าบริการตามสัญญา โดยสถานประกอบการยังไม่สามารถให้บริการได้ ผู้ใช้บริการมีสิทธิยกเลิกสัญญาและได้รับเงินคืนเต็มจำนวน สิทธิในการยกเลิกสัญญาจะต้องระบุไว้ในสัญญา และผู้ประกอบการต้องคืนเงินให้แก่ผู้ให้บริการภายใน 10 วัน นับแต่ได้บอกเลิกสัญญา

(4) การกำหนดให้สถานประกอบการมีหลักประกัน

Florida Statutes ของมลรัฐ Florida กำหนดให้การจัดตั้งศูนย์บริการด้านสุขภาพจะต้องลงทะเบียน และจัดให้มีหลักประกัน⁸ ดังนี้

⁷ The Civil Code of The State of California section 1812.85, section 1812.89, section 1812.96 (b)(2) requires the first page of a health studio services contract to set forth the name and address of the health studio operator to which the cancellation notice to be sent as well as the date the buyer signed the contract.

⁸ Florida Statutes section 501.016 Each health studio that sells contracts for health studio services shall meet the following requirements:

(1) Each health studio shall maintain for each separate business location a bond issued by a surety company admitted to do business in this state. The principal sum of the bond shall be \$50,000, and the bond, when required, shall be obtained before a business tax receipt may be issued under chapter 205. Upon issuance of a business tax receipt, the licensing authority shall immediately notify the department of such issuance in a manner established by the department by rule. The bond shall be in favor of the state for the benefit of any

(4.1) ศูนย์บริการด้านสุขภาพแต่ละแห่งจะต้องจัดให้มีพันธบัตร (bond) ที่ออกโดยบริษัทประกันที่ได้รับอนุญาต โดยมีหลักประกันขั้นต่ำมูลค่า 50,000 เหรียญ โดยพันธบัตร (bond) ดังกล่าวจะต้องออกเป็นประกันให้แก่รัฐเพื่อป้องกันความเสียหายจากการกระทำละเมิดของศูนย์บริการด้านสุขภาพให้จำกัดไว้เพียงไม่เกินมูลค่าของหลักประกัน โดยพันธบัตรนี้จะต้องส่งมอบเพื่อเป็นหลักประกันไว้ที่ The Department of Agriculture and Consumer Service

(4.2) นอกเหนือจากการจัดให้มีพันธบัตร (bond) ดังกล่าวแล้วศูนย์ดูแลด้านสุขภาพ อาจจัดให้ดำเนินการใดๆ ดังต่อไปนี้แทนการออกพันธบัตรได้

- จัดให้มี Letter of credit ชนิดเพิกถอนไม่ได้ ออกโดยธนาคารหรือธนาคารท้องถิ่น จำนวน 50,000 เหรียญ

- หนังสือรับรองเงินฝาก (certificate of deposit) ที่มีการรับรองการวางเงินประกัน จำนวน 50,000 เหรียญ

ทั้งนี้ ต้นฉบับของ Letter of credit หรือ หนังสือรับรองเงินฝากจะต้องส่งมอบไว้ที่ The Department of Agriculture and Consumer Service ซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาความถูกต้อง สมบูรณ์ของเอกสารดังกล่าว

(4.3) ศูนย์ดูแลด้านสุขภาพที่ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการล่วงหน้าแล้วและได้รับชำระค่าบริการเป็นรายเดือนจะได้รับการยกเว้นตามข้อ (4.1) และ (4.2) โดยค่าบริการที่เรียกเก็บจะต้องเท่ากับจำนวนเดือนที่ได้ให้บริการแล้วตามสัญญา

(4.4) ในกรณีที่ศูนย์ดูแลด้านสุขภาพได้แสดงหลักฐานจนเป็นที่พอใจแก่ The Department of Agriculture and Consumer Service แล้วว่ามีจำนวนผู้ใช้บริการตามสัญญาไม่น้อยกว่า 5,000 เหรียญ The Department of Agriculture and Consumer Service อาจพิจารณาลดมูลค่าหลักประกันตาม (4.1) (4.2) เหลือเพียง 10,000 เหรียญก็ได้ อย่างไรก็ตามหากผู้ประกอบการมีผู้ใช้บริการมีมูลค่าเกินกว่า 5,000 เหรียญ เมื่อไรผู้ประกอบการมีหน้าที่แจ้งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ The Department of Agriculture and Consumer Service ทราบ และจัดให้มีหลักประกันตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ศูนย์ให้บริการด้านสุขภาพที่ได้รับอนุญาตให้ลดมูลค่าหลักประกันจะต้องรายงานยอดจำนวนผู้ใช้บริการให้ The Department of Agriculture and Consumer Service ทราบทุกปี

(4.5) ศูนย์ให้บริการด้านสุขภาพแต่ละแห่งต้องแสดงข้อมูลให้แก่ The Department of Agriculture and Consumer Service ทราบเกี่ยวกับอัตราค่าบริการซึ่งได้รับชำระมาแล้วล่วงหน้า

person injured as a result of a violation of ss. 501.012-501.019. The aggregate liability of the surety to all persons for all breaches of the conditions of the bonds provided herein shall in no event exceed the amount of the bond. The original surety bond required by this section shall be filed with the department.

(4.6) กรณีตาม (4.1) และ (4.2) มิให้ใช้บังคับแก่ศูนย์ให้บริการด้านสุขภาพที่เปิดให้บริการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยผู้ประกอบการรายเดียวกัน และไม่เคยมีประวัติถูกดำเนินคดีทางแพ่ง และอาญา หรือคดีทางปกครอง รวมถึง การไม่มีข้อร้องเรียนต่อผู้รับบริการ

4.2 มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย

ปัจจุบันธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนมีการแข่งขันอย่างสูงในการเชิญชวนให้ผู้รับบริการเข้ารับการรักษา มีการระดมทุนโดยให้มีการทำสัญญาเหมาบริการประเภทการรักษาตลอดชีวิต โดยการทำธุรกิจในลักษณะดังกล่าวยังไม่มีการควบคุมในด้านระยะเวลาอย่างชัดเจน ประกอบกับการทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลประเภทตลอดชีพนั้น ไม่มีมาตรการทางกฎหมายในควบคุมสัญญา และตรวจสอบโดยรัฐ หรือหน่วยงานอื่นที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งสภาพของการเอาัดเอาเปรียบทางสัญญาในสังคมไทยมีระดับความรุนแรงและมีขอบเขตที่กว้างขวาง และการประกอบธุรกิจมีความเข้มแข็งและมีอำนาจครอบงำตลาดมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในฐานะผู้บริโภคสินค้าและบริการกลับมีทางเลือกน้อยลง ช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวมากขึ้นจนถึงระดับที่ทำให้คนด้อยกว่าตกอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถต่อรองเงื่อนไขในสาระสำคัญได้ บรรดาผู้ประกอบการจึงอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในการทำสัญญาอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาในด้านการทำสัญญาแล้วเห็นว่า หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาของไทยยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา และเสรีภาพแห่งสัญญาอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อคู่กรณีได้แสดงเจตนาทำสัญญากันโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครแล้ว คู่กรณีจะต้องผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันอย่างเคร่งครัด ถึงแม้ผลของการทำนิติกรรมสัญญานั้นจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม เนื่องจากหลักกฎหมาย นิติกรรมสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของหลักการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่ามาก ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในด้านสัญญาและความไม่สงบสุขของสังคม

ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรการทางกฎหมายของไทยที่จะใช้บังคับและควบคุมสัญญาให้บริการทางการแพทย์ ให้เกิดความเป็นธรรมและไม่ถูกเอาัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการได้ในปัจจุบันของประเทศไทยในขณะนี้ คือ การใช้มาตรการตามพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งมองว่าเป็นมาตรการเชิงป้องกัน ก่อนที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคในอนาคต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 บัญญัติขึ้นโดยมุ่งหมายจะใช้ กับสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นระหว่างเอกชนด้วยกันเอง หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน ดังนั้นจึงเห็นว่าหากมีการตรวจสอบข้อสัญญาโดยบทบัญญัติของกฎหมาย หรือโดยหน่วยงานของรัฐ น่าจะสร้างความเสียหายจากการทำสัญญาลดน้อยลง ทั้งนี้ ข้อสัญญาที่อยู่ในขอบเขตที่อาจถูกตรวจสอบได้ตามพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม⁹ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ถึง มาตรา 9 รวม 8 ประเภท⁹ โดยผู้เขียนจะหยิบยกเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาบริการให้ รักษาพยาบาลทางการแพทย์ ที่เป็นข้อตกลงระหว่างผู้บริโภค กับธุรกิจบริการทางวิชาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“มาตรา 4 ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝาก ที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือผู้ กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

- (1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา
- (2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
- (3) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้

โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ

(4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร ฯลฯ”

จึงเห็นได้ว่า ข้อสัญญาที่จะถูกตรวจสอบให้อยู่ในกรอบแห่งข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 4 วรรคหนึ่งนั้นมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

⁹ จรัญ ภักดีธนากุล, “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540,”

สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค และอีกฝ่ายเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพ จะทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทำด้วยวาจา จะเป็นสัญญาโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็อยู่ในข่ายที่จะถูกตรวจสอบได้เช่นกัน

หากเมื่อพิจารณาแล้วสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแก่คู่สัญญาตลอดชีวิต ก็เป็นสัญญาที่อยู่ในข่ายของการตรวจสอบในเนื้อหาของสัญญาไม่เป็นกรรมด้วย เนื่องจากเป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพฝ่ายหนึ่งกับผู้รับบริการอีกฝ่ายหนึ่ง

- สัญญาสำเร็จรูป หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ¹⁰ ได้แก่

- ต้องเป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร (written contract) ดังนั้น สัญญาที่เกิดขึ้นโดยวาจาจึงไม่สามารถเป็นสัญญาสำเร็จรูปได้

- ข้อสัญญาส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสัญญานั้นต้องถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าก่อนการทำสัญญา หรืออาจกล่าวได้ว่าข้อสัญญาส่วนที่เป็นสาระสำคัญนั้นมิได้เกิดจากการเจรจาต่อรองของคู่สัญญาจนตกลงกันได้เช่นนั้น แต่เป็นข้อที่คู่สัญญาฝ่ายที่นำข้อสัญญามาใช้ยืนยันว่าจะต้องมีสัญญาเป็นเช่นนั้น มิฉะนั้นจะไม่มีการทำสัญญาด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการทำให้คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามตกอยู่ในภาวะจำยอม การเจรจาต่อรองในเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญไม่สามารถทำได้ ส่วนการแยกข้อสัญญาข้อไหนเป็นสาระสำคัญต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญานั้น โดยรวมประกอบกับเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญ ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ต้องตีความสัญญาสำเร็จรูปนั้น มาตรา 4 วรรคสอง ให้ตีความในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิใช่ผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น จึงต้องนำหลักการตีความให้เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้นมาใช้ด้วย

- ข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจะต้องถูกนำมาใช้ในการประกอบกิจการของคู่สัญญาฝ่ายที่ยืนยันให้มีข้อสัญญาดังกล่าว

- สัญญาขายฝาก ที่ทำให้ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร

เราเห็นได้ว่าสัญญา 3 ประเภทตามมาตรา 4 ดังกล่าว ยังมิใช่สัญญาที่ไม่เป็นกรรมในตัวของมันเอง ซึ่งจะต้องมีข้อสัญญาข้อหนึ่งที่มีลักษณะ หรือมีผลให้คู่สัญญาได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และต้องเป็นการได้เปรียบเกินสมควร จึงทำให้ข้อสัญญานั้นเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรม และศาลสามารถพิจารณาปรับลดให้ได้เท่าที่เป็นกรรมและพอสมควรแก่กรณี

หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วผู้เขียนเห็นว่า การนำพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรม ฯ ของไทย มาปรับใช้เพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการนั้น ยังเป็นการ

¹⁰ คาราวพร เตชะกำฟู, “adhesion contract,” วารสารนิติศาสตร์, 1, (2526), น. 150-163.

แก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เพราะการตรวจสอบเงื่อนไขของข้อสัญญายังไม่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากพอ ที่ผู้บริโภคมักจะเกิดความเข้าใจได้ง่าย และพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมก็ให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบสัญญาและมีอำนาจปรับลดระดับความรุนแรงของการเอาเปรียบในสัญญาได้

ส่วนมาตรา 4 วรรคสอง เป็นการบัญญัติแนวทางในการพิจารณาว่า ข้อตกลงใดจะทำให้คู่สัญญาได้เปรียบกันหรือไม่เอาไว้ จึงได้มีการบัญญัติตัวอย่างของข้อตกลงที่ถือว่าทำให้คู่สัญญาได้เปรียบกันไว้ 4 ตัวอย่าง

(1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา

ตามหลักนิติกรรมสัญญานั้น คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หลักทั่วไปดังกล่าวไม่ใช่ข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นคู่สัญญาจึงตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ ข้อตกลงหรือข้อยกเว้นการจำกัดความรับผิดจึงมีผลผูกพันและใช้บังคับกันได้ เว้นแต่ถึงขนาดตกลงยกเว้นความรับผิดที่เกิดจากกลฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตน จึงเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373

(2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด

ข้อตกลงดังกล่าวนี้เป็นการเอาเปรียบโดยตกลงให้ฝ่ายที่อยู่ในฐานะด้อยกว่าต้องรับผิดหรือรับภาระมากขึ้น เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการพิจารณาว่าข้อตกลงใดเป็นการได้เปรียบหรือไม่ต้องดูว่าความรับผิดหรือภาระที่คู่สัญญาที่มีฐานะด้อยกว่ามีอยู่ตามกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร จากนั้นจึงพิจารณาข้อตกลงนั้นทำให้ความรับผิดของคู่สัญญาเพิ่มมากขึ้นไปกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

(3) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ

ข้อตกลงนี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นช่องทางการเอาเปรียบทางสัญญาอีกลักษณะหนึ่งที่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามักจะนำมากำหนดไว้ในสัญญาเพื่อป้องกันไว้ล่วงหน้าว่า หากต่อไปหลังจากทำสัญญากันแล้วเกิดเหตุการณ์ผิดปกติทางสังคม การเมือง หรือแม้กระทั่งอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งเป็นผลทำให้ภาระตามสัญญานั้นตกแก่ฝ่ายตนมากขึ้น ก็ให้สัญญานั้นสิ้นสุดลง หรือให้มีสิทธิบอกเลิกสัญญานั้นทันที โดยทั่วไปแล้วแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (ก) ข้อตกลงให้สัญญาเลิกกันเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น โดยไม่ต้องมาบอกเลิกสัญญา โดยข้อตกลงในกลุ่มนี้จะต้องกำหนดให้สัญญาเลิก หรือสิ้นสุดลงโดยปราศจากเหตุอันสมควร จึงจะเป็นข้อตกลงที่ได้เปรียบคู่สัญญาและเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม แต่หากมีเหตุอันสมควรที่จะขอเลิกสัญญาได้ ก็ไม่ถือว่า

เป็นการเอาเปรียบ แต่ผู้เขียนก็ยังคงมองว่า แม้สัญญาไม่เป็นการเอาเปรียบ แต่ผู้บริโภคหรือคู่สัญญา ก็ยังเสียเปรียบอยู่ดี และ (ข) ข้อตกลงให้คู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามีสิทธิเลือกว่าจะเลิกสัญญาหรือไม่ก็ได้ แม้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้เป็นฝ่ายผิดสัญญาก็ตาม สำหรับข้อตกลงในกลุ่มที่สองเป็นการกำหนดให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามีอำนาจบอกเลิกสัญญาได้ โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญแต่หากเป็นการผิดสัญญาและบอกเลิกสัญญาในข้อสาระสำคัญก็ไม่ใช่ข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบ เพราะเป็นไปตามสิทธิบอกเลิกสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387-388

(4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อตกลงนี้เป็นข้อตกลงที่มุ่งเอาเปรียบโดยการให้สิทธิพิเศษแก่คู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามีสิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีในสัญญาข้อหนึ่งข้อใดโดยไม่มีเหตุอันสมควรกรณีหนึ่งกับ ข้อตกลงที่ให้สิทธิที่จะล่าช้าในการปฏิบัติตามสัญญาได้โดยไม่มีเหตุอันสมควร อีกกรณีหนึ่ง ดังนั้นข้อตกลงที่ให้สิทธิคู่สัญญาที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาโดยมีเหตุอันสมควร จึงไม่ถือเป็นข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบ

เมื่อวิเคราะห์ถึงการนำพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาปรับใช้เพื่อคุ้มครองความเสียหายจากการทำสัญญาให้บริการทางการแพทย์ เพื่อให้รักษาพยาบาลไปจนตลอดชีวิตนั้น ผู้เขียนเห็นว่า นิติกรรมสัญญาที่อยู่ในขอบเขตที่ศาลสามารถให้ความเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัตินี้ได้นั้น โดยหลักแล้วกฎหมายมิได้บัญญัติให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต้องตกเป็นโมฆะหรือเสียเปล่าไปทั้งหมด ข้อสัญญาเหล่านั้นยังคงสมบูรณ์ตามกฎหมาย เพียงแต่อาจจะบังคับกันให้เต็มตามข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมทั้งหมดไม่ได้ คงบังคับกันได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ทั้งนี้โดยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยว่าแค่ไหนเพียงไร จึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจของศาลตามที่กฎหมายได้บัญญัติ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ศาลจะปรับลดให้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีแล้วก็ตามก็ยังไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหา เพราะในความเป็นจริงแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาของผู้บริโภคในขณะนี้คือการไม่เข้าใจเนื้อหา หรือข้อความในสัญญา ที่มีความยากซับซ้อน รวมถึงข้อความในตัวบทกฎหมาย ผู้บริโภคอ่านแล้วไม่เข้าใจ ในสาระสำคัญของสัญญา ประกอบกับไม่คิดว่าจะมีการผัดผ่อน ผิดสัญญา หรือการถูกเอาเปรียบจะเกิดขึ้นกับตนเอง เพราะเชื่อว่าบริษัทคู่สัญญามีชื่อเสียง ไม่น่าจะผิดสัญญาหรือหลอกลวงประชาชนได้ จึงทำให้ประชาชนหลงเชื่อและลงนามผูกพันในสัญญาและเสียเงินไปอย่างมากมาย เนื่องจากผู้เขียนได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่า การทำสัญญาสำเร็จรูปที่ออกโดยฝ่ายผู้ประกอบการมักมีช่องว่าง ในเรื่องการยกเลิกสัญญาได้ โดย

อ้างเหตุผลวิสัย ภัยธรรมชาติ การจลาจล วิกฤติเศรษฐกิจ และอื่นๆ แม้กระทั่งสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีวิต ที่เป็นเหตุให้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อวินิจฉัยสัญญานั้น ก็เกิดจากการยกเลิกสัญญาโดยคำพิพากษาจากผู้ประกอบการ และไม่ใช้ความผิดของผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นการยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

ดังนั้นจึงเห็นว่า หากเราอุดช่องว่างของการยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม หรือแม้กระทั่งการเข้าแทรกแซงของรัฐ โดยการตรวจสอบสัญญาก่อนที่จะให้ผู้บริโภคลงนาม หรือมีการควบคุมการดำเนินธุรกิจ ให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเหมือนกับต่างประเทศที่มีการออกกฎหมายควบคุมสถานให้บริการด้านสุขภาพโดยวิธีการขออนุญาตประกอบกิจการ การควบคุมระยะเวลาของสัญญา การวางหลักประกัน การควบคุมการจ่ายเงินค่าบริการล่วงหน้า หรือแม้กระทั่งการรายงานจำนวนผู้เข้ารับบริการต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อป้องกันประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคไม่ให้ถูกฉ้อโกง หลอกหลวงเงิน ซึ่งมาตรการควบคุมดังกล่าวหากประเทศไทยนำมาปรับใช้ ก็อาจป้องกันความเสียหายได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

หากมองในด้านการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด และควบคุมกำกับไว้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น การจัดตั้งองค์กรธุรกิจ การหาแหล่งทุน การบริหารงานบุคคล การรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม รวมถึง การควบคุมสินค้าและบริการบางชนิดที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมาย เช่น การประกอบธุรกิจโรงพยาบาล มีพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีการควบคุมในด้านการโฆษณาการบริการทางการแพทย์ในการใช้ข้อความ วิธีการโฆษณา เป็นต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ได้นิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าและบริการด้วย ซึ่งจากบทนิยามดังกล่าวทำให้เห็นว่า จุดประสงค์ของการคุ้มครองผู้บริโภคมิได้คุ้มครองเฉพาะผู้ซื้อเท่านั้น แต่รวมไปถึงผู้รับบริการโดยเสียค่าตอบแทนด้วย เช่น ผู้รับบริการตามสัญญาจ้างทำของ เช่าซื้อ หรือเช่า เป็นต้น

อย่างไรก็ดีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดสิทธิของผู้บริโภคอันจะได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 4 กล่าวคือ

- (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้อง และเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ
- (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ
- (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าและบริการ

(4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในสัญญา

(5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณา และชดเชยความเสียหาย

สิทธิทั้ง 5 ประการที่กฎหมายบัญญัติมุ่งคุ้มครองผู้บริโภค 4 ด้าน ประกอบด้วย การคุ้มครองด้านโฆษณา การคุ้มครองด้านฉลาก การคุ้มครองด้านสัญญา และคุ้มครองด้านอื่น ๆ เช่น สินค้าที่เป็นอันตราย เป็นต้น ในที่นี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงการคุ้มครองด้านสัญญาที่เป็นมาตรการของรัฐอย่างหนึ่งในการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดจากสัญญา เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า ปัจจุบันการกำหนดเงื่อนไข และช่องว่างทางสัญญาเป็นปัญหาสำคัญของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น การยกเลิกสัญญาบริการทางการแพทย์หรือสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยฝ่ายผู้ประกอบการ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากช่องว่างทางสัญญา ที่ขาดการตรวจสอบให้เกิดความรัดกุม และไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการที่มีความรู้ทั้งด้านธุรกิจและในด้านกฎหมาย

ตามปกติแล้วความผูกพันของบุคคลในการทำนิติกรรมอยู่ภายใต้หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่าคู่กรณีที่ตกลงผูกพันกันนั้นมีความเท่าเทียมกันในความรู้อำนาจต่อรองและหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา เมื่อสภาวะการตลาดเปลี่ยนแปลงไปข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการเกิดความไม่เท่าเทียมกัน ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบมากขึ้น เช่น การกำหนดสัญญาขึ้นฝ่ายเดียว ในขณะที่ผู้บริโภคไม่มีอำนาจแก้ไขข้อสัญญาได้ ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา กฎหมายใช้มาตรการป้องกันความเสียหาย มิใช่เยียวยาชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม กล่าวคือ องค์การภาครัฐในรูปแบบคณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะเป็นผู้พิจารณาว่า จะกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด เป็นธุรกิจต้องควบคุมสัญญา ซึ่งเมื่อได้กำหนดแล้ว สัญญาดังกล่าวก็จะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยกรรมการว่าด้วยสัญญาจะประกาศ หลักเกณฑ์เงื่อนไข และรายละเอียดรูปแบบของสัญญาที่ต้องมีหรือต้องปฏิบัติในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 35 ทวิ)

เมื่อมีประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้ธุรกิจใดเป็นธุรกิจควบคุมสัญญาแล้ว จะมีผลทางกฎหมาย ดังนี้

(ก) ถ้าสัญญานั้นไม่ใช่ข้อสัญญาตามที่กำหนด หรือใช้ผิดเงื่อนไข คือไม่ทำตามเงื่อนไขที่กำหนด ถือว่ามีข้อสัญญาตามที่กำหนดหรือมีเงื่อนไขตามที่กำหนดในสัญญาโดยอัตโนมัติ (มาตรา 35 ตริ)

(ข) ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาใดๆ ที่มีการประกาศห้ามใช้ หรือต้องห้ามใช้ ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาที่ห้ามใช้โดยอัตโนมัติ (มาตรา 35 จัตวา)

(ค) ผู้ประกอบธุรกิจควบคุมต้องส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาถูกต้องตามมาตรา 35 ทั่วไปแก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นกรปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้นๆ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ (มาตรา 35 อัญญา และมาตรา 57)

ด้วยเหตุที่มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เป็นมาตรการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่สัญญา ซึ่งปัจจุบันมีธุรกิจที่ควบคุมสัญญาหลายฉบับที่กฎหมายกำหนดให้เป็นไปตามแบบ เช่น ธุรกิจบัตรเครดิต ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ ธุรกิจขายห้องชุด ธุรกิจการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงิน ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ธุรกิจให้บริการซ่อมรถยนต์ ธุรกิจให้เช่าที่อยู่อาศัยที่เรียกเงินประกัน ธุรกิจการขายรถยนต์ที่มีการจอง เป็นต้น ส่วนธุรกิจอื่นที่ยังไม่ได้ประกาศก็ยังไม่เป็นธุรกิจควบคุมทางสัญญา

ผู้เขียนเห็นว่า ธุรกิจที่มีการประกาศให้เป็นธุรกิจที่ต้องควบคุมสัญญานั้นส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และด้วยธุรกิจของโรงพยาบาลเอกชนที่มีการระดมเงินทุนจากคู่สัญญาที่เป็นประชาชนจำนวนมากและให้ทำสัญญาให้รักษาพยาบาลตลอดชีวิตนั้น ยังไม่ได้ประกาศให้เป็นธุรกิจควบคุมทางสัญญาแต่ในอนาคต หากมีการนำกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับก็เป็นการลดความเสี่ยงในความเสียหายทางสัญญาได้ส่วนหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ความเสียหายจากการยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรมจากผู้ประกอบการนั้นทำให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคเสียหายเปรียบ ได้รับผลกระทบหลายประการ ตัวอย่างเช่น กรณีโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งยกเลิกสัญญารักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ซึ่งเดิมเงื่อนไขในสัญญาระบุว่าสัญญามีผลตั้งแต่วันที่ทำสัญญาและบังคับได้ตลอดชีพ ทำให้คู่สัญญาซึ่งเป็นประชาชนวางแผนการรักษาพยาบาล และวางแผนด้านสุขภาพไว้แล้วในอนาคต บางรายยกเลิกการทำสัญญาประกันภัย เป็นต้น เมื่อผู้ประกอบการยกเลิกสัญญาย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาส่วนหนึ่งในกรณีพิพาทดังกล่าวเกิดจากเงื่อนไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และขาดการตรวจสอบจากผู้ที่มีความรู้ และประเด็นสำคัญขาดการควบคุมจากทางหน่วยงานของรัฐ ประเด็นสำคัญข้อหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่า เป็นข้อสัญญาที่รัฐต้องให้ความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ ระยะเวลาของสัญญาที่มีผลบังคับได้ตลอดชีวิตของคู่สัญญา ซึ่งเป็นสัญญาที่มีระยะเวลายาวนาน หรืออาจเรียกได้ว่าไม่มีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด ซึ่งสัญญาที่มีลักษณะดังกล่าว หากขาดการควบคุม ตรวจสอบ จากภาครัฐย่อมนำมาซึ่งความเสียหายต่อผู้บริโภคได้ อย่างเช่นในกรณีที่ ยกตัวอย่าง

บทที่ 5

วิเคราะห์มาตรการและปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการ

รักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นธุรกิจดูแลสุขภาพรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจคล้ายการประกันสุขภาพซึ่งเป็นการประกันภัยอย่างหนึ่ง ปัจจุบันมีโรงพยาบาลเอกชนทำธุรกิจดังกล่าวและมีสมาชิกจำนวนมาก โดยที่ยังไม่มีกฎหมายควบคุมดูแล ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ผลดีของการดำเนินธุรกิจ ปัญหาที่พบหากรัฐไม่เข้ามาควบคุมแทรกแซงการดำเนินธุรกิจ วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายของประเทศไทยที่จะนำมาใช้ในการควบคุมธุรกิจ วิเคราะห์การนำกฎหมายต่างประเทศเข้ามาควบคุมสัญญาและการดำเนินธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ หากไม่มีการควบคุมโดยรัฐ

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นโครงการหนึ่งในธุรกิจโรงพยาบาลที่มีวัตถุประสงค์ในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย หรือสมาชิกคู่สัญญาตลอดชีวิต และจากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขการเป็นสมาชิกเห็นได้ว่าลักษณะของการดำเนินธุรกิจมีความคล้ายกับการประกันภัยในลักษณะของการประกันสุขภาพอันได้แก่ การรวมกลุ่มของผู้เสี่ยงภัยที่มีลักษณะภัยที่คล้ายกัน การให้ความคุ้มครองคู่สัญญาหรือสมาชิกด้านสุขภาพเมื่อเกิดการเจ็บป่วยโดยไม่ต้องชำระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม การดำเนินธุรกิจเป็นเรื่องของการที่บุคคลและคณะบุคคลร่วมกันแบ่งเบาภาระความเสียหายด้วยวิธีการเฉลี่ยภาระการเสี่ยงภัยหรืออาจกล่าวได้ว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ เป็นธุรกิจที่ให้ความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของคู่สัญญาหรือสมาชิก

เนื่องจากการดำเนินงานในกิจการดังกล่าว เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีความเสี่ยงภัยคล้ายกัน มีกระดมเงินทุนจำนวนมากรวมไว้ที่กองเดียวกัน โดยบริษัทเอกชน และเป็นธุรกิจ

ที่ทำให้หลักประกันความมั่นคงทางการเงินและเศรษฐกิจ คล้ายกับการประกันภัย ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่า ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ จึงต้องเป็นธุรกิจที่ถูกควบคุมโดยรัฐ หากปล่อยให้เอกชนดำเนินการ โดยลำพังย่อมเกิดความเสียหายต่อประชาชนวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการไม่ควบคุมธุรกิจ

จากการศึกษาวิเคราะห์เป็นที่เข้าใจได้ว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพมีเงื่อนไขการดำเนินธุรกิจ และมีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองด้านสุขภาพ อนามัยของสมาชิก คู่สัญญาคล้ายการประกันภัย มีลักษณะของความสัมพันธ์ที่ผู้เอาประกันภัยได้ประกันความเสี่ยงไว้กับผู้รับประกันภัย ซึ่งวัตถุประสงค์ที่เอาประกันนั้นอาจเป็นทรัพย์สินหรือ ชีวิตก็ได้ หากเกิดวินาศภัยขึ้นกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัย หรือชีวิต ย่อมต้องมีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของผู้เอาประกันภัย¹ ดังนั้น หากมีความสูญเสียเกิดขึ้น ผู้รับประกันภัยก็จะทำหน้าที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความสูญเสีย และให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมให้เร็วที่สุด ธุรกิจประกันภัยจึงเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญในด้านการให้หลักประกันความมั่นคงทางการเงินแก่คู่สัญญา และในขณะเดียวกัน ธุรกิจประกันภัยก็เป็นแหล่งระดมเงินของประชาชนด้วย จึงเป็นธุรกิจที่รัฐเล็งเห็นถึงประโยชน์และให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน และสร้างความปลอดภัยให้แก่ประชาชนที่เข้ารับประกันความเสี่ยงภัยด้วย

แต่หากมองอีกมุมหนึ่งในธุรกิจอื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน อย่างกรณีของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ตามที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษามานั้น ในภาพรวมผู้เขียนเห็นว่าเป็นธุรกิจที่มีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตและให้หลักประกันด้านการศึกษาสุขภาพและเศรษฐกิจแก่ประชาชน แต่ด้วยลักษณะของการประกอบธุรกิจที่มีการระดมทุนจากประชาชนจำนวนมาก หากปล่อยให้เอกชนดำเนินการเอง โดยไม่มีการควบคุม ตรวจสอบสถานะทางการเงินจากภาครัฐย่อมอาจเกิดความเสียหายต่อประชาชนได้ซึ่งผลกระทบจากการไม่ควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากสัญญาการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีลักษณะคล้ายสัญญาประกันภัย ตรงที่โรงพยาบาลคู่สัญญาทำหน้าที่แบ่งเบาความเสียหายจากภัยที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย โดยการเฉลี่ยภาระความรับผิดชอบ ด้านค่าใช้จ่ายไปยังบุคคลอื่นที่เข้าเสี่ยงภัยประเภทเดียวกันนั้น แทนที่จะปล่อยให้คู่สัญญาชำระค่าใช้จ่ายไปเพียงลำพัง ดังนั้น เมื่อคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นผู้ให้บริการตกลงเข้าทำสัญญาและจ่ายเงินแล้ว โดยปกติก็คาดหวังว่า นับแต่วันที่สัญญามีผลใช้บังคับจนถึง

¹ ธาณี วรรณทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 3), (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555), น. 42.

วันที่เสียชีวิต คู่สัญญาจะมีหลักประกันความมั่นคงในด้านสุขภาพ และไม่ต้องเก็บเงินเพื่อสำรองไว้เป็นค่ารักษาพยาบาลในอนาคต ดังนั้น หากธุรกิจดำเนินการต่อไปไม่ได้ซึ่งอาจเป็นเพราะการบริหารที่ผิดพลาด หรือการทุจริต นื้อ โกง หรือแม้กระทั่งการยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ย่อมทำให้คู่สัญญา หรือสมาชิกไม่สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลเอกชน ที่ได้วางแผนการดูแลสุขภาพในอนาคตได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าธุรกิจให้บริการแบบตลอดชีพดังกล่าวเป็น โครงการที่ดีและเป็นประโยชน์ เนื่องจากสร้างทางเลือกในการเข้ารับการรักษาพยาบาลของประชาชน หากธุรกิจดังกล่าวเลิกกิจการ โดยไม่ใช่ความผิดของประชาชน คู่สัญญา ย่อมเป็นการสร้างความเครียดและเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพให้แก่ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการทางเลือกในการดูแลสุขภาพ

(2) ด้านสวัสดิการสังคม

คู่สัญญาบางรายมีการงดการจ่ายเงินประกันสังคม และยกเลิกการซื้อประกันสุขภาพ เนื่องจากใช้สิทธิของสัญญาโรงพยาบาลดังกล่าว จึงทำให้เกิดขาดการส่งต่อประกันสังคม และไม่สามารถใช้สิทธิรักษาพยาบาลกับหน่วยบริการของประกันสังคมได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพ และเมื่อเกิดการเจ็บป่วยก็จำเป็นต้องเข้ารับบริการในโรงพยาบาลและชำระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยตนเอง

(3) ด้านแหล่งเงินทุน

หากมองในด้านที่เป็นแหล่งรวบรวมเงินทุน ถ้าหากมีการนำเงินไปลงทุนในกิจการประเภทต่าง ๆ เช่น ให้กู้ยืม ลงทุนในด้านอสังหาริมทรัพย์ ฯลฯ ก็เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่หากมีการยกเลิกสัญญาหรือยุติการดำเนินธุรกิจก็อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง และความมั่นคงของประเทศ

(4) ผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชน

การเข้าทำสัญญารักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ นั้นวัตถุประสงค์ของคู่สัญญาก็คือการรักษาพยาบาลในยามที่เจ็บป่วยในโรงพยาบาลที่น่าเชื่อถือ และให้บริการที่ดีสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ดังนั้น เมื่อเจ็บป่วยคู่สัญญาย่อมได้รับผลกระทบ ดังนี้²

(4.1) ขาดการรักษาพยาบาลต่อเนื่อง เช่น ผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจ เบาหวาน ความดัน ฯลฯ เนื่องจากในขณะที่เป็นสมาชิกเข้ารับการรักษากับแพทย์ของโรงพยาบาลตามสัญญา เมื่อมีการ

² THAIPUBLICA ไทยพับลิก้า ก้าวสู่ความจริง สมาชิกโครงการ “Phyathai Ultimate Trust Card รพ. พญาไท 2 ร้อย สคบ.ถูกยกเลิกสัญญารักษาตลอดชีพ” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2561, จาก <https://thaipublica.org/>

ยกเลิกสัญญาแล้ว ก็มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแผนการรักษา หรือเปลี่ยนโรงพยาบาลทำให้การรักษาพยาบาลไม่ต่อเนื่อง

(4.2) ขาดการตรวจสุขภาพประจำปี และไม่ได้คำแนะนำจากแพทย์ประจำเพื่อการป้องกันโรค เช่น การฉีดวัคซีน เป็นต้น

(4.3) คู่สัญญาสมาชิกส่วนใหญ่เมื่อทำสัญญารักษาพยาบาลแบบตลอดชีพแล้วก็ยกเลิกกรมธรรม์ประกันชีวิตและประกันสุขภาพ ตลอดจนประกันสังคมก็ไม่สามารถต่ออายุได้ เนื่องจากขาดการส่งต่อเงินระยะเวลาที่กำหนด จึงทำให้สูญเสียสิทธิในการประกันสุขภาพในอนาคต

(4.4) เกิดปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ความเครียด วิตกกังวล กับหน่วยบริการของรัฐที่ต้องใช้เวลาในการรอรับการรักษาเป็นเวลานาน ความไม่สะดวกในการเข้ารับบริการกับสถานพยาบาลแห่งอื่น หรือแม้กระทั่งความล้มเหลวในการดูแลสุขภาพ และการฟื้นฟู ที่มีการวางแผนไว้แล้วในอนาคต

(5) ด้านระยะเวลา

เป็นที่ทราบกันว่า โครงการรักษาพยาบาลตลอดชีพนั้น เป็นโครงการด้านการรักษาสุขภาพให้สิทธิพิเศษต่างๆแก่สมาชิก ซึ่งโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจ ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่ประสบปัญหาสภาพคล่องและการหาแหล่งเงินทุนเพราะเศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว และในขณะนั้นเข้มงวดเรื่องการปล่อยสินเชื่อ โรงพยาบาลจึงเปิดตัวโครงการดังกล่าวและมีการระดมเงินทุนจากการทำสัญญาให้การรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ พร้อมกับให้บริการเสริมด้านต่างๆในการดูแลสุขภาพ โดยมีเงื่อนไขในสัญญา “สัญญานี้ให้มีผลบังคับใช้ตลอดอายุของคู่สัญญา” เมื่อโครงการดังกล่าวดำเนินการ มาได้ระยะหนึ่ง ก็มีหนังสือแจ้งจากคู่สัญญาฝ่ายตัวแทนธุรกิจว่าขอยกเลิกสัญญา โดยอ้างว่าโครงการดังกล่าวเข้าข่ายธุรกิจประกันภัยทางโรงพยาบาลไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้แล้ว เพราะโรงพยาบาลไม่มีใบอนุญาตทำธุรกิจประกันภัยซึ่งถือว่าเป็นการยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้ที่ให้ความเห็นว่าธุรกิจเข้าข่ายประกันภัยนั้น เป็นทีมกฎหมายของโรงพยาบาลซึ่งเป็นลูกจ้าง หรือเป็นฝ่ายเดียวกันกับองค์กร ไม่ใช่หน่วยงานอื่น หรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นกลาง ทำหน้าที่ให้ความเห็นและวินิจฉัยชี้ขาด ดังนั้น หากมีการปล่อยให้มีการทำธุรกิจประเภทนี้ต่อไปโดยไม่มีการควบคุมของรัฐ และตรวจสอบสถานะทางการเงิน หรือไม่มีหลักประกันทางธุรกิจย่อมน่าจะก่อให้เกิดความเสียหาย ประชาชนถูกเอาเปรียบ เกิดความเสียหายอย่างแน่นอน

5.2 ประโยชน์ที่รัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจได้รับจากการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ปัจจุบันประชาชนใส่ใจสุขภาพของตนเองมากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นโครงการหนึ่งในโรงพยาบาลเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการดูแลสุขภาพของสมาชิกคู่สัญญาให้มีสุขภาพที่ดีตลอดชีวิต โดยให้การดูแลทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน รวมถึงการดูแลฟื้นฟูสุขภาพของคู่สัญญาซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ธุรกิจดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อประชาชน รัฐควรที่จะให้การสนับสนุน ส่งเสริม โดยเห็นว่า ประชาชนได้รับประโยชน์จากธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ ดังนี้

- (1) ลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว
- (2) โครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพมีประโยชน์และมีลักษณะเด่นชัดกว่าการซื้อประกันชีวิต กล่าวคือ เป็นการประกันในระยะยาวถึงตลอดชีพและเป็นการบริหารงานโดยโรงพยาบาล ซึ่งมีเครื่องมือและมีความเชี่ยวชาญในการดูแลสุขภาพ โดยตรงไม่ใช่บริษัทประกันภัย ดังนั้นจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่เป็นทางเลือกที่ดีของประชาชนในการดูแลสุขภาพระยะยาว
- (3) ลดความแออัด คับคั่งของผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐ
- (4) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์
- (5) ให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของคู่สัญญาหรือสมาชิก
- (6) ตอบสนองนโยบายของรัฐ ในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีทางเลือกในการเข้ารับการรักษาพยาบาลอย่างหลากหลาย
- (7) สร้างความสุข ความพึงพอใจในด้านการสาธารณสุขของคนไทย
- (8) ผู้ประกอบการสถานพยาบาลสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคงและมีผลกำไรสร้างรายได้และชื่อเสียงให้แก่ประเทศ

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบและผลดีของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพแล้วจึงเห็นได้ว่าเป็นธุรกิจที่สร้างประโยชน์ให้กับรัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการได้อย่างแท้จริง หากมีการควบคุมและส่งเสริมให้ธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย

5.3 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายในการควบคุมธุรกิจที่มีลักษณะการทำสัญญาแบบตลอดชีวิตของคู่สัญญา เป็นการเฉพาะ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมายหากมีการเลิกสัญญาที่ไม่

เป็นธรรม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายที่ควบคุมธุรกิจสถานพยาบาล หรือแม้กระทั่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหา หรือการเข้าไปควบคุมเงื่อนไขของสัญญาได้ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติสถานพยาบาลบัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมสถานพยาบาลให้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้ได้มาตรฐานให้การบริการมีความปลอดภัย สะดวก เหมาะสมต่อการให้บริการและการประกอบวิชาชีพ และควบคุมดูแลให้สถานพยาบาลมีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยกฎหมายจะไม่เข้าไปแทรกแซงกับวิธีการบริหารจัดการของผู้ประกอบธุรกิจกล่าวคือ ไม่มีการแทรกแซงควบคุมด้านราคา หรือเงื่อนไขการให้บริการตามสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ พระราชบัญญัติสถานพยาบาลจะกำหนดถึงขั้นตอนการขออนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลตามกระบวนการต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งหากสถานพยาบาลที่ประกอบกิจการโดยไม่มีใบอนุญาตย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ประกอบกับการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการสถานพยาบาลและหน้าที่ของผู้ประกอบการสถานพยาบาล เช่น หน้าที่ควบคุม ดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลให้ประกอบวิชาชีพตามที่ได้ขอรับใบอนุญาต ควบคุมสถานพยาบาลให้ปฏิบัติตามกฎหมายและเป็นไปตามมาตรฐาน จัดให้มีเครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น

ดังนั้น สถานพยาบาลเอกชนที่สามารถให้บริการทางการแพทย์ได้จึงต้องเป็นสถานพยาบาลที่ได้รับใบอนุญาตและปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนในประเด็นเรื่องแนวทางการบริหารธุรกิจ แนวทางการตลาด การทำสัญญาในรูปแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มอัตราจำนวนผู้เข้ารับบริการนั้น พระราชบัญญัติสถานพยาบาลไม่มีบทบัญญัติในการควบคุมธุรกิจ เพื่อป้องกันความเสียหายจากการผิดสัญญา หรือการชดเชย เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการทุจริต หรือความผิดพลาดจากการบริการงานของทีมนุคลากรทางการแพทย์ได้

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้ได้รับการให้บริการที่ดีจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยกำหนดสิทธิของผู้บริโภคได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพสินค้าและบริการที่ถูกต้องและเพียงพอ สิทธิที่ผู้บริโภคมืออิสระ ในการเลือกสินค้าและบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าและบริการ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในสัญญา และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

หากพิจารณาถึงหลักการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัตินี้แล้วอาจมองได้ว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคครบถ้วนดีแล้ว ทั้งกฎหมายยังกำหนดสิทธิที่จะได้รับความเป็น

ธรรมในสัญญา ซึ่งหมายความว่า สิทธิที่ผู้บริโภคมิจะถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ ในทางสัญญา พร้อมกับบัญญัติให้ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับการพิจารณาชดเชยความเสียหายในกรณีผู้ประกอบธุรกิจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าและบริการอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีด้วยตนเอง

แต่ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการกำหนดสิทธิต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ โดยการนำคดีฟ้องต่อศาล ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระ และสร้างความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค เช่น การสูญเสียเวลาในการดำเนินคดี การสูญเสียสุขภาพ การสูญเสียโอกาส เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการเพียงการกำหนดสิทธิต่างๆ ให้กับผู้บริโภคยังไม่เพียงพอต่อการปกป้องความเสียหายแก่ผู้บริโภค กฎหมายควรมีมาตรการป้องกัน เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสีย หรือมาตรการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคด้วยวิธีการอื่นที่รวดเร็ว กว่าที่ปล่อยให้เกิดความเสียหายและนำคดีไปฟ้องต่อศาล

3) พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเป็นกฎหมายที่ตรวจสอบความชอบธรรมของสัญญาไม่ว่าจะเป็นระหว่างเอกชนด้วยกันเอง หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน โดยกำหนดเงื่อนไขในสัญญาบางประเภท รวมถึง สัญญาบริการให้รักษาพยาบาลทางการแพทย์ ที่เป็นข้อตกลงระหว่างผู้บริโภครับบริการทางวิชาชีพ ซึ่ง ข้อสัญญาที่อยู่ในขอบเขตที่อาจถูกตรวจสอบได้ตามพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมมีบัญญัติ ซึ่งผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า สามารถนำมาใช้กับสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพได้ ในประเด็นการคุ้มครองด้านสิทธิเสรีภาพของผู้ป่วยให้ได้รับการรักษาที่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกเอาเปรียบ หรือข้อยกเว้นจากการรับผิดชอบที่เกิดจากการรับบริการทางการแพทย์ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงระยะเวลาในการทำสัญญา รวมถึงการรับภาระทางการเงินที่มีการจ่ายเงินล่วงหน้าในจำนวนมาก โดยที่รัฐไม่เข้ามาควบคุมตรวจสอบ

ในส่วนระยะเวลาของสัญญาที่ยาวนานตลอดชีวิตนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อนำมาใช้กับสัญญาให้บริการรักษาพยาบาล ที่มีระยะเวลาตลอดชีพนั้นเป็นประโยชน์ต่อคู่สัญญาหรือสมาชิก แต่รัฐต้องเข้ามาควบคุมเพื่อไม่ให้ธุรกิจที่มีระยะเวลาของสัญญายาวนานต้องยุติลง โดยไม่เป็นธรรม และหากมีการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาสามารถเลือกระยะเวลาในการทำสัญญาด้วยตนเอง ก็จะเป็นธรรมกับคู่สัญญามากขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากจะนำกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัย เช่น พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในปัจจุบันมาควบคุมหรือบังคับใช้กับธุรกิจ

ให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพพบว่า กฎหมายไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะของการประกอบธุรกิจคล้ายคลึงกับการประกันภัยในสาระสำคัญก็ตาม ซึ่งในอนาคตหากธุรกิจดังกล่าวเติบโตและขยายตัว จึงสมควรอย่างยิ่งที่รัฐต้องควบคุม และสร้างมาตรการทางกฎหมายเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะต่อไป

5.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจด้านสุขภาพในต่างประเทศ

1) การควบคุมธุรกิจด้านสุขภาพโดยรัฐ

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้บริการศูนย์ดูแลสุขภาพ The Civil Code of The State of California และ Florida Statute โดยใช้ควบคุมสถานออกกำลังกาย (ฟิตเนส) และหน่วยบริการทางการแพทย์และผู้ให้บริการดูแลด้านสุขภาพอื่นๆ โดยเหตุที่บัญญัติกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากพบว่า ธุรกิจประเภทดังกล่าวในปัจจุบัน มีความจำเป็นสำหรับประชาชนมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสนใจ ดูแล สุขภาพของตัวเองมากขึ้น จึงมีการทำสัญญาที่ให้บริการดูแลสุขภาพโดยจ่ายเงินล่วงหน้าจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อป้องกันประชาชนถูกกลั่นแกล้ง หลอกลวงจากผู้ประกอบธุรกิจ และป้องกันไม่ให้ประชาชนต้องรับภาระทางการเงินเกินสมควรจึงได้บัญญัติกฎหมายเพื่อสร้างมาตรการควบคุมการดำเนินการประกอบธุรกิจของเอกชนไม่ให้ดำเนินการเองลำพังตามอำเภอใจ และป้องกันความเสียหายได้อย่างชัดเจน

ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้ควบคุมศูนย์ดูแลสุขภาพที่เป็นการเฉพาะ และหากพิจารณาแต่ในธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพที่เป็นการประกอบธุรกิจในสถานพยาบาลก็มีเพียงพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ที่ควบคุมการดำเนินการของสถานพยาบาลให้ได้มาตรฐานและควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพให้ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและอื่นๆ ซึ่งจากการศึกษายังไม่พบว่ามีกฎหมายฉบับใดที่สร้างมาตรการป้องกันความเสียหายจากการผิดสัญญา หรือชดเชยความเสียหายจากการทุจริตในสถานประกอบการ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากมีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันความเสียหายจากการประกอบธุรกิจที่มีการจ่ายเงินล่วงหน้า มีระยะเวลายาวนาน และมีการระดมทุน ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก โดยเทียบเคียงกับกฎหมายของต่างประเทศและปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับธุรกิจ ก็จะเป็นการปกป้องและคุ้มครองประชาชนจากความเสียหายและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคงด้วย

2) การจ่ายเงินล่วงหน้าในอัตราสูงก่อนเข้ารับบริการ

การทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา ซึ่งเป็นสมาชิกกับบริษัทเอกชน โดยมีเงื่อนไขให้จ่ายเงินค่าตอบแทนล่วงหน้าตลอดสัญญาซึ่งมี

มูลค่าสูง หากบริษัทคู่สัญญาบริหารงานผิดพลาด การทุจริต หลอกหลวง หรือมีการยกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรมยอมทำให้คู่สัญญาเดือดร้อนต้องสูญเสียเงินที่ได้จ่ายล่วงหน้าไป

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองประชาชนในเรื่อง การจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่บริษัทเอกชน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องความสนใจในการทำสัญญาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งในบางครั้งฝ่ายประชาชนผู้รับบริการ ไม่มีโอกาสในการเลือกตัดสินใจมากนักเนื่องจากผู้ประกอบการมักเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขของสัญญาและจำนวนเงินที่ต้องจ่ายล่วงหน้า ซึ่งไม่เป็นธรรมสำหรับผู้รับบริการ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา The Civil Code of The State of California Section 1812.96 มีหลักการกำหนดให้ศูนย์บริการสามารถเก็บเงินล่วงหน้าก่อนให้บริการแก่คู่สัญญาหรือสมาชิกโดยนำเงินไว้ในบัญชีทรัสต์ ซึ่งเป็นการให้หลักประกันความมั่นคงทางการเงินอย่างหนึ่งและเป็นการคุ้มครองและป้องกันความเสียหายจากการผิดสัญญาหรือ การทุจริต หลอกหลวงของผู้ประกอบการ ซึ่งหากเกิดกรณีดังกล่าวคู่สัญญาหรือสมาชิกสามารถได้รับชำระเงินค่าบริการที่ได้ชำระไปแล้วคืนได้จากบัญชีทรัสต์

นอกจากนี้ The Civil Code of The State of California Section 1812.86 ยังกำหนดห้ามไม่ให้เก็บเงินค่าบริการล่วงหน้าเกินกว่าระยะเวลา 3 ปีและห้ามไม่ให้เรียกเก็บค่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

เมื่อวิเคราะห์แล้วผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดให้ผู้ประกอบการที่ได้รับชำระเงินค่าบริการล่วงหน้าให้ฝากไว้ในบัญชีทรัสต์ และมีการกำหนดห้ามเก็บค่าบริการเกินระยะเวลา 3 ปีและห้ามเก็บค่าบริการเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหากนำมาปรับใช้กับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพหรือกับธุรกิจอื่น ๆ ที่มีการจ่ายเงินล่วงหน้ายอมเป็นการคุ้มครอง ป้องกัน ประชาชนผู้บริโภคไม่ให้เดือดร้อนจากการผิดสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และป้องกันเงินของประชาชนสูญหายด้วย

3) ระยะเวลาในการทำสัญญา

ระยะเวลาของสัญญาเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่กำหนดอัตราค่าบริการ และนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา ในกรณีของสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ผู้ประกอบการไม่เปิดโอกาสให้คู่สัญญาได้มีโอกาสในการตัดสินใจเลือกระยะเวลาในการทำสัญญาซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่ถูกต้องและอาจเป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากต้องมีการชำระค่าบริการเต็มจำนวนล่วงหน้าในระยะเวลาตลอดชีพ และมียอดเงินสูงซึ่งอาจเป็นการเอาเปรียบและให้ผู้รับบริการต้องรับภาระเกินสมควร ตามหลักพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

ในประเทศสหรัฐอเมริกา The Civil Code of The State of California Section 1812.84 กำหนดให้สัญญาสำหรับศูนย์บริการด้านสุขภาพห้ามทำสัญญาเกินกว่า 3 ปี เพราะเห็นว่าการทำ

สัญญาที่มีระยะเวลายาวนานนั้นในอนาคตอาจไม่เป็นธรรมต่อประชาชน และผู้ประกอบการอาจเอาเปรียบผู้รับบริการได้ เช่น มาตรฐานการดูแลผู้รับบริการลดลง การเปลี่ยนเจ้าของกิจการย้ายสถานประกอบการ หรือแม้กระทั่งการยกเลิกบริษัท เป็นต้น

ในส่วนของสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ผู้เขียนมีความเห็นว่าระยะเวลาของสัญญาอาจไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะเป็นการป้องกันความสูญเสียทรัพย์สิน เงินทองของคู่สัญญาหรือสมาชิกเท่าไรนัก แต่หากเป็นธุรกิจที่รัฐมีการควบคุม และกำหนดมาตรการให้บริษัทมีหลักประกันทางการเงินแก่สมาชิกคู่สัญญาข้อมเป็นมาตรการป้องกันความเสียหายมากกว่าการกำหนดระยะเวลา หรือการจำกัดระยะเวลาเพียงสั้นๆ 3 ปี อย่างไรก็ตามการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาได้เลือกระยะเวลาในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองก็จะเป็นธรรมมากขึ้น เพราะการแบกรับภาระนั้นเกิดจากความสมัครใจของคู่สัญญาเอง ไม่ใช่เงื่อนไขที่ถูกผู้ประกอบการกำหนดไว้เป็นสัญญาสำเร็จรูป

4) การให้หลักประกัน

การที่สถานประกอบการที่มีการจ่ายเงินค่าบริการล่วงหน้าในจำนวนมากข้อมมีความเสี่ยงในการถูกหลอกหลวง ท้อโกง หรือการผิดสัญญาจากผู้ประกอบการอย่างมากหากธุรกิจดังกล่าวมีหลักประกันความมั่นคง ก็เป็นการป้องกันความเสี่ยงให้ประชาชนปลอดภัยมากขึ้น

Florida Statute section 501.016 กำหนดให้ศูนย์บริการด้านสุขภาพต้องลงทะเบียนและต้องวางหลักประกันไว้แก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันความเสียหายจากการทำละเมิดของผู้ประกอบการ โคนกำหนดหลักประกันได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล Letter of credit หรือหนังสือรับรองเงินฝาก เป็นต้น ทั้งนี้ โดยพิจารณามูลค่าหลักประกันจากจำนวนยอดเงินผู้เข้ารับบริการ

5) การเลิกสัญญา

สัญญาที่มีระยะเวลายาวนาน และมีการจ่ายเงินล่วงหน้า ควรมีมาตรการหรือเปิดโอกาสให้คู่สัญญาหรือสมาชิกยกเลิกสัญญาได้ โดยมีเงื่อนไขดังนี้

The Civil Code of The State of California Section 1812.85 ผู้ใช้บริการสามารถยกเลิกสัญญาได้ หากผู้ประกอบการไม่สามารถให้บริการตามที่โฆษณา หรือตามที่ตกลงไว้ได้ และให้มีสิทธิได้รับเงินคืน

ในประเด็นนี้หากเกิดขึ้นในประเทศไทย และยังไม่มีความมาตรการป้องกันหรือควบคุมด้วยวิธีอื่น ก็จะเข้าหลักสัญญาในเรื่องการผิดสัญญา และอาจต้องฟ้องคดีต่อศาลในเรื่องผิดสัญญาถึงอาจจะได้รับเงินคืนซึ่งเป็นการเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีความมาตรการในการควบคุมธุรกิจให้บริการด้านสุขภาพที่มีระยะเวลายาวนานให้บริการตามสัญญาที่ยาวนาน (ตลอดชีพ) และอีกทั้งมีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประกอบการ

ล่วงหน้าในราคาที่สูง ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์กับกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีประเด็นปัญหาคล้ายคลึงกัน โดยผู้เขียนเห็นว่า การนำมาตราทางกฎหมายของต่างประเทศ ดังกล่าวมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ก็จะเป็นการป้องกัน และสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจด้วย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

โครงการดูแลสุขภาพตลอดชีวิตเป็นการดำเนินธุรกิจ ในโรงพยาบาลเอกชน โดยการทำให้สัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพแก่สมาชิกคู่สัญญา สมาชิกต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บริษัทล่วงหน้าเพื่อจะได้รับสิทธิพิเศษใช้บริการรักษาพยาบาลโดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง ตลอดชีวิต ทั้งนี้ คู่สัญญาต้องให้ข้อมูลด้านสุขภาพ และผ่านการตรวจสอบสุขภาพตามเงื่อนไขที่บริษัท กำหนด ก่อน ด้วยธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพนี้มีลักษณะการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป ผู้เขียนจึงได้สรุปลักษณะสำคัญของธุรกิจที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงพร้อมกับเสนอหลักเกณฑ์ในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปลักษณะสำคัญของธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุม

1) เป็นแหล่งระดมเงิน

สมาชิกคู่สัญญาต้องจ่ายเงินค่าทำสัญญาล่วงหน้าในอัตราสูงก่อนเข้ารับบริการให้กับบริษัทเอกชนคู่สัญญาทำการบริหารเงินดังกล่าว ซึ่งเป็นการระดมทุนของสมาชิกในกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงภัยลักษณะเดียวกันเพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงภัยด้านสุขภาพในอนาคต โดยทางบริษัทให้สัญญาว่าจะทำการรักษาพยาบาลเมื่อสมาชิกคู่สัญญาเจ็บป่วยไปตลอดชีพ

2) ให้หลักประกันความมั่นคงด้านการรักษาสุขภาพและการเงินแก่สมาชิกคู่สัญญา

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับกิจการประกันภัยในด้านหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยทางเศรษฐกิจและการเงินแก่สมาชิกคู่สัญญาในอนาคตกล่าวคือ เมื่อสมาชิกคู่สัญญาเจ็บป่วยก็สามารถเข้ารับบริการรักษาพยาบาลได้ โดยไม่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาลไปตลอดชีพ จึงถือเป็นหลักประกันความมั่นคงทางการเงินและด้านการรักษาสุขภาพซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชน

โดยสรุปในภาพรวมผู้เขียนจึงเห็นว่า ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงิน เศรษฐกิจ และสุขภาพของประชาชนผู้บริโภคซึ่งต้องยอมรับว่าการรักษาโรค การดูแลสุขภาพเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งหากปล่อยให้บริษัทเอกชน

ประกอบธุรกิจโดยปราศจากการควบคุม ดูแลย่อมอาจซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมือง เช่น การถูกหลอกลวง นื้อ โกงเงิน การเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรม การได้รับบริการที่ไม่เป็นไปตามสัญญา เป็นต้น แต่หากรัฐเข้ามาควบคุม ดูแล ธุรกิจดังกล่าวย่อมสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติ ประชาชน และผู้ประกอบการอย่างมากมาย ดังนั้น รัฐควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนดูแลให้ธุรกิจบริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพดำเนินต่อไปได้โดยก่อให้เกิดโดยการออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมการดำเนินธุรกิจเป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากธุรกิจประกันภัย เนื่องจากเห็นว่าธุรกิจดังกล่าวไม่ใช่ธุรกิจประกันภัยหากจะนำพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับกับธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพจะยุ่งยากสับสนและไม่สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจสถานพยาบาล ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายควบคุมสถานพยาบาลมากมายอยู่แล้ว

เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย สร้างความปลอดภัยในการเข้ารับบริการ ผู้เขียนจึงเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ดังนี้

6.2 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ

ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นธุรกิจในโรงพยาบาลเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ มีลักษณะคล้ายกับธุรกิจประกันภัย ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายควบคุมธุรกิจสถานพยาบาลในด้านมาตรฐานทางวิชาชีพ และมาตรฐานทางคุณภาพของสถานพยาบาลแล้วได้แก่ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรมและกฎหมายอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ยังไม่มียกกฎหมายควบคุมธุรกิจประเภทดังกล่าวในโรงพยาบาลเอกชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพจะดำเนินการได้อย่างมั่นคงและไม่ก่อความเสียหายให้กับประชาชนในอนาคต ผู้เขียนเห็นว่า จึงควรมีหลักเกณฑ์ ควบคุม ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นการเฉพาะ โดยได้เทียบเคียงกับมาตรการในการควบคุม และตรวจสอบของธุรกิจประกันภัย มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการควบคุมการประกอบธุรกิจ

1) ต้องขออนุญาตประกอบธุรกิจ

การประกอบธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพนั้น เป็นธุรกิจที่ต้องมีการระดมเงินทุนจากสมาชิก โดยการจ่ายเงินล่วงหน้าในอัตราสูง ก่อนรับบริการและเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก ทั้งยังเป็นธุรกิจที่ให้หลักประกันความมั่นคง ทางการเงินและด้านสุขภาพแก่คู่สัญญาหรือสมาชิก จึงเห็นว่า หากปล่อยให้เอกชนดำเนินธุรกิจ โดยลำพังอาจก่อให้เกิดความเสียหาย เค็ดรื้อนทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนได้ เช่น การถูกหลอกลวง นื้อ โกง ดังนั้นก่อนที่จะประกอบธุรกิจ จึงต้องขออนุญาตการประกอบธุรกิจ โดยจะกระทำได้อต่อเมื่อได้จัดตั้งในรูปแบบของ

บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด เพื่อตรวจสอบสถานะทางการเงิน เงื่อนไขการประกอบธุรกิจ และหลักประกันความมั่นคงต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันว่าบริษัทมีความน่าเชื่อถือ และมีความมั่นคงเพียงพอในการให้บริการในระยะเวลายาวนานได้

2) การวางหลักประกันไว้กับนายทะเบียน

บริษัทที่ประกอบธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน ที่เปิดโครงการให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ และมีขั้นตอนการดำเนินธุรกิจตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะต้องมีหลักทรัพย์วางไว้กับนายทะเบียน ตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ อาจพิจารณาจากยอดเงินที่มีการจ่ายเงินล่วงหน้าของลูกค้าสัญญา หรือจำนวนสมาชิกผู้ใช้บริการ โดยหลักทรัพย์ที่จะวางไว้กับนายทะเบียนดังกล่าวต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสด
 - (2) พันธบัตรรัฐบาลไทย
 - (3) ทรัพย์สินอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ได้แก่ พันธบัตรธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณและพัฒนการ (ชาคาร โลก) หรือหุ้นกู้ของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 - (4) ในกรณีที่ หลักทรัพย์ประกันของบริษัทได้มีมูลค่าต่ำลง กว่ามูลค่าที่ได้กำหนดไว้ นายทะเบียนจะสั่งให้บริษัทนั้น นำหลักทรัพย์มาเพิ่ม จนครบตามจำนวน ภายใน 30 วัน นับแต่ วันที่ได้รับคำสั่ง
 - (5) บริษัทอาจขอเปลี่ยนแปลง หลักทรัพย์ประกันที่วางไว้ได้ แต่ต้องเป็นหลักทรัพย์ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายนี้
 - (6) หลักทรัพย์ที่ประกันที่บริษัทได้วางไว้ ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ทั้งนี้ตราบเท่าที่บริษัทยังไม่เลิกกัน
- ในกรณี ที่บริษัทเลิกกันแล้ว ให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่ เกิดจากการทำผิดสัญญา ให้บริการรักษาพยาบาล แบบตลอดชีพ

3) การรายงานจำนวนผู้ใช้บริการ

ผู้ประกอบการ มีหน้าที่แจ้งข้อมูลจำนวนผู้เข้ารับบริการ และจำนวนเงินค่าบริการที่ได้รับมาแล้วล่วงหน้าให้แก่ นายทะเบียนทราบทุกปี ทั้งนี้ เพื่อจัดให้มีหลักประกันสอดคล้องเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรืออาจได้รับอนุญาตให้ลดมูลค่าหลักประกันตามรายงานยอดจำนวนผู้ใช้บริการ

4) ให้มีเงินกองทุน และเงินสำรอง

เงินกองทุน หมายถึง ทุนที่ชำระแล้ว ทุนสำรองซึ่งรวมถึงเงินสำรองอื่นที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิและกำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้ว¹ โดยกำหนดให้บริษัทดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งให้จัดสรรเงินสำรองไว้จำนวนหนึ่งเพื่อค่าใช้จ่ายแก่คู่สัญญาหรือสมาชิก และเพื่อให้เกิดหลักประกันแก่คู่สัญญามากยิ่งขึ้น จึงควรกำหนดให้อำนาจแก่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้ผู้ประกอบการวางเงินสำรองดังกล่าว เช่นเดียวกับการวางหลักทรัพย์ประกันได้ ซึ่งหากหลักประกันหรือเงินสำรองมีมูลค่าต่ำกว่าที่กำหนดไว้ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการนำมาเพิ่มจนครบภายใน 2 เดือน นับแต่วันที่รับคำสั่ง ทั้งนี้หลักทรัพย์ เงินกองทุน และเงินสำรองดังกล่าวไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่บริษัทผู้ประกอบการยังไม่เลิกกัน และกำหนดให้เจ้าหนี้มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือหลักทรัพย์ประกัน เงินกองทุนและเงินสำรองดังกล่าวที่ได้วางไว้กับนายทะเบียน และมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินดังกล่าวก่อนเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษอื่น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครอง เจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการผิดสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ล้มละลาย หรือถูกเพิกถอนในการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ และเพื่อพัฒนาธุรกิจให้มีความมั่นคงทางการเงินและเสถียรภาพทางธุรกิจ

5) การควบคุมการจ่ายเงินล่วงหน้าให้เหมาะสมและเป็นธรรม

ปัจจุบันกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายอื่นในประเทศไทย ไม่มีการบัญญัติควบคุมในเรื่องอัตราการชำระเงินค่าบริการล่วงหน้า ดังนั้น หากมีการทำสัญญาบริการและมีการจ่ายเงินค่าบริการล่วงหน้า จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม สัญญาและหนี้มาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุไม่สามารถป้องกันหรือลดปัญหาการถูกหลอกลวงได้ เนื่องจากในปัจจุบันการทำสัญญาบริการมักจะกำหนดระยะเวลาในการทำสัญญาที่ยาวนาน เช่น ตลอดชีพ ที่ต้องจ่ายเงินล่วงหน้าในอัตราสูง ดังนั้นรัฐจึงควรให้ความคุ้มครองหรือสร้างหลักประกันความมั่นคง ความปลอดภัยแก่ประชาชนและผู้ประกอบการ โดยการกำหนดเกณฑ์ในการจ่ายเงินล่วงหน้าให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

6) ระยะเวลาในการทำสัญญา

การทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลควรมีการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาหรือสมาชิกเลือกระยะเวลาในการทำสัญญาด้วยตนเอง เช่น 1 ปี 5 ปี 10 ปี หรือตลอดชีพ เพราะระยะเวลาของสัญญาข้อมเป็นตัวกำหนดราคาของสัญญาสมาชิก และช่วงระยะเวลาของการมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน คู่สัญญาควรเป็นฝ่ายเลือกไม่ใช่การบังคับหรือการจำยอมที่มาจากฝ่ายผู้ประกอบการ การทำสัญญาที่มีระยะเวลา

¹ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, หลักกฎหมายเกี่ยวกับการวางระเบียบและควบคุมธุรกิจ (พบ.293), (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2531), น. 203.

ยาวนานตลอดชีพในสถานบริการดูแลสุขภาพในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อาจเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายเนื่องจาก กฎหมายกำหนดระยะเวลาของสัญญาไว้ไม่เกิน 3 ปี หรือห้ามกำหนดระยะเวลาแบบตลอดชีวิต เพราะเห็นว่าเป็นเวลาที่ยาวนานเกินไปประชาชนผู้บริโภคอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้ประกอบการ

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ศึกษาได้วิเคราะห์แล้วผู้เขียนกลับเห็นว่า การทำสัญญาที่มีระยะเวลายาวนานแบบตลอดชีพ อาจมีผลเสียตามที่กล่าวไว้แล้วก็ได้ แต่หากรัฐเข้ามาควบคุม ดูแล เช่น การขออนุญาต หรือการสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้แก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ว่าจะเป็นการขออนุญาตประกอบธุรกิจ การวางหลักประกัน การมีกองทุน หรือแม้แต่การซื้อประกันความเสี่ยงภัยจากการบริการงานที่ผิดพลาด การล้มละลาย เป็นต้น ก็สามารถป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผู้ประกอบการเองและกับผู้บริโภคได้ในระดับหนึ่ง ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากรัฐเข้ามาควบคุมดูแลให้ธุรกิจเข้มแข็ง และธุรกิจเติบโตมีความมั่นคงปัญหาด้านระยะเวลาของสัญญา จึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญมากกว่าการสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้แก่คู่สัญญาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการจำกัดระยะเวลาของสัญญาให้สั้นลง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหากเป็นธุรกิจที่มีความมั่นคงและอยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐ ระยะเวลาของสัญญาควรกำหนดให้เป็นสิ่งที่ประชาชนเลือกเองได้ตามความสมัครใจ ยิ่งไปกว่านั้น หากรัฐบาลสามารถควบคุมและส่งเสริม สนับสนุนให้มีการทำสัญญาแบบตลอดชีพ ในโรงพยาบาลเอกชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการดูแลสุขภาพก็จะเป็นธุรกิจที่มีความโดดเด่นเหนือกว่าการซื้อประกันสุขภาพในแบบเดิม ๆ ซึ่งก็จะเป็นผลดีต่อรัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการอย่างมาก

7) การเลิกสัญญา

สัญญาที่มีระยะเวลายาวนาน และมีการจ่ายเงินล่วงหน้าควรมีมาตรการหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกยกเลิกสัญญาได้ โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- ผู้ใช้บริการสามารถยกเลิกสัญญาได้ หากผู้ประกอบการไม่สามารถให้บริการตามที่โฆษณา หรือตามที่ตกลงไว้ได้ และให้มีสิทธิได้รับเงินคืนเต็มจำนวนภายใน 10 วัน นับแต่วันบอกเลิกสัญญา โดยรับเงินคืนจากกองทุนของบริษัท

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการป้องกันหรือควบคุมด้วยวิธีอื่น นอกจากหลักสัญญาในเรื่องการผิดสัญญาและอาจต้องฟ้องคดีต่อศาลในเรื่องผิดสัญญา จึงอาจจะได้รับความเสียหายซึ่งเป็นการเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น หากรัฐใช้มาตรการดังกล่าวควบคุม ก็จะเป็นการอำนวยความสะดวก และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของผู้บริโภค

ด้านการตรวจสอบ

เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของบริษัทผู้ประกอบการจึงกำหนดให้บริษัทมีหน้าที่ดังนี้

8) จัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีแสดงฐานะทางการเงิน

ควรกำหนดให้บริษัทผู้ประกอบการจัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีตามที่นายทะเบียนกำหนดซึ่งเก็บไว้ที่สำนักงานของบริษัทเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 วัน นับจากวันที่ลงรายการไว้ หรือนับแต่วันที่บริษัทพ้นความรับผิดชอบ กับต้องส่งรายงานประจำปีแสดงฐานะทางการเงินและกิจกรรมของบริษัทสำหรับรอบปีที่ผ่านมาให้แก่นายทะเบียนเพื่อตรวจสอบ ตลอดจนประกาศรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สินที่มีอยู่ในวันสิ้นปี โดยให้ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 3 วัน

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบฐานะทางการเงินของบริษัทผู้ประกอบการอย่างแท้จริง จึงให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในบริษัทของผู้ประกอบการนั้น ๆ ในกรณีที่มีเหตุอันสงสัยว่ามีหลักฐานอันเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์ และหนี้สินของบริษัทเพื่อทำการตรวจสอบหรือประเมินราคาทรัพย์สินของบริษัท ตลอดจนมีอำนาจสั่งหรือเรียกให้บริษัท หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้ส่งเอกสาร หรือหลักฐาน หรือมาให้ถ้อยคำ หรือยื่นคำชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงตามที่ต้องการได้

ด้านการเข้าควบคุมการดำเนินงานของบริษัท

กรณีฐานะทางการเงินอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน

9) การควบคุมบริษัทโดยนายทะเบียน

เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่า บริษัทใดมีฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานของบริษัทอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกคู่สัญญา นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้บริษัทหรือผู้ประกอบการนั้น แก้ไขฐานะหรือการดำเนินการดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในการนี้นายทะเบียนจะสั่งให้เพิ่มทุนหรือลดทุน โดยให้ถือว่าคำสั่งนายทะเบียนดังกล่าวเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นก็ได้ หรือนายทะเบียนอาจถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของบริษัทผู้เป็นต้นเหตุดังกล่าวได้

เมื่อนายทะเบียนได้ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทปรับปรุงฐานะทางการเงินดังกล่าวข้างต้นแล้วแต่ฐานะทางการเงินไม่ดีขึ้น ให้อำนาจรัฐมนตรีจะมีคำสั่งให้มีการควบคุมบริษัทนั้น หรือ จะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบธุรกิจนั้นเสียก็ได้

10) ให้ประกาศโดยเปิดเผย

เมื่อมีการควบคุมบริษัทตามความในข้างต้น ให้นายทะเบียนปิดคำสั่งไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานของบริษัทนั้น กับทั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาและหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่าย ในท้องถิ่นที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทตั้งอยู่ อย่างน้อย 2 ฉบับ และให้รัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมบริษัทเพื่อดำเนินการควบคุมและรายงานผลการควบคุมกิจการของบริษัทนั้น ให้รัฐมนตรีทราบ เพื่อให้มีคำสั่งยกเลิกการควบคุม หรือคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจต่อไป

การเลิกกิจการและการเพิกถอนใบอนุญาต

11) การเลิกกิจการและการเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อบริษัทใดมีความประสงค์จะเลิกกิจการ ให้แจ้งความประสงค์จะเลิกกิจการต่อนายทะเบียน ให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 เดือน ก่อนเลิกกิจการนั้น

ในกรณีการเพิกถอนใบอนุญาตนั้น กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี เมื่อปรากฏว่าบริษัทมีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สิน และมีฐานะทางการเงินไม่มั่นคง หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือคำสั่งรัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามกฎหมาย

เมื่อมีการเลิกบริษัท หรือเมื่อบริษัทถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจแล้ว กำหนดให้ต้องมีการชำระบัญชี เพื่อประโยชน์ในการชำระหนี้สินของบริษัทให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทต่อไป

มาตรการป้องกันเพิ่มเติม

1) การซื้อประกันภัย เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้

หากจะพิจารณาถึงการชดเชยความเสียหาย ที่มีประสิทธิภาพและกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้เร็วที่สุดแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การทำประกันภัย เป็นมาตรการประกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพและให้หลักประกันทางเศรษฐกิจได้ดี ซึ่งจากที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเรื่องการประกันภัยในทางการแพทย์ พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำหลักการประกันภัยมาใช้กับความรับผิดชอบความเสียหายทางการแพทย์ โดยโรงพยาบาลส่วนมากในอเมริกากำหนดเงื่อนไขให้แพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทุกคนต้องซื้อประกันความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ (Malpractice Insurance) หากแพทย์ไม่ซื้อประกัน โรงพยาบาลมีสิทธิไม่ให้แพทย์ผู้นั้นเข้าทำงาน ซึ่งโรงพยาบาลมีสิทธิกำหนดได้ไม่เป็นการละเมิดสิทธิพลเมือง² และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญของอเมริกันนอกจากนี้

² คดีระหว่าง Pollack v. Methodist Hospital, 332 F.Supp 393 E.D.La, 1975

กฎหมายของนิวออร์ลีนส์กำหนดให้โรงพยาบาลต้องทำประกันในส่วนที่คุ้มครองการจ่ายค่าเสียหายเกินหนึ่งล้านเหรียญให้แก่แพทย์³ อีกด้วย

ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงผลดี ของการประกันภัยในต่างประเทศแล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า กรณีธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ อาจทำประกันความเสี่ยงภัยเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมกับความเสี่ยงภัยของการทำธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลดังกล่าว ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

แต่อย่างไรก็ดี การซื้อประกันภัยก็อาจเป็นการสร้างภาระให้แก่องค์กรโดยเปล่าประโยชน์ก็ได้ ซึ่งหากมีมาตรการควบคุมของภาครัฐที่ได้อยู่แล้ว การซื้อประกันภัยเพิ่มเติมก็อาจไม่ใช่ทางออกที่ดีนัก คงเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในการประกันความเสี่ยงภัยอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนเสนอแนะไว้เท่านั้น

6.3 ข้อเสนอแนะ

1) ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมการดำเนินธุรกิจที่มีการทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ โดยที่มีการเก็บเงินค่าตอบแทนล่วงหน้าก่อนเข้ารับบริการ ซึ่งลักษณะของธุรกิจมีความคล้ายกับการประกันภัยในแบบของประกันสุขภาพ ดังนั้น รัฐควรออกกฎหมายเพื่อควบคุมการทำธุรกิจดังกล่าวเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้มีการขออนุญาตประกอบการทำธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ ในประเภทที่มีการจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลล่วงหน้า ซึ่งกำหนดให้มีการวางหลักประกันไว้กับหน่วยงานของรัฐ การให้มีกองทุนสำรอง หรือมีการควบคุมดูแลในเรื่องระยะเวลาของสัญญาให้คู่สัญญาสามารถเลือกระยะเวลาในการทำสัญญาได้ตามความสมัครใจ และการจ่ายเงินล่วงหน้าของสมาชิกคู่สัญญา เพื่อป้องกันประชาชนถูกหลอกลวง น้อ โกง และป้องกันความเสียหายทางการเงินจากความผิดพลาดในการบริหารธุรกิจ หรือล้มละลาย จากธุรกิจ

2) ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพ เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ต่อรัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ตอบสนองต่อกระแสรักสุขภาพของคนในปัจจุบัน อีกทั้งเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคตัดสินใจเข้ารับบริการและเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการในการผลักดันให้เป็นศูนย์กลางนานาชาติโดยสามารถสร้างชื่อเสียงและผลประโยชน์มากมาย ดังนั้น รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้ธุรกิจดังกล่าวเติบโตได้อย่างมั่นคง โดยการออกกฎหมายควบคุมในธุรกิจโรงพยาบาลประเภทดังกล่าว พร้อมกับข้อเสนอแนะในการซื้อประกันความเสี่ยงภัยของ

³ Medical Malpractice Law, Chapter 294 of the law 1985.

องค์กร เพื่อช่วยบรรเทาความเสียหายจากการบริหารงานผิดพลาดในทางธุรกิจ และป้องกันความเสียหายให้แก่ประชาชนผู้เสียหายจากการทำสัญญาบริการดังกล่าวด้วย

3) ธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นธุรกิจที่มีความโดดเด่นในด้านการประกอบธุรกิจโดยสถานพยาบาลโดยตรง ที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ในด้านสุขภาพเป็นการเฉพาะ โดยจัดให้มีการรักษาสุขภาพไปตลอดชีพ ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจประกันภัยโดยสิ้นเชิง กล่าวคือธุรกิจประกันภัยจัดทำขึ้นโดยบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นตัวแทนระหว่างโรงพยาบาลและผู้บริโภคและมีระยะเวลาในการให้การรักษาพยาบาลที่จำกัดไม่ใช่แบบตลอดชีวิตของคู่สัญญา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจให้บริการรักษาพยาบาลแบบตลอดชีพเป็นธุรกิจที่เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงสถานพยาบาลเอกชนที่มีความสะดวก สะอาด รวดเร็ว ปลอดภัย ได้มาตรฐานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้ แต่รัฐก็ควรเข้ามาควบคุมตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรมและที่สำคัญประชาชนไม่ควรถูกผู้ประกอบการสถานพยาบาลเอาเปรียบหรือได้รับความไม่เป็นธรรมในด้านราคาของการให้บริการและระยะเวลาของสัญญาที่ตกลงกันด้วย

4) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ของไทย ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการคุ้มครองด้านสัญญา ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดเนื้อหาของสัญญาจากฝ่ายผู้ประกอบการนั้นมักมีการเขียนสัญญาให้ฝ่ายผู้ประกอบการได้เปรียบ มีเนื้อหาที่มาก และมีถ้อยคำ สำนวน ที่เข้าใจยากซึ่งประชาชนทั่วไปอาจไม่เข้าใจ จึงเป็นช่องทางหนึ่งของผู้ประกอบการนำมาใช้ในทางที่ตนเองได้เปรียบ เช่น การขอยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น และทำให้เกิดความเดือดร้อน เสียหาย

ผู้เขียนเห็นว่า คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาในปัจจุบัน ควรมีบทบาทมากขึ้น โดยให้มีอำนาจตรวจสอบสัญญาอื่นๆ ที่นอกเหนือจากสัญญาที่รัฐประกาศให้เป็นสัญญาควบคุม โดยตรวจสัญญาที่เห็นว่าน่าจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความปลอดภัยของประชาชน พร้อมกับให้มีอำนาจยับยั้งสัญญาดังกล่าวที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นธรรม หรือเป็นข้อที่เอาเปรียบผู้บริโภคพร้อมกับให้มีอำนาจในการแก้ไข เพิ่มเติมสัญญา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นด้วย

5) พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ผู้เขียนเห็นว่าเนื้อหาของกฎหมายเข้าใจยาก กฎหมายเขียนไม่ชัดเจนว่าการกระทำอะไรบ้างที่ถือว่าเป็นธรรม ทั้งนี้ให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจและเป็นการบังคับใช้ ผู้เขียนเห็นว่า การนำพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมมาใช้บังคับเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งหากไม่มีการฟ้องคดีคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าก็ไม่สามารถได้รับความคุ้มครอง ยกเว้นเฉพาะกรณีที่สัญญาเป็นโมฆะโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ดังนั้น หากมีการสร้างสัญญามาตรฐานโดยภาครัฐ หรือมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถนำสัญญาที่มีข้อสงสัยว่าจะถูกเอาเปรียบให้ภาครัฐเข้าไปตรวจสอบก่อนลงนาม แล้วจึงให้เอกชนนำไปปรับใช้อาจเป็นการช่วยผู้บริโภคในการตรวจสอบข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้ และเห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เข้าข่ายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ยังไม่มีการลงโทษทางอาญา มีเพียงแต่การปรับลดให้เป็นธรรมเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติอื่นในกรณีฝ่าฝืนจะมีโทษในทางอาญา เช่น จำคุก หรือปรับจึงเห็นว่าควรแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษทางอาญา เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้มีการกระทำความผิด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ไกรยุทธ ชีรตยาสินันท์. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

จรัญ ภัคศิษานกุล. “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540.”

อุลพาหะ. เล่ม 1. ปีที่ 45. (2560).

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 14).

กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.

ฉัตรสุมน พฤทธิภิญโญ. กฎหมายสุขภาพและการรักษาพยาบาล: กฎหมายว่าด้วยสารบัญญัติและ

วิธีพิจารณาความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการวางระเบียบและควบคุมธุรกิจ (พบ.293).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2531.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. คำอธิบายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร:

วิญญูชน, 2559.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 8).

กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2551.

ทิวา เงินยวง. กฎหมายเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527.

ธานี วรภัทร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

นวพร ตั้งจิตเจริญชัย. “ปัญหากฎหมายในสัญญาให้บริการของสถานออกกำลังกาย (ฟิตเนส).”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

นิรมัย พิศเกษ มั่นจิตร. กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ. กฎหมายมหาชน เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2538.

ประเสริฐ ประภาส โนบล. หลักการประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2539.

ประยูร กาญจนกุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ไพฑูริศ เอกจริยกร. คำอธิบายอ้างอิงแรงงาน อ้างทำของ รับขน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2547.

พิทยา วิทยาไพโรจน์. “ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไม่เป็นธรรม:

ศึกษากรณีสัญญาประกันวินาศภัย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549.

วิษณุ วัลญญู, ปิยะศาสตร์ ไชว์พันธุ์ และเจตน์ สถาวรศิลป์พร. ตำรากฎหมายปกครอง

ว่าด้วยกฎหมายปกครองทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551.

เอกรัฐ ชัดใจ. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจปุ๋ย: ศึกษามาตรการเกี่ยวกับการผลิต

การนำเข้า และการจำหน่ายปุ๋ยเคมี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.

อำนาจ สุขเวชช์. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย.

กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ 1991, 2551.

ภาษาต่างประเทศ

Code Civil. “2017 California Code Civil Code-CIV.” from

<https://law.justia.com/codes/california/2017/code-civ/>, 20 september 2018

Florida Statutes. “The 2018 Florida Statutes.” from <http://www.leg.state.fl.us/statutes/>, 22 september 2018

ภาคผนวก

พจนานุกรม.

Confidentiality of Medical Information Act**CALIFORNIA CIVIL CODE**

Section 56. This part may be cited as the Confidentiality of Medical Information Act.

Section 56.05. For purposes of this part:

(a) "Authorization" means permission granted in accordance with Section 56.11 or 56.21 for the disclosure of medical information.

(b) "Authorized recipient" means any person who is authorized to receive medical information pursuant to Section 56.10 or 56.20.

(c) "Contractor" means any person or entity that is a medical group, independent practice association, pharmaceutical benefits manager, or a medical service organization and is not a health care service plan or provider of health care. "Contractor" does not include insurance institutions as defined in subdivision (k) of Section 791.02 of the Insurance Code or pharmaceutical benefits managers licensed pursuant to the Knox-Keene Health Care Service Plan Act of 1975 (Chapter 2.2 (commencing with Section 1340) of Division 2 of the Health and Safety Code).

(d) "Health care service plan" means any entity regulated pursuant to the Knox-Keene Health Care Service Plan Act of 1975 (Chapter 2.2 (commencing with Section 1340) of Division 2 of the Health and Safety Code).

(e) "Licensed health care professional" means any person licensed or certified pursuant to Division 2 (commencing with Section 500) of the Business and Professions Code, the Osteopathic Initiative Act or the Chiropractic Initiative Act, or Division 2.5 (commencing with Section 1797) of the Health and Safety Code.

(f) "Medical information" means any individually identifiable information, in electronic or physical form, in possession of or derived from a provider of health care, health care service plan, pharmaceutical company, or contractor regarding a patient's medical history, mental or physical condition, or treatment. "Individually identifiable" means that the medical information includes or contains any element of personal identifying information sufficient to allow identification of the individual, such as the patient's name, address, electronic mail address, telephone number, or social

security number, or other information that, alone or in combination with other publicly available information, reveals the individual's identity.

(g) "Patient" means any natural person, whether or not still living, who received health care services from a provider of health care and to whom medical information pertains.

(h) "Pharmaceutical company" means any company or business, or an agent or representative thereof, that manufactures, sells, or distributes pharmaceuticals, medications, or prescription drugs. "Pharmaceutical company" does not include a pharmaceutical benefits manager, as included in subdivision (c), or a provider of health care.

(i) "Provider of health care" means any person licensed or certified pursuant to Division 2 (commencing with Section 500) of the Business and Professions Code; any person licensed pursuant to the Osteopathic Initiative Act or the Chiropractic Initiative Act; any person certified pursuant to Division 2.5 (commencing with Section 1797) of the Health and Safety Code; any clinic, health dispensary, or health facility licensed pursuant to Division 2 (commencing with Section 1200) of the Health and Safety Code. "Provider of health care" does not include insurance institutions as defined in subdivision (k) of Section 791.02 of the Insurance Code.

Section 1812.84

(a) A contract for health studio services may not require payments or financing by the buyer to exceed the term of the contract, nor may the term of the contract exceed three years. This subdivision does not apply to a member's obligation to pay valid, outstanding moneys due under the contract, including moneys to be paid pursuant to a termination notice period in the contract in which the termination notice period does not exceed 30 days.

(b) A contract for health studio services shall include a statement printed in a size at least 14-point type or presented in an equally legible electronic format that discloses the initial or minimum length of the term of the contract. This statement shall be placed above the space reserved for the signature of the buyer.

(c) At any time a cancellation is authorized by this title, a contract for health studio services may be canceled by the buyer in person, via email from an email address on file with the health studio, or via first-class mail.

(Amended by Stats. 2016, Ch. 189, Sec. 2. (AB 2810) Effective January 1, 2017.)

Section 1812.85

(a) Every contract for health studio services shall provide that performance of the agreed-upon services will begin within six months after the date the contract is entered into. The consumer may cancel the contract and receive a pro rata refund if the health studio fails to provide the specific facilities advertised or offered in writing by the time indicated. If no time is indicated in the contract, the consumer may cancel the contract within six months after the execution of the contract and shall receive a pro rata refund. If a health studio fails to meet a timeline set forth in this section, the consumer may cancel the contract at any time after the expiration of the timeline. However, if following the expiration of the timeline, the health studio provides the advertised or agreed-upon services, the consumer may cancel the contract up to 10 days after those services are provided.

(b)(1) Every contract for health studio services shall, in addition, contain on its face, and in close proximity to the space reserved for the signature of the buyer, a conspicuous statement in a size equal to at least 10-point boldface type, as follows: "You, the buyer, may choose to cancel this agreement at any time prior to midnight of the fifth business day of the health studio after the date of this agreement, excluding Sundays and holidays. To cancel this agreement, mail, email, or deliver a signed and dated notice that states that you, the buyer, are canceling this agreement, or words of similar effect. The notice shall be sent via first-class mail, via email from an email address on file with the health studio, or delivered in person to

(2) The contract for health studio services shall contain on the first page, in a type size no smaller than that generally used in the body of the document, the following: (A) the name and mailing address of the health studio operator to which the notice of cancellation is to be mailed, (B) the email address of the health studio operator to which a notice of cancellation email is to be sent, and (C) the date the buyer signed the contract.

(3) The contract shall provide a description of the services, facilities, and hours of access to which the consumer is entitled or state where that information is available on the health studio operator's Internet Web site. Any services, facilities, and hours of access that are not described in the contract or on the health studio operator's Internet Web site shall be considered optional services, and these optional services shall be considered as separate contracts for the purposes of this title and Section 1812.83.

(4) Until the health studio operator has complied with this section, the buyer may cancel the contract for health studio services.

(5) All moneys paid pursuant to a contract for health studio services shall be refunded within 10 days after receipt of the notice of cancellation, except that payment shall be made for any health studio services received prior to cancellation.

(c) If at any time during the term of the contract, including a transfer of the contractual obligation, the health studio eliminates or substantially reduces the scope of the facilities, such as swimming pools or tennis courts, that were described in the contract, in an advertisement relating to the specific location, or in a written offer, and available to the consumer upon execution of the contract, the consumer may cancel the contract and receive a pro rata refund. The consumer may not cancel the contract pursuant to this subdivision if the health studio, after giving reasonable notice to its members, temporarily takes facilities out of operation for reasonable repairs, modifications, substitutions, or improvements. This subdivision shall not be interpreted to give the consumer the right to cancel a contract because of changes to the type or quantity of classes or equipment offered, provided the consumer is informed in the contract that the health studio reserves the right to make changes to the type or quantity of classes or equipment offered and the changes to the type or quantity of classes or equipment offered are reasonable under the circumstances.

(d)(1) If a contract for health studio services requires payment of one thousand five hundred dollars (\$1,500) to two thousand dollars (\$2,000), inclusive, including initiation fees or initial membership fees, by the person receiving the services or the use of the facility, the person shall have the right to cancel the contract within 20 days after the contract is executed.

(2) If a contract for health studio services requires payment of two thousand one dollars (\$2,001) to two thousand five hundred dollars (\$2,500), inclusive, including initiation fees or initial membership fees, by the person receiving the services or the use of the facility, the person shall have the right to cancel the contract within 30 days after the contract is executed.

(3) If a contract for health studio services requires payment of two thousand five hundred one dollars (\$2,501) or more, including initiation fees or initial membership fees, by the person receiving the services or the use of the facility, the person shall have the right to cancel the contract within 45 days after the contract is executed.

(4) The right of cancellation provided in this subdivision shall be set out in the membership contract.

(5) The rights and remedies under this paragraph are cumulative to any rights and remedies under other law.

(6) A health studio entering into a contract for health studio services that requires a payment of less than one thousand five hundred dollars (\$1,500), including initiation or initial membership fees and exclusive of interest or finance charges, by the person receiving the services or the use of the facilities, is not required to comply with paragraph (1), (2), or (3).

(e) Upon cancellation, the consumer shall be liable only for that portion of the total contract payment, including initiation fees and other charges however denominated, that has been available for use by the consumer, based upon a pro rata calculation over the term of the contract. The remaining portion of the contract payment shall be returned to the consumer by the health studio.

Section 1812.86

(a) No contract for health studio services shall require payment by the person receiving the services or the use of the facilities of a total amount in excess of the amount specified in subdivision (b) or (c).

(b) The limit specified in subdivision (a) shall, on and after January 1, 2006, be three thousand dollars (\$3,000), inclusive of initiation or initial membership fees and exclusive of interest or finance charges.

(c) The limit in subdivision (a) shall, on and after January 1, 2010, be four thousand four hundred dollars (\$4,400), inclusive of initiation or initial membership fees and exclusive of interest or finance charges.

(Amended by Stats. 2005, Ch. 439, Sec. 4. Effective January 1, 2006.)

พจนานุกรม

Florida Statutes (2011)

Section 501.012 Health studios; legislative findings.-The Legislature finds and declares that there exist in connection with a substantial number of contracts for health studio services certain practices and business and financing methods which have worked undue financial hardship upon some of the citizens of our state and that existing legal remedies are inadequate to correct existing problems in the industry. The Legislature finds and declares that the health studio industry has a significant impact upon the economy and well-being of the people of the state and that the provisions of ss. 501.012-501.019 regulating health studio contracts are necessary for the public welfare.

Section 501.016 Health studios; security requirements.-Each health studio that sells contracts for health studio services shall meet the following requirements:

(1) Each health studio shall maintain for each separate business location a bond issued by a surety company admitted to do business in this state. The principal sum of the bond shall be \$50,000, and the bond, when required, shall be obtained before a business tax receipt may be issued under chapter 205. Upon issuance of a business tax receipt, the licensing authority shall immediately notify the department of such issuance in a manner established by the department by rule. The bond shall be in favor of the state for the benefit of any person injured as a result of a violation of ss. 501.012-501.019. The aggregate liability of the surety to all persons for all breaches of the conditions of the bonds provided herein shall in no event exceed the amount of the bond. The original surety bond required by this section shall be filed with the department.

(2) In lieu of maintaining the bond required in subsection (1), the health studio may furnish to the department:

(a) An irrevocable letter of credit from any foreign or domestic bank in the amount of \$50,000; or

(b) A guaranty agreement which is secured by a certificate of deposit in the amount of \$50,000.

The original letter of credit or certificate of deposit submitted in lieu of the bond shall be filed with the department. The department shall decide whether the security furnished in lieu of bond by the health studio is in compliance with the requirements of this section.

(3) A health studio which sells contracts for future health studio services and which collects direct payment on a monthly basis for those services shall be exempt from the security requirements of subsections (1) and (2) provided that any service fee charged is a reasonable and fair service fee. The number of monthly payments in such a contract shall be equal to the number of months in the contract. The contract shall conform to all the requirements for future health studio services contracts as specified in ss. 501.012-501.019 and shall specify in the terms of the contract the charges to be assessed for those health studio services.

(4) If the health studio furnishes the department with evidence satisfactory to the department that the aggregate dollar amount of all current outstanding contracts of the health studio is less than \$5,000, the department may, at its discretion, reduce the principal amount of the surety bond or other sufficient financial responsibility required in subsections (1) and (2) to a sum of not less than \$10,000. However, at any time the aggregate dollar amount of such contracts exceeds \$5,000, the health studio shall so notify the department and shall thereupon provide the bond or other documentation as required in subsections (1) and (2). Health studios whose bonds have been reduced must provide the department with an annually updated list of members. Failure to file an annual report will result in the department raising the security requirement to \$50,000.

(5) Each health studio shall furnish the department with a copy of the escrow account which would contain all funds received for future consumer services, whether by contract or otherwise, sold prior to the business location's full operation and specify a date certain for opening, if such an escrow account is established.

(6) Subsections (1) and (2) shall not apply to a health studio that has been operating continuously under the same ownership and control for the most recent 5 -year period in compliance with ss. 501.012-501.019 and the rules adopted thereunder and that has not had any civil, criminal, or administrative adjudication against it by any state or federal agency; and that has a satisfactory consumer complaint history. As used in this subsection, the term "satisfactory consumer complaint history" means that no unresolved consumer complaints regarding the health studio are on file with the department. A consumer complaint is unresolved if a health studio has

not responded to the department's efforts to mediate the complaint or if there has been an adjudication that the health studio has violated ss. 501.012-501.019 or the rules adopted thereunder. Such exemption extends to all current and future business locations of an exempt health studio.

(7) A business, otherwise defined as a health studio, which sells a single contract of 30 days or less to any member without any option for renewal or any other condition which establishes any right in the member beyond the term of such contract is exempt from the provisions of this section. This exemption shall not apply if the business offers any other health studio contract of whatever duration at any time during or prior to the existence of such single contract of 30 days or less.

(8) Except in the case of a natural disaster or an act of God, a health studio that is exempt from the requirements of subsections (1) and (2), but that has no business locations open for 14 consecutive days, waives its exemption and is considered to be a new health studio for the purposes of ss. 501.012-501.019

Section 501.017 Health studios; contracts.

(1) Each contract for the sale of future health studio services which is paid for in advance or which the buyer agrees to pay for in future installment payments shall be in writing and shall contain, contractual provisions to the contrary notwithstanding, in immediate proximity to the space reserved in the contract for the signature of the buyer, and in at least 10-point boldfaced type, language substantially equivalent to the following:

(a) A provision for the penalty-free cancellation of the contract within 3 days, exclusive of holidays and weekends, of its making, upon the mailing or delivery of written notice to the health studio, and refund upon such notice of all moneys paid under the contract, except that the health studio may retain an amount computed by dividing the number of complete days in the contract term or, if appropriate, the number of occasions health studio services are to be rendered into the total contract price and multiplying the result by the number of complete days that have passed since the making of the contract or, if appropriate, by the number of occasions that health studio services have been rendered. A refund shall be issued within 30 days after receipt of the notice of cancellation made within the 3-day provision.

(b)1 . A provision for the cancellation and refund of the contract if the contracting business location of the health studio goes out of business, or moves its facilities more than 5 driving miles from the business location designated in the contract and fails to provide, within 30 days, a facility of equal quality located within 5 driving miles of the business location designated in the contract at no additional cost to the buyer.

2. A provision that notice of intent to cancel by the buyer shall be given in writing to the health studio. The notice of cancellation from the consumer terminates automatically the consumer's obligation to any entity to whom the health studio has subrogated or assigned the consumer's contract. If the health studio wishes to enforce the contract after receipt of the notice, it may request the department to determine the sufficiency of the notice.

3 . A provision that if the department determines that a refund is due the buyer, the refund shall be an amount computed by dividing the contract price by the number of weeks in the contract term and multiplying the result by the number of weeks remaining in the contract term. The business location of a health studio may not be deemed out of business when temporarily closed for repair and renovation of the premises:

- a. Upon sale, for not more than 14 consecutive days; or
- b. During ownership, for not more than 7 consecutive days and not more than two periods of 7 consecutive days in any calendar year.

A refund shall be issued within 30 days after receipt of the notice of cancellation made pursuant to this paragraph.

(c) A provision in the disclosure statement advising the buyer to contact the department for information within 60 days should the health studio go out of business.

(d) A provision for the cancellation of the contract if the buyer dies or becomes physically unable to avail himself or herself of a substantial portion of those services which he or she used from the commencement of the contract until the time of disability, with refund of funds paid or accepted in payment of the contract in an amount computed by dividing the contract price by the number of weeks in the contract term and multiplying the result by the number of weeks remaining in the contract term. The contract may require a buyer or the buyer's estate seeking relief under this paragraph to provide proof of disability or death. A physical disability sufficient to warrant cancellation of the contract by the buyer is established if the buyer furnishes to the

health studio a certification of such disability by a physician licensed under chapter 458, chapter 459, chapter 460, or chapter 461 to the extent the diagnosis or treatment of the disability is within the physician's scope of practice. A refund shall be issued within 30 days after receipt of the notice of cancellation made pursuant to this paragraph.

(e) A provision that the initial contract will not be for a period in excess of 36 months, and thereafter shall only be renewable annually. A renewal contract may not be executed and the fee therefor paid until 60 days or less before the previous contract expires.

(f) A provision that if the health studio requires a buyer to furnish identification upon entry to the facility and as a condition of using the services of the health studio, the health studio shall provide the buyer with the means of such identification.

(2) Every health studio exempt from the requirements of s. 501.016(1) and (2) shall include in all of its contracts for health studio services, in the same manner as provided in subsection (1) of this section, the following disclosure:

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

จิระภา กิจจงถาวรกุล

พ.ศ. 2551 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รักษาการผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย

บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

โรงพยาบาลธนบุรี

